

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra sociální a kulturní ekologie

SPORTOVNÍ AKTIVITY A OCHRANA PŘÍRODY

horolezectví v chráněných krajinných oblastech

Diplomová práce

Autor: Bc. Lucie Zelenková

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Daniel Čermák

Praha 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a v elektronické databázi vysokoškolských kvalifikačních prací a v souladu s autorským právem používána ke studijním účelům.

V Praze dne 17. září 2010

Lucie Zelenková

Poděkování

Na tomto místě bych za trpělivost, nesmírnou ochotu a cenné rady při vedené této práce chtěla poděkovat vedoucímu diplomové práce Mgr. et Mgr. Danielu Čermákovi a za hodnotné připomínky vedoucímu katedry PhDr. Ivanu Ryndovi.

Děkuji také všem respondentům, kteří mi věnovali svůj čas.

Velký dík patří i celé mé rodině a mým blízkým za jejich podporu a povzbuzení, obzvláště mému otci za inspiraci a neúnavnost při večerních konzultacích.

Obsah

ABSTRAKT	6
ÚVOD	7
<i>TEORETICKÁ ČÁST</i>	
1. CÍLE A METODIKA PRÁCE	11
2. HOROLEZECTVÍ	12
2.1. Dělení horolezectví	13
2.2. Základní horolezecké disciplíny	14
2.3. Horolezecké organizace v ČR	16
Český horolezecký svaz	16
Ostatní spolky a organizace	18
2.4. Lezecké oblasti v ČR	18
3. OCHRANA PŘÍRODY	20
3.1. Chráněné krajinné oblasti	21
3.2. Agentura ochrany přírody a krajiny	24
4. HOROLEZECTVÍ V CHRÁNĚNÝCH KRAJINNÝCH OBLASTECH	26
4.1. Možné negativní dopady horolezectví na přírodu	27
4.2. Pravidla a regulace horolezectví	30
Státní dokumenty vzniklé za účelem OP v CHKO	30
Dokumenty ČHS týkající se OP	33
4.3. Vybrané chráněné krajinné oblasti	35
CHKO Jizerské hory	35
CHKO Český kras	36
CHKO Kokořínsko	36
CHKO Český ráj	37
<i>EMPIRICKÁ ČÁST</i>	
5. METODIKA	39
5.1. Výběr zkoumaných území	39
5.2. Metoda sběru dat	42
5.3. Výběr a představení respondentů	42
5.4. Otázky rozhovoru	44
5.5. Metoda analýzy dat	45
6. ANALÝZA DAT	46

6.1. Názor na horolezce a fenomén horolezectví	46
Názor na Český horolezecký svaz a jeho členy	46
Houbař, lezec nebo turista?	49
Názor na neorganizované lezce	49
Staré dobré časy	51
Lezci ochranáři	53
6.2. Shrnutí názorů na horolezce a fenomén horolezectví	56
6.3. Vliv horolezeckých aktivit	57
CHKO Jizerské hory	58
CHKO Český kras	61
CHKO Kokořínsko	65
CHKO Český ráj	68
6.3. Shrnutí vlivů horolezeckých aktivit	72
7. ZÁVĚR	76
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	
PŘÍLOHY	

Abstrakt

Horolezectví je zájmovou aktivitou, která je provozována především v přírodním prostředí. Na území naší republiky se většina vhodných míst pro provozování tohoto druhu sportu nachází v oblastech se zvláštní ochranou. Základním právním předpisem regulujícím provozování horolezectví na území České republiky je zákon o ochraně přírody a krajiny. Tato práce zkoumá názory pracovníků Správ chráněných krajinných oblastí na horolezce a horolezectví obecně, a také zkoumá vlivy horolezeckých aktivit podle toho, jak je vidí jednotliví pracovníci ochrany přírody. Pro výzkum jsem zvolila kvalitativní strategii sociologického výzkumu.

Klíčová slova:

Horolezectví; chráněná krajinná oblast; ochrana přírody; veřejný zájem.

Abstract

Mountain climbing is a leisure activity being performed mainly in a natural environment. In our country can be found preponderance of convenient places for doing this kind of sport in the Specially Protected Areas. The basic legal regulation governing the performance of climbing in the Czech republic is the Act of Nature and Landscape Protection.

This paper investigates opinions of Administration of Protected landscape Areas employees on climbers and on mountain climbing generally. It also investigates possible effects of mountain climbing according to the view of particular employees. For this investigation I have chosen a qualitative strategy of sociological research.

Key words:

Mountain climbing; Protected Landscape Area; nature protection; public interest.

ÚVOD

V posledních letech popularita horolezectví velmi rychle roste. Nejde však o vznik a prudký rozvoj nového sportu, ale spíše o oživení a vytváření nových modifikací sportovního odvětví, které tu bylo již dávno. Lezení odpradáva patřilo k základnímu pohybu člověka. Před dávnými lety bylo nutností umět vyšplhat na strom před dravou zvěří, pro kořist, nebo později sklídit úrodu ze stromů, vylézt na vyvýšené místo pro zlepšení výhledu při sledování nebezpečí nebo pátrání po potravě, bylo také nutné přejít pohoří při hledání nových teritorií. V pokročilé civilizaci tato dovednost není k přežití potřebná a tak nás šplhat a lézt po horách nic nenutí. Ale touha stoupat vzhůru a překonávat tak překážky je stále v nás. Horolezectví je totiž neustálé překonávání stavu jistoty a nejistoty, napětí a uvolnění, překonávání sama sebe. (Vomáčko, 2003, s. 14)

V posledních letech jsou ale také stále častěji a s větší naléhavostí zveřejňovány a mediálně diskutovány různé teorie a prognózy budoucího vývoje lidstva a ovlivnění stavu planety a přírody tímto vývojem. Tyto výhledy většinou končí předpovědí katastrofických výsledků v blízké či o něco vzdálenější budoucnosti. V souvislosti s těmito závěry se stále více dostává do popředí pozornosti ochrana životního prostředí včetně ochrany přírody a tzv. princip udržitelného rozvoje. Ten spočívá v usměrňování chování lidstva a jeho vývoje takovým směrem, aby u veškerých aktivit, ať již jde o zavádění nových technologií výroby nebo využívání přírodních zdrojů, poškození stavu přírodního prostředí zůstalo v přijatelném rozsahu, bylo zastaveno jeho rychlé zhoršování, případně aby byly nalezeny metody, jak současný trend stálého stupňování negativních vlivů na přírodní prostředí obrátit a postupně napravovat již způsobené škody.

Příroda a krajina je ovlivňována přítomností člověka. Horolezectví je lidskou aktivitou, provozovanou většinou v přírodním prostředí, tedy musí mít na přírodu zákonitě vliv. A tak proti sobě stojí dva zájmy: horolezectví jakožto zájmová aktivita nezanedbatelné části veřejnosti a ochrana přírody jakožto veřejný zájem zakotvený i ve státní legislativě. První chce přírodní prostředí užívat, druhý ji chce proti negativním vlivům lidského užívání chránit. Státní ochrana přírody zahrnuje i regulaci aktivit na území zvláště chráněných území a tím je stavěna do opozice k lezcům, kteří jsou těmi regulovanými.

V internetových diskuzích a článcích se často objevují velmi vyhrcoené názory lezců, na základě kterých jsou ochránci přírody stavěni do pozice nepřátel zájmových skupin, které využívají ke svým aktivitám přírodní prostředí. Z tohoto podnětu jsem chtěla zjistit, jak se naopak na horolezce a jejich aktivity dívají ochránci přírody. Jak je níže v práci ukázáno, většina lezecky významných skalních lokalit se nachází na území

chráněných krajinných oblastí (dále jen CHKO). Z tohoto důvodu jsem pro účel své práce vybrala pracovníky správ CHKO (dále jen SCHKO).

V práci tedy zkoumám názory pracovníků SCHKO na horolezce a fenomén horolezectví a zjišťuji, jaké vlivy způsobené horolezeckou činností na území své působnosti tito pracovníci vnímají. Protože jsou mezi skalními oblastmi rozdíly ve složení skal, porovnávám také vnímané vlivy ve dvou oblastech s pískovcovými a dvou oblastech s nepískovcovými skalami.

Práce se soustředí jen na názory pracovníků SCHKO na horolezce. Vztahy mezi provozovateli horolezeckých činností a ostatních skupin z řad veřejnosti, správ obcí, lesníků a jiných profesí či zájmových skupin se zabývat nebude. Rovněž se nezabývá výzkumem celkového stavu dodržování podmínek horolezecké činnosti ve zvláště chráněných územích (dále jen ZCHÚ), protože to již bylo zkoumáno Českým horolezeckým svazem (dále jen ČHS) (Jandík, 2007), ani analýzou a snahou o návrh, jak legislativně regulovat horolezectví, které jsou obsaženy v metodickém listě vydaném Agenturou ochrany přírody a krajiny České republiky (dále jen AOPK).

První polovina práce je teoretická. Hned na začátku je vysvětlen pojem horolezectví. Horolezectví je dále přiblíženo popisem základních horolezeckých disciplín, organizací, které v Česku působí a také významných lezeckých oblastí na území České republiky. Jako další je vysvětlen pojem ochrany přírody, a to hlavně na základě legislativních dokumentů. Také stručně vysvětluji vznik a důvody existence chráněných krajinných oblastí a krátká kapitola je věnována Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR, která správy jednotlivých chráněných krajinných oblastí zastřešuje. Další části práce se zabývají horolezectvím v chráněných krajinných oblastech, jeho regulací a negativními vlivy, uvedenými v nalezených zdrojích. Na konci teoretické části jsou krátce představeny pro výzkum vybrané chráněné krajinné oblasti.

Druhá polovina práce je empirická a po úvodu do metodiky práce se v ní snažím za pomoci analýzy přepisů rozhovorů s vybranými pracovníky některých SCHKO odpovědět na výzkumné otázky. Výstupy výzkumu jsou vyhodnoceny a shrnuty. Práce končí závěrem, ve kterém se snažím o širší pohled na danou problematiku.

Na podobné téma nebylo publikováno mnoho prací. Spíše se jedná o ojedinělé články v odborných periodikách zabývajících se horolezectvím nebo ochranou přírody, metodické návody, studie a závěrečné práce na téma: negativní vliv horolezectví na přírodu. Většinou jsou napsány autory, kteří se zajímají o ochranu přírody a zároveň sami provozují horolezectví.

Výslovně o problematice horolezectví v chráněných krajinných územích pojednává Metodický list, vydaný pro pedagogické pracovníky v horolezeckých oddílech Ústředním výborem Českého svazu tělesné výchovy v roce 1983 pod názvem Horolezecká činnost v chráněných územích. Neprodejný metodický list, jehož autorem je Jiří Ebenhöh, se věnuje problematice horolezectví a vztahu k ochraně přírody v tehdejší ČSSR. Zmiňuje zde především zákony a vyhlášky, vztahující se k ochraně přírody a horolezectví a podmínky pro provozování horolezecké činnosti v jednotlivých chráněných oblastech. Již v době socialismu autor uvádí nárůst volného času a v jeho důsledku i stoupající tendence provozování sportovních aktivit a jejich vliv na zvýšené ohrožení přírody.

Další metodický list na téma horolezectví a chráněné krajinné oblasti byl vydán až v roce 2008. Je součástí souboru Metodických listů s názvem „Usměrňování vybraných sportovních a rekreačních aktivit ve zvláště chráněných územích“, který je výsledkem práce odborné skupiny pro rekreaci, sport a turistiku při AOPK. Zpracovatelem části textu Metodických listů, která se zabývá problematikou horolezectví, je Ing. Jiří Hušek, vedoucí Správy CHKO Jizerské hory a zároveň vedoucí Odborné skupiny AOPK ČR pro rekreaci, sport a turistiku. S tímto Metodickým listem budu pracovat v dalších kapitolách.

V roce 2007 byl Českým horolezeckým svazem formou dotazníkového šetření proveden výzkum, který měl za cíl zjistit celkový pohled vybraných správ CHKO na horolezeckou činnost a postoj k případnému zrušení zákazu používání magnézia, zakotveného v Pravidlech pískovcového lezení. ČHS rozeslal dotazník na vedení pěti SCHKO a rovněž na Správu Národního parku (dále jen NP) České Švýcarsko, pod které spadají hlavní pískovcové oblasti. Výsledky dotazníkového šetření následně Výkonný výbor (dále jen VV) ČHS zpracoval do stručného přehledu, který uveřejnil v horolezeckém periodiku Montana (Jandík, 2007). Tento souhrn výzkumu ČHS je hlavním zdrojem a inspirací pro vytvoření otázek polostrukturovaných rozhovorů použitých za účelem sběru dat.

Ve většině horolezeckých průvodců jsou obsaženy kapitoly o přírodních poměrech, o ochraně přírody popisovaného území a o omezeních, která se na oblast vztahují. Zmínky o vlivu horolezecké činnosti na dané oblasti lze také nalézt v plánech péče jednotlivých CHKO. Na téma horolezectví a příroda bylo v minulosti vypracováno i několik závěrečných prací na různých univerzitách. Nejpodrobnější pohled na vliv horolezecké činnosti na přírodu zpracoval ve své diplomové práci „Vliv horolezectví na reliéf pískovcových skalních měst“ student FTVS UK Petr Vyšohlíd (1998). Jak už z názvu vyplývá, autor se ve své práci zabýval vlivy horolezectví na skalní města pouze v pískovcových skalních oblastech a to jen z pohledu geomorfologie.

Shrnující studii, která by měla za cíl zjistit, jak pracovníci státní ochrany přírody vnímají horolezce a horolezectví, jsem nenalezla.

TEORETICKÁ ČÁST

1. CÍLE A METODIKA PRÁCE

Cílem práce je odpovědět na hlavní výzkumnou otázku:

Jak pracovníci SCHKO subjektivně vnímají horolezce a horolezecké aktivity v CHKO?

Hlavní výzkumná otázka je dále rozvedena na dvě podotázky:

1. Jaké vlivy horolezecké činnosti na přírodu a krajinu pozorují ve vybraných CHKO jejich pracovníci a jak tyto vlivy hodnotí?

2. Liší se pracovníky pozorované vlivy ve vybraných CHKO podle rozlišení skal na pískovcové a ostatní?

Výstupem zkoumání by měla být zjištění, na tyto otázky odpovídající.

Protože budu zkoumat vlivy horolezecké činnosti v chráněných krajinných oblastech podle toho, jak je hodnotí pracovníci SCHKO, kteří jsou těmto vlivům při své práci nejbližší, zvolila jsem strategii kvalitativního výzkumu. Jestliže budu zároveň chtít zjistit, jak pracovníci nahlízejí na horolezectví v chráněných oblastech, bude nutné odhalit, v jakém kontextu tyto vlivy vnímají a porozumět tomu, jakou horolezectví a příroda hrají roli v jejich životě. A právě kvalitativní výzkum umožňuje zohlednit působení kontextu, lokální situaci, podmínky a vidět zkoumaný problém očima respondentů a popsat ho pomocí jejich pojmů a výrazů (Hendl, 2005, s. 5–53).

V práci vycházím z prostudované odborné literatury, článků a vědeckých studií tematicky zaměřených na sportovní aktivity nebo přímo horolezectví a na ochranu přírody. Postoj pracovníků SCHKO k horolezectví kromě jejich osobních hodnot a názorů ovlivňuje také jejich pracovní zařazení a předpisy, kterými se musí řídit. Proto jsem se pro zjištění podmínek, za kterých je možné provozovat horolezectví v oblastech se zvláštní ochranou přírody, zaměřila na analýzu legislativních a metodických dokumentů, které se vážou k ochraně přírody, k horolezectví a k daným oblastem. Dokumenty jsem rozdělila na dokumenty věnující se horolezectví a dokumenty vzniklé za účelem ochrany přírody. Svoji pozornost jsem zaměřila především na zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, neboť především z něho vycházejí jednotlivé správy CHKO a používají ho jako nástroj k regulaci horolezectví na území oblastí. Dalšími dokumenty, ze kterých jsem čerpala informace, jsou předpisy, kterými byly vybrané CHKO zřízeny, tj. rozhodnutí vlády nebo

vyhlášky Ministerstva životního prostředí České republiky (dále jen MŽP) a dále plány péče o jednotlivé CHKO. Analýza dokumentů ale není hlavní výzkumnou strategií práce a proto se jí věnuji jen pro doplnění informací a kromě zákona č. 114/1992 Sb. se již nezabývám dalšími zákony nebo podzákonnými normami, které by také mohly mít na podmínky provozování horolezectví v chráněných krajinných oblastech vliv.

Za hlavní nástroj k zjištění detailních a komplexních informací jsem zvolila sérii polostrukturovaných rozhovorů s vybranými respondenty. Většina otázek polostrukturovaných rozhovorů je otevřená. Způsob a úskalí výběru zkoumaných oblastí a jednotlivých respondentů z daných oblastí podrobněji popíši v analytické části práce.

2. HOROLEZECTVÍ

Na začátek je především je nutno definovat, co je pro účely této práce zahrnuto pod pojem horolezectví.

Ve svém původním významu vyjadřuje pojem horolezectví aktivitu, vedoucí k výstupu na vrchol hory. V současné době pojem horolezectví zahrnuje i soubor dalších činností, aktivit a specializovaných sportovních disciplín, které jsou navzájem značně rozdílné. I přes jejich rozdíly je ale stále patrné pojítka společného původu. Podle Horolezecké abecedy vydané roku 2007 je horolezectví definováno jako „pohyb v horolezeckém terénu“, přičemž horolezeckým terénem je míněn přírodní horský terén se strmými úbočími, ať už skalnatými, sněhovými nebo ledovými, a mimo hory strmý terén skalní a ledový anebo terén umělý, který přírodní terén imituje. Při pohybu v tomto terénu musí být v části trasy postupu překonávána vlastními silami člověka zemská gravitace (Frank et al., 2007, s. 165).

V některých publikacích jsou rozlišeny pojmy „horolezec“ a „lezec“. Lezec je člověk, který leze po skalách, umělých stěnách, budovách atd. Horolezec se podle těchto publikací oproti tomu pohybuje v horolezeckém terénu (v horách, velehorách), který je charakteristický delšími nástupy, nutností znát horolezeckou metodiku, více-délkovým lezením, objektivním nebezpečím atd. Horolezectví je pak tedy sport vyžadující více znalostí a dovedností než jen lezení (Vomáčko, 2003, s. 19).

V této práci ale budu pro snazší orientaci používat pojem horolezectví podle definice publikované v Horolezecké abecedě a horolezectvím zde budu nazývat disciplíny, pomocí kterých se jedinec snaží dostat ve směru proti zemské gravitaci, provozované jak v

horských a velehorských oblastech, tak ve skalních oblastech a na umělých stěnách. Pojmy horolezectví a lezení, stejně tak jako horolezec a lezec budu v práci používat jako synonyma.

První doklady o horolezectví jako sportu najdeme již v 18. století v programech filantropistů. V té době bylo součástí turistiky, součástí putování přírodou jako jedna z možností, jak překonat překážky s cílem dosáhnout vrcholu. Do Čech se horolezectví dostávalo postupně v 19. století z Alp a ze Saska a to hlavně do pískovcových oblastí. Po skončení druhé světové války se do skal vypravovalo stále více lidí a v šedesátých letech začala prudce stoupat i výkonnost lezců (Sýkora, 2004, 20–60).

2.1. Dělení horolezectví

Horolezectví se v první řadě dělí podle motivace horolezce na sportovní a mimosportovní. Mimosportovní motivací může být například motivace účelová, kterou byli v minulosti vedeni třeba hledači křišťálů a v současnosti pak horští záchranáři. Mezi kategorie **mimosportovní** motivace patří ještě například motivace citová, estetická (například láska k přírodě), ale také nevyhnutelnost, kdy turisté zabloudí v terénu (Frank et al., 2007, s. 165). V současnosti je nejčastější motivací, která přivádí lidi k horolezectví, motivace **sportovní**. Sportovní horolezec je ten, kterému jde o hodnocení jeho výkonu podle sportovních kritérií, tedy podle stupnice obtížnosti a podle čistoty provedení výkonu.¹

Podobným dělením je klasifikace provedená podle etiky. Podle etického hlediska lze horolezectví rozdělit na **klasicky (někdy nazývané tradičně) a gymnasticky (či sportovně) pojímané**. Etikou se zde rozumí morální jednání, hodnoty, zvyky, přání a názory.

Tradiční neboli klasické horolezectví je takové, kdy horolezec musí dovedně manipulovat s lezeckým materiálem, zakládat postupová jištění a mnohdy nejde ani tak o absolutní lezeckou náročnost. Při tomto druhu lezení je nutné sladit technickou, fyzickou i psychickou připravenost lezce. Provozuje se často na pískovcových skalách. Tradičně pojímané horolezectví je nesoutěžního charakteru, jde o dobývání vrcholu.

Naproti tomu při **gymnasticky či sportovně pojímaném** horolezectví převládají vykonávané úkoly, překonávané překážky, a to fyzické nad psychickými. Sportovní horolezci řeší především obtížnost cesty. Jedná se převážně o lezení v cestách dobře

---

¹ Mluví-li se o čistém stylu, jedná se o lezení co nejdelších úseků bez odpočinku a kromě jisticích pomůcek bez pomoci umělých prostředků, s jištěním odspodu.

zajištěných, kde je riziko pádu z velké výšky minimalizováno. Se sportovním pojetím souvisí měření sil, soutěžení v obtížnosti na čas. Závody jsou pořádány někdy v přírodním, ale častěji v umělém prostředí lezeckých stěn. Vzdálenosti mezi jistíci body jsou poměrně malé (max. 4 m). V současnosti je tento způsob lezení velmi populární a umožnil provozovat horolezectví i méně psychicky odolným jedincům, s větším pudem sebezáchovy.

Jiným používaným rozdělením horolezectví je rozlišení podle intenzity horolezeckého výkonu. Pak lze horolezectví dělit na úroveň **vrcholovou, výkonnostní a rekreační**. Dalším hlediskem, podle kterého můžeme horolezectví rozdělit, je hledisko ročního období, pak rozeznáváme **horolezectví letní a zimní**. Těž můžeme horolezectví rozdělit na **závodní a nezávodní** (Frank et al., 2007, s. 167).

Jak můžeme vidět, horolezecké disciplíny mají velmi různorodé formy. Některé se původnímu horolezectví značně vzdálily a některé se navzájem prolínají.

2.2. Základní horolezecké disciplíny

Původním terénem, ve kterém horolezectví jako sport vzniklo, jsou hory. To je prostředí, kde zpravidla relativní výškové rozdíly dosahují hranice 1.500 m a jejich absolutní (nadmořská) výška nepřesahuje cca 2.000 až 2.500 m (jako např. Krkonoše, skotský Highland, Západní Tatry – Roháče). S rozvojem lidských možností, zejména díky technickému pokroku, se rozšířily hranice sportovního vyžití i na velehory. Velehory se vyznačují typickým velehorským, ledovci tvořeným reliéfem, s velkými výškovými rozdíly přesahujícími 1.500 m a jejich nadmořská výška se pohybuje zpravidla v rozmezí od 2.500 m výše.² **Horské a velehorské pojetí horolezectví** vychází především ze zdolávání velikánů a je provázeno takovými obtížemi, jako jsou dlouhé nástupy, problémy s orientací, drsné klima, problémy s pobytem ve velkých nadmořských výškách.

V přírodních podmínkách České republiky, které neumožňují horolezectví v klasickém horském a velehorském pojetí, se největší oblibě těší **skalní lezení**. Určujícím hlediskem pro zařazení do této skupiny je opět prostředí, ve kterém se horolezectví odehrává, a tím jsou skály. Skalní horolezectví lze pojmout tradičně nebo sportovně a představuje lezení bez používání umělých pomůcek, s výjimkou prostředků nutných k jištění, na nevelehorských terénech (skalách), se zaměřením na maximální obtížnost a čistotu lezení.

---

2 Vysoké Tatry, Apeniny, Pyreneje, Kavkaz, Himálaj atd.

Skalní lezení, provozované na území České republiky, dělíme ještě na „**pískovcové**“, které zahrnuje lezení v terénu tvořeném pískovcem a lezení na „**nepískovcových skalách**“, které označuje lezení po ostatních skalních terénech tvořených jinými horninami než pískovcem.³

Lezení na pískovcových skalách je specifickým druhem horolezectví, v mnohém se lišícím od lezení na nepískovcových skalách. Důvodem je značná rozdílnost vlastností pískovcové horniny od všech hornin ostatních. Pískovcové skály jsou tvořeny měkkým a křehkým pískovcem, což má na podobu této disciplíny výrazný vliv. V důsledku měkkosti pískovce je vůči této hornině nutná šetrnost a proto se zde uplatňují přísné zásady tradičního pojetí horolezectví. Trvale osazené jistící prostředky jsou v terénu jen poskrovnu a jen na nejnútnejších místech. Lezení je z těchto důvodů psychicky náročnější (Frank et al., 2007, s. 168).

V omezenější míře než skalní lezení se v České republice těší oblibě **bouldering**. V překladu slovo „boulder“ znamená kámen nebo balvan. Překlad slova napovídá, že se boulderingem nazývá především lezení na kameny. Jejich výška je zpravidla 2 až 5 metrů. Někdy se tak nazývá ale i lezení po skalách nebo na umělých stěnách do určité výšky, kdy se zpravidla přírodní nebo umělá překážka oblézá do strany (traverzuje). Lezec se během svého výkonu nalézá nízko nad zemí, leze se bez jištění (tamtéž).

Dalším druhem horolezectví na rekreační úrovni je **vysokohorská turistika**. Je to nejpůvodnější forma horolezectví, ze které se vyvinuly všechny další disciplíny. Výstupové trasy obvykle nejsou obtížné a při výstupu není potřeba jištění. Při výstupu hlavní část práce vykonávají nohy a ruce jsou používány jen příležitostně. Kromě motivace vystoupit na vrchol se při vysokohorské turistice uplatňuje touha cestovat obtížněji přístupnou krajinou, poznávat ji a získávat estetické zážitky (Frank et al., 2007, s. 169).

Další rekreační úroveň horolezectví představuje **Zajištěná cesta (klettersteig, via ferrata)**. Jedná se o horolezeckou cestu, zpřístupněnou díky stavebně-průmyslovým technologiím, použitým k instalování umělých prostředků jako jsou železné žebříky, kramle nebo ocelová lana vedená terénem (tamtéž).

Odvětví s horolezeckými výstupy s velkou výškou zdolávané stěny (až 1.500 m) se nazývá **Big Wall** (velké stěny). V těchto stěnách je nutné budovat postupová jištění a tábory.

Bohužel ne vždy panuje pro uskutečnění horolezecké akce v přirozeném prostředí příhodné počasí. Pro trénink mimo lezeckou sezónu se začali výkonnostní lezci uchýlovat

---

³ Např. vápencem nebo žulou.

do hal na umělé stěny a s rozvojem sportovního horolezectví se na umělých stěnách ujalo pořádání závodů v gymnasticky pojatém lezení. To se v rámci horolezectví stalo ryze soutěžní disciplínou s vlastními pravidly a stupni vítězů. Dnes je **sportovní lezení na umělých stěnách** ve velké oblibě. Je sportem pro širokou veřejnost, často pojímaným nejen jako příprava na venkovní lezení, ale i jako fitness trénink. Mezi soutěžní lezecké disciplíny patří například **lezení na obtížnost, lezení na rychlost a již zmiňovaný bouldering** (tamtéž).

Ledové horolezectví. Jestliže se horolezci vydali do velehor, byli často nuceni překonávat i terén pokrytý sněhem a ledem. Používají k tomu speciální techniky a vybavení, například cepíny a mačky (stoupací železa). Někteří v lezení na ledu našli zálibu a dál tyto techniky rozvíjeli až do dnešní podoby, kdy nadšenci v zimním období vyhledávají především zamrzlé vodopády v horských údolích mimo velehory, jsou známy i případy vytváření umělých ledopádů.

V českých skalních terénech zakázanou, ale v oblibě stoupající disciplínou je tzv. **drytooling**, spočívající v lezení za použití speciálního vybavení střídavě v ledu a po skále. Do horolezeckých disciplín je zahrnován i **skialpinismus** jakožto souhrnný pojem pro horolezecké aktivity provozované v horách s lyžemi, dále poměrně nová disciplína jako je **canyoning** nebo interdisciplína kombinující horolezectví se speleologií, **speleoalpinismus** (Frank et al., 2007, s. 165–170; Vomáčko, 2003, s. 18–20).

2.3. Horolezecké organizace v ČR

První horolezeckou organizací na našem území byla sekce Praha tehdejšího rakouského spolku Alpenverein, založená v roce 1870. V době největšího rozmachu českého alpského horolezectví nastává i období objevování českých pískovcových skal po vzoru německého Saska, kde se pískovcové horolezectví začalo vyvíjet o několik desítek let dříve než v Čechách. Od té doby na území Čech vzniklo a zaniklo mnoho horolezeckých spolků a organizací (Frank et al., 2007, s. 583).

Český horolezecký svaz

V současnosti většinu horolezců a sportovních lezců, ať už amatérských, věnujících se lezení ve volném čase, či profesionálních, kteří se lezení věnují závodně, v ČR sdružuje občanské sdružení **Český horolezecký svaz**. Posláním ČHS je podporovat všestranný rozvoj horolezeckého sportu a blízkých disciplín (sportovní lezení, skialpinismus) a zastupovat či prosazovat zájmy svých členů ve vztahu k jiným horolezeckým

organizacím, orgánům ochrany přírody a veřejné správy apod. ČHS má nyní přes 10 tisíc členů, z nichž naprostá většina je sdružena v oddílech, kterých je více než 500 (Horosvaz, *Více o ČHS*, 2010).

Nejvyšším orgánem ČHS je **valná hromada**, která volí svou exekutivní složku – sedmičlenný **výkonný výbor**, který v čele s předsedou ČHS řídí práci **odborných komisí**. Kromě malého sekretariátu a několika správců skal je veškerá činnost ČHS založena na dobrovolnosti.

ČHS rozvíjí a doporučuje vhodnou metodiku horolezectví a školí horolezecké instruktory pro potřeby své členské základny. Věnuje se bezpečnosti lezení a medicínským aspektům horských sportů. Také se prostřednictvím svých **vrcholových komisí** stará o údržbu skalních oblastí ČR, zejména o fixní jisticí prostředky, které sledují ve spolupráci s oblastními vrcholovými komisemi tzv. **správci skal**. **Správce skal** stanovuje ČHS. Oblastní vrcholové komise mají územně dělenou působnost a jejich činnost pokrývá celé území ČR. Komise jsou složeny především z těch členů ČHS, kteří svou činností a přirozenou autoritou významně ovlivňují směry a etiku lezení v dané oblasti (Horosvaz, *Statut*, 2009).

Kromě podpory rozvoje horolezectví je jedním z poslání ČHS i ochrana přírody a zachování přírodních bohatství v lokalitách, ve kterých se lezecká činnost provozuje. Na ochraně přírody se má ČHS podílet sledováním, jak jsou dodržována pravidla lezení a má při tom spolupracovat s orgány ochrany přírody v daných zvláště chráněných územích. Zásadní význam pro ochranu přírody mají právě jednotlivé oblastní vrcholové komise, jejichž předsedové se účastní jednání s orgány ochrany přírody při zajišťování „výjimek“ ze zákazu lezení a jiných činností ve zvláště chráněných územích (tamtéž). ČHS průběžně vyjednáva možnosti a podmínky lezení v jednotlivých skalních oblastech se všemi místně příslušnými orgány ochrany přírody, tj. s místně příslušnou správou národního parku, se správou chráněné krajinné oblasti, s příslušnými odbory krajských úřadů, případně s Ministerstvem životního prostředí. Vyjednávání se týká oblastí, které mají statut zvláště chráněných území podle zákona č. 114/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Výsledkem těchto vyjednávání, která mají charakter správních řízení, jsou různá rozhodnutí příslušných orgánů, na základě kterých je pak možno v dané lokalitě provozovat horolezectví. Základem veškerých vyjednávání, povolení, podmínek apod. je vždy výše zmíněný zákon.

Na internetových stránkách ČHS je možné nalézt výsledky ankety, která byla snahou o průzkum názorů lezecké veřejnosti, tj. členů i nečlenů ČHS. Průzkum byl realizován od 28.

8. do 30. 9. 2009 formou dotazníku. Z výsledků zpracovaných do grafů je patrné, že pro respondenty je nejčastějším důvodem vstupu do ČHS možnost lézt na skalách, kde je lezení povoleno jen pro členy ČHS; tento argument platí pro více než tři čtvrtiny respondentů (78 %). Druhým nejčastějším důvodem členství v ČHS je zájem přispívat na činnost ČHS, jako je údržba skal a jištění a za téměř stejně důležité je pak považováno vyjednávání podmínek pro provozování horolezecké činnosti s orgány ochrany přírody a dalšími dotčenými institucemi. S tímto důvodem se ztotožnilo celkem 74 % respondentů (Horosvaz, *Výsledky ankety*, 2009).

Ostatní spolky a organizace

Horolezeckou činností se zabývá také **Klub českých turistů**. Zejména ve svých oddílech zaměřených na vysokohorskou turistiku (VHT). Další organizací, zabývající se lezečtvím, je **Česká speleologická společnost**. Ta sdružuje amatérské i profesionální zájemce o speleologické disciplíny, není ale výhradně horolezecko-sportovní organizací. V ČR v současné době působí i další organizace zabývající se lezeckými aktivitami, jako zástupce můžeme jmenovat **Českou asociaci horských vůdců (ČAHV) a turistické oddíly mládeže (Tom)**. Mnoho členů má na území ČR také Slovenský horolezecký spolek **JAMES**.

Z mezinárodních organizací působících na našem území stojí za zmínku **Rendez-vous Hautes Montagnes (RHM)**, sdružení horolezkyň a jejich manželů, a řada poboček zahraničních (zejména alpských) svazů a organizací. Jedním z nich je například rakouský **Österreichischer Alpenverein (OEAV)** nebo německý **Deutscher Alpenverein (DAV)**, které tvoří „*alpský spolek*“. Předností alpských svazů je skutečnost, že jsou všestranné a nedělají rozdíly mezi horolezci a vysokohorskými turisty (Frank et al., 2007, s. 586–589).

Mezinárodní organizací, sdružující horolezecké svazy jednotlivých zemí, je **Internationale des Associations d'Alpinisme (UIAA, c2007)**. V České republice je jejím členem Český horolezecký svaz. Horolezec, který je členem ČHS, je tedy zároveň členem UIAA.

2.4. Lezecké oblasti v ČR

Přesto, že Česká republika nedisponuje velehorami, je zde dlouhá tradice horolezečtví v podobě skalního lezení. Lezení po skalách zpočátku sloužilo jako trénink na horolezečtví v horských a vysokohorských podmínkách, ale postupně se rozvinulo v tradici

a dřívější název skalního terénu jako „cvičných skal“ se již nepoužívá (Frank et al., 2007, s. 573).

Nepískovcové lezecké oblasti jsou téměř po celém území České republiky (viz obr. 1). Nejvýznamnější jsou skály vápencové nebo skály vulkanického původu, nejčastěji zastoupené na severozápadě Čech. Pražští horolezci často směřují k Berounu, kde se nacházejí skalní oblasti Českého krasu. Dalšími významnými oblastmi jsou České středohoří, skály na území Českomoravské vrchoviny a Žďárských vrchů, Jizerské hory, Střední Povltaví a na Moravě Pavlovské vrchy a Moravský kras.

Za samostatnou disciplínu v rámci skalního lezení se považuje pískovcové horolezectví, které se tradičně v první řadě soustřeďuje do pískovcových měst české křídové tabule. Kolébkou českého pískovcového lezení je Českosaské Švýcarsko. Stejně jako Labské pískovce v Českosaském Švýcarsku se i většina ostatních pískovcových měst nachází na severu a severovýchodě Čech. Nejvýznamnějšími pískovcovými lezeckými oblastmi Čech jsou Labské pískovce označované jako Českosaské Švýcarsko, dále Český ráj, Polická pánev na Broumovsku, Dubsko zahrnující Kokořínsko a Polomené hory, Lužické hory a Moravské pískovce.⁴

Obrázek 1: Mapa skal České republiky

Zdroj: Horosvaz, Skalní oblasti ČR.

⁴ Evidence lezeckých objektů a terénů je vedena v modulu umístěném na internetových stránkách ČHS „Skalní oblasti ČR“, který slouží k interaktivnímu sestavování aktuálních map v přehledech lezeckých regionů, oblastí, sektorů a skal. Zde lze nalézt podrobnou databázi českých a moravských lezeckých oblastí.

3. OCHRANA PŘÍRODY

Poté, co jsem na začátku minulé kapitoly upřesnila pojem horolezectví, je zde nutno vymezit i pojem „ochrana přírody“. Pro každého totiž tento pojem může znamenat něco jiného.

Původ ochrany přírody jako zvláštní aktivity vyšel ze snahy uchovat výjimečné a vzácné, napomoci ohroženému a zachránit mizející. V našem antropocentrickém století se pro přírodu používají přenesené názvy, o nejvzácnějších částech se hovoří jako o památkách, o monumentech přírody, o přírodním dědictví v paralele ke kulturnímu dědictví, uměleckým skvostům, monumentům architektury či alespoň k božím mukám na rozcestí. Příroda ale není jen památkou. Má blíž ke každodennosti a k životu než dávnověká stavba.

Právě odtržení od přírody si dnes lidé v blízkosti kontaminovaných pozemků továren a v betonu měst začali uvědomovat jako jeden z hlavních nedostatků moderní doby a s tímto uvědoměním přišla i potřeba přírodu lépe chránit před vlivy lidské činnosti. V průběhu desetiletí se pohled lidí na poslání a roli ochrany přírody vyvíjel a měnil, od původního, čistě konzervačního, přístupu až k moderní dynamické ochraně přírody využívající řadu postupů včetně aktivní péče o přírodní fenomény.

Přes zcela zjevnou nezbytnost takového přístupu se však stále objevují i zcela opačné názory, podle nichž antropogenní poškozování životního prostředí a přírody bylo zahájeno již s prvním výskytem člověka na Zemi, je to tedy jev nejen nevyhnutelný, ale i zcela přirozený a jen nízká hustota osídlení a málo rozvinuté technické možnosti předchozím generacím nedovolily výrazněji zhoršit stav planety, a že např. stále rychlejší zánik dalších a dalších rostlinných a živočišných druhů nebo jedinečných ekosystémů je přirozenou „evoluční nutností“ v zájmu hospodářského pokroku.

Ing. Ivan Dejmal, významný český ekolog, ministr životního prostředí v letech 1991 až 1992, vždy upozorňoval na dvojakost ochrany přírody: *„Odborné a politické hledisko tu nejde oddělit. Ochrana přírody je odbornou i společenskou disciplínou. Bez vůle a přijetí myšlenky ochrany prostředí nejširší veřejností nelze nic z cílů ochrany přírody prosadit.“* (Holub, 2008)

Díky příznivému společenskému názoru a podpoře se podařilo v poměrně krátkém polistopadovém období vytvořit řadu úplně nových legislativních předpisů o ochraně jednotlivých složek životního prostředí a novelizovat těch několik stávajících. Mezi nimi byl i nový zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, který soustředil a sjednotil dosavadní dílčí řešení této problematiky z jiných předpisů a definoval řadu nových pojmů a

požadavků ochrany.

Protože je tato práce zaměřena na výzkum názorů pracovníků státní správy, která se řídí zákony, budu pro účely této práce používat pojem ochrana přírody tak, jak je definován právě v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

„Ochranou přírody a krajiny se podle tohoto zákona rozumí dále vymezená péče státu a fyzických i právnických osob o volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny a jejich společenstva, o nerosty, horniny, paleontologické nálezy a geologické celky, péče o ekologické systémy a krajinné celky, jakož i péče o vzhled a přístupnost krajiny.“ (Z. 114/92 Sb., § 2) Pojem „ochrana přírody a krajiny“ zahrnuje širší okruh problematiky, např. chráněný krajinný ráz, ale i přírodní památka může zahrnovat též lidská díla a lidské působení. Z lidských děl může být do krajinného rázu zahrnuta i tradiční vesnická architektura, drobné církevní památky ve volné krajině atd. Také lidské působení v tzv. kulturní zemědělské krajině souvisí s krajinným rázem a může být motivováno snahou o udržování druhotných biologicky cenných biotopů (Vlčková, 2008, s. 239). Pro zjednodušení a zkrácení budu v této práci používat jen tradiční pojem „ochrana přírody“ bez rozšíření o „ochranu krajiny“, ale je třeba mít na paměti širší obsah pojmu.

Státní program ochrany přírody a krajiny ČR, který byl přijat usnesením vlády č. 415/1998 ze dne 17. června 1998, považuje ochranu přírody a krajiny za *„veřejný zájem a za téma pro veřejnost naléhavé, za téma, které dávno přesáhlo rámeček zájmové či pouze poznávací činnosti vyhrazené úzkému okruhu odborníků či spolků.“* (s. 1) Příroda a krajina jsou podle *„Státního programu“* součástí národního bohatství a na jejich stavu přímo či nepřímo závisí naše ekonomická a v mnoha ohledech i kulturní úroveň. *„Mezi hodnoty strategického významu pro lidskou společnost, o něž český stát musí dbát, náleží udržení nebo zvýšení biologické rozmanitosti, příznivé uspořádání vodních poměrů, zachování přirozené úrodnosti půd a v neposlední řadě uspořádání funkčního využití území zajišťující ochranu přírodních i kulturních hodnot naší krajiny.“* (s. 1)

3.1. Chráněné krajinné oblasti

Jednou z iniciativ vedoucích k ochraně přírody, která má v Česku dlouholetou tradici, je zakládání sítě **chráněných území** a péče o ně. Jedná se o ochranu přírody *územní*, vedle které rozlišujeme ještě ochranu přírody *druhovou*. Územní ochrana přírody je založena na systému rezervací, v nichž je do stanovené míry vyloučen vliv člověka na jejich podobu. Po zřízení prvních rezervací vlastníky panství v 19. století vznikla řada

dalších chráněných území před první světovou válkou a ještě jich přibýlo v meziválečném období v době samostatného Československa při provádění pozemkové reformy. K hlavnímu rozvoji sítě chráněných území však došlo po druhé světové válce. V roce 1956 byl vydán zákon č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody, platný pro České země. Na Slovensku byl vydán zákon obdobný. Oba tyto zákony umožnily rozlišit dosavadní síť přírodních rezervací do několika kategorií, které se liší motivem, cílem i režimem ochrany (Friedl, 1991, s. 5–7). V roce 1992 schválila Česká národní rada znění zákona č. 114/1992 Sb., *o ochraně přírody a krajiny*, který nahrazuje zákon z roku 1956 a je v nynější době základním právním předpisem, který určuje způsoby ochrany přírody v České republice a definuje jednotlivé druhy zvláště chráněných území.

V zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny je uvedeno, že „*území přírodovědecky či esteticky velmi významná nebo jedinečná lze vyhlásit za zvláště chráněná*“ (§ 14) Kategorie zvláště chráněných území jsou **národní parky, chráněné krajinné oblasti, národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky a přírodní památky**.⁵ Pro kategorie národních parků a chráněných krajinných oblastí se používá označení velkoplošná, pro ostatní je užito označení maloplošná zvláště chráněná území.⁶ To jsou tedy kategorie zvláštní územní ochrany. V rámci obecné územní ochrany je chráněn určitým způsobem i celý zbytek území našeho státu, zejména pak určité složky přírody a krajiny, jako například přírodní parky, jeskyně, významné krajinné prvky atd. Zvláště chráněná území mají zákonem stanoveny **základní ochranné podmínky** (§ 26), které jsou pro všechny kategorie těchto území stejné. Pro každou kategorii ZCHÚ jsou pak ještě stanoveny tzv. **blíže ochranné podmínky** (Z. 114/92 Sb., § 44, § 36).

Za chráněnou krajinnou oblast (CHKO) lze dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny vyhlásit „*rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení*“ (Z. 114/92 Sb., § 25).

K bližšímu určení způsobu ochrany přírody chráněných krajinných oblastí se vymezují zpravidla čtyři, nejméně však tři zóny odstupňované ochrany přírody, přičemž má první zóna nejprísnejší režim ochrany. Územní vymezení jednotlivých zón ochrany a podrobnější režim jejich ochrany konkrétně upravuje příslušný právní předpis, kterým se

---

5 Zvláštní územní ochrana je poskytována také evropsky významným lokalitám a ptačím oblastem, které tvoří evropskou soustavu území Natura 2000 (Z. 114/92 Sb., § 1). Tyto lokality se většinou se zvláště chráněnými územími překrývají.

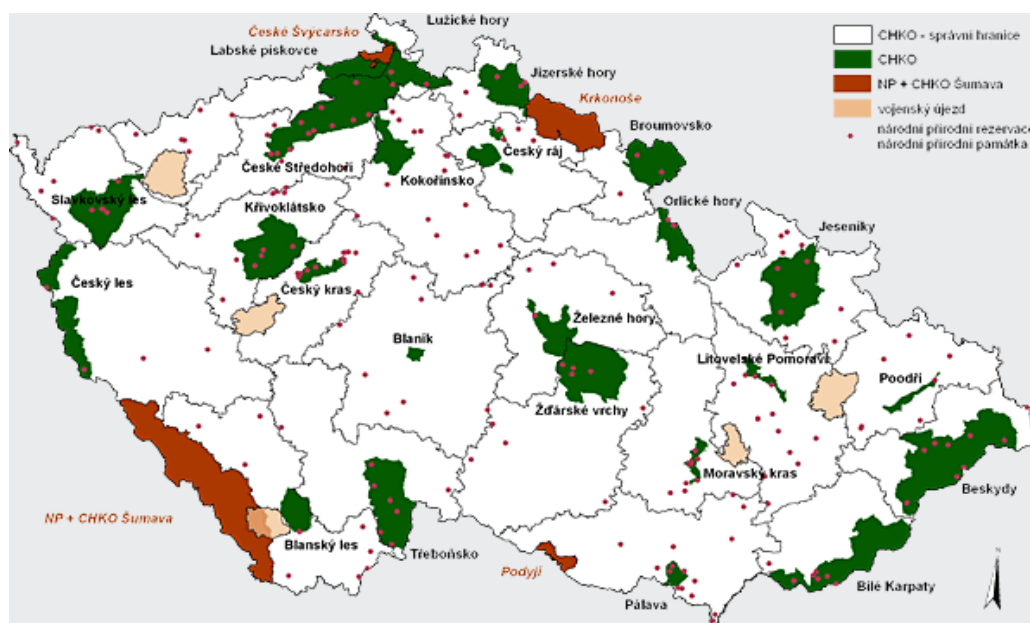
6 Přehled jednotlivých ZCHÚ s uvedením základních charakteristik lze nalézt v Ústředním seznamu ochrany přírody (ÚSOP), který vede AOPK na adrese: <http://drusop.nature.cz/>

předmětná chráněná krajinná oblast vyhláší (Z. 114/92 Sb., § 27).

Chráněné krajinné oblasti, jejich poslání a bližší ochranné podmínky byly od roku 1955 zřizovány výnosy Ministerstva kultury, od roku 1990 vyhláškami Ministerstva životního prostředí a v posledních letech i nařízenými vládou. Na území České republiky je vyhlášeno 25 CHKO (viz obr. 2) o celkové rozloze 1 041 612 ha. Jako první vyhlásilo Ministerstvo kultury Chráněnou krajinnou oblast Český ráj, která již oslavila 50. výročí vyhlášení a jejíž územní působnost byla dále rozšířena v roce 2002. Zatím poslední vyhlášenou oblastí se stala Chráněná krajinná oblast Český les.

Kompetentním orgánem v ochraně přírody a krajiny jsou na území jednotlivých chráněných krajinných oblastí správy CHKO (Z. 114/92 Sb., § 78). Správa chráněné krajinné oblasti má na území CHKO pravomoci státní správy, tedy vede správní řízení. Správy podle zákona č. 114/1992 Sb. dále v obvodu své působnosti například vydávají souhlasy k vyhrazení míst k táboření a rozdělávání ohňů, na území chráněných krajinných oblastí (§ 26) povolují výjimky ze zákazů (§ 16, 26, 29, 35), jsou oprávněny k vydání nařízení pro obvod své působnosti (§ 5, 33, 36, 45), není-li k tomu příslušné Ministerstvo životního prostředí.

Obrázek 2: Mapa ZCHÚ České republiky

Zdroj: AOPK, Územní působnost správ chráněných krajinných oblastí

Všechna chráněná krajinná území musí mít schválený plán péče. Ten navrhuje správa CHKO, schvaluje je Ministerstvo životního prostředí. Plán se schvaluje na deset let,

popř. u větších chráněných území s výhledem na další období. **Plán péče** o zvláště chráněné území a jeho ochranné pásmo je odborný a koncepční dokument ochrany přírody, který na základě údajů o dosavadním vývoji a současném stavu zvláště chráněného území navrhuje opatření na zachování nebo zlepšení stavu předmětu ochrany ve zvláště chráněném území a na zabezpečení zvláště chráněného území před nepříznivými vlivy okolí v jeho ochranném pásmu (Z. 114/92 Sb., § 38).

Odstupňování přísnosti ochrany a možností lidských aktivit v oblasti zachycuje již zmíněná **zonace** území.

Přesné pokyny k tomu, jak se na území konkrétních CHKO chovat, obsahuje **návštěvní řád**, který upravuje podrobněji pravidla navštěvování chráněné krajinné oblasti a stanovuje podmínky pro provozování různých aktivit v ní.

3.2. Agentura ochrany přírody a krajiny

Jednotlivé správy CHKO jsou organizačně začleněny do jedné zastřešující organizace – Agentury ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK). Agentura jakožto organizační složka státu zabezpečuje prostřednictvím správ CHKO výkon státní správy na území chráněných krajinných oblastí v České republice. V současné době tvoří AOPK kromě ředitelství se sídlem v Praze celkem 23 správ CHKO, 12 krajských středisek a jedno sloučené pracoviště SCHKO s krajským střediskem. AOPK prostřednictvím místně příslušných správ CHKO v rámci výkonu státní správy v ochraně přírody na území CHKO také rozhoduje o povolování některých aktivit a udělování výjimek ze zákazu činností. Rozhodování se tak oproti předchozímu stavu dostává blíže k žadatelům o výjimky. Agentura a její složka, Správa ochrany přírody, není správám nadřizena v linii státní správy, zajišťuje však metodické vedení správ CHKO tak, aby výkon státní správy byl věcně a odborně podložený a předvídatelný (Hušek, 2008).

V rámci Agentury ochrany přírody a krajiny vznikla odborná skupina pro rekreaci, sport a turistiku (RST). Skupina je pracovním orgánem Správy ochrany přírody a byla zřízena zejména pro metodickou pomoc jednotlivým správám CHKO a koordinaci jejich činnosti v oblasti rekreace, sportu a turistiky, která zaznamenává v chráněných územích bouřlivý rozvoj a má významný vliv na jejich vývoj. Hlavními cíli pracovní skupiny je mapovat rekreační a sportovní aktivity v chráněných územích, dále sjednotit přístup k těmto aktivitám u všech správ CHKO, přispět ke sjednocení přístupu všech orgánů ochrany přírody, tedy i správ národních parků, krajských úřadů, Ministerstva životního prostředí a

dosáhnout vzájemné informovanosti mezi orgány ochrany přírody a vnějšími partnery. Základním prostředkem pro dosažení cíle uvedeného na posledním místě je otevřená komunikace se všemi zájmovými skupinami, které mají zcela legitimní požadavky na rekreační a sportovní využívání chráněných území (OS RST AOPK, 2010). Odborná skupina si je vědoma toho, že *„vzájemná znalost východisek, legislativních limitů, rozvojových potřeb a představ je jedinou cestou k nalezení udržitelné shody mezi zájmy ochrany přírody a zájmy na rozvoji cestovního ruchu v regionech“* (OS RST AOPK, 2005). Snaží se proto informovat veřejnost o nových opatřeních i o tom, proč jsou nutná. Pracovní skupina nemá žádné výkonné pravomoci, její úloha je tedy hlavně metodická. Jednotlivé správy CHKO jsou autonomními správními úřady, jejichž rozhodování je nezávislé a pracovní skupina se snaží především o koordinaci přístupů jednotlivých správ CHKO, protože ty se potýkají s podobnými problémy a jednají se stejnými partnery po celém území České republiky. Zároveň ale také musí přihlížet k rozdílnostem a regionálním specifikům, neboť každá aktivita může na územích jednotlivých CHKO působit jinak a mít jiný vliv na předmět ochrany a přírodu celkově.

Pracovníci odborné skupiny vycházejí kromě legislativních předpisů, metodických a dalších dokumentů i z vlastních zkušeností. Většina z nich se totiž vedle ochrany přírody ve službách státní správy aktivně ve svém volném čase věnuje příslušné sportovní aktivitě, kterou má v rámci odborné skupiny na starost a jejíž problematiku řeší v rámci svého zaměstnání. Takováto oboustranná zkušenost by měla zajišťovat u pracovníků odborné skupiny při této jejich činnosti jistou objektivitu. Pracovníci odborné skupiny jsou většinou zároveň i vedoucími správ chráněných krajinných oblastí, či referenty vedoucími pověřenými, kteří jsou schopni řešit průřezovou problematiku. Ti potom jednají se zástupci zájmových skupin (například sportovních svazů) o povolení požadovaných sportovních nebo společenských aktivit a udělení výjimek ze zákazu některých činností na území CHKO.

Odborná pracovní skupina pro rekreaci, sport a turistiku vydala k regulaci sportovních a rekreačních aktivit v CHKO **metodické listy**, které jsou vnitřním předpisem AOPK a zároveň jsou k dispozici i ostatním orgánům ochrany přírody. Metodické listy nemají závazný charakter, jsou spíše metodickou pomůckou a doporučením pro jednotlivé správy CHKO. V metodických listech lze nalézt popis a analýzu dané aktivity, přehled možných vlivů aktivity na přírodu a návrhy řešení. Část metodických listů je také věnována horolezectví.

4. HOROLEZECTVÍ V CHRÁNĚNÝCH KRAJINNÝCH OBLASTECH

V dnešní době mají lidé díky neustálému technickému pokroku a stále se zvyšujícímu životnímu standardu obecně více volného času. S nárůstem volného času souvisí narůstající tendence trávit tento volný čas v přírodě a to nejlépe nějakou zajímavou aktivitou. A právě horolezectví je jednou z aktivit, které poskytují vyžití v přírodě a příjemně strávený čas sportem v jednom. Oblíbená rčení jako „Sportem ku zdraví“ nebo „Ve zdravém těle zdravý duch!“ nás provázejí od dětství a vštěpují nám, že sport je činnost chvályhodná, neboť je jakousi preventivní péčí o zdraví. Jde ovšem o zdraví naše vlastní. Na zdraví přírody a krajiny, kterou využíváme jako sportoviště, myslí při sportovních aktivitách jen někteří. A protože platí, že „co jednomu prospívá, druhému může škodit“, je nutné brát na zřetel, jak sportovní aktivity provozované v přírodě na přírodu působí.

V období socialismu si v České republice nárůstu volného času a stoupající tendence provozování sportovních aktivit jako ohrožovatele přírody všimá ve svých Metodických listech, nesoucích název „Horolezecká činnost v chráněných územích“, Jiří Ebenhöf, který zde uvádí: „Člověk se dostává do paradoxní situace, kdy zároveň se zvyšováním životní úrovně se jeho životní prostředí rychle zhoršuje. Při stále se prodlužujícím volném čase, bude to právě sport a tudíž i horolezectví, které bude mít stoupající tendenci a bude též ohrožovat přírodní prostředí. Do hor bude stále více lidí jezdit za zimními sporty, turistikou a horolezectvím.“ (s. 3)

Ke stoupající tendenci trávit čas v přírodě „na skalách“ nemalou měrou přispívá i to, že se stále více rozmáhá sportovní horolezectví, které se od klasického liší tím, že riziko je u této sportovní disciplíny sníženo na minimum. Dalším důvodem je určitě také mediální propagace outdoorových aktivit a výrobků „nezbytně“ potřebných k těmto aktivitám, které konzumentovi zajistí prožitek v přírodě při minimalizaci nepohodlí. A tak to, co by v minulosti bylo ochotno a dokonce nějakým způsobem puženo podstoupit jen málo jedinců, se dnes díky pokroku, technickým pomůckám a vymoženostem stává téměř masovou zábavou. A tak je opravdu více než pravděpodobné, že do přírody bude za sportem jezdit stále více lidí.

Dokladem toho jsou i zprávy z vysokohorských expedic. Z nich se již po několik desítek let dozvídáme, jak se kdysi ojedinělé stopy horolezců, dychtících po samotářském dobrodružství, mění ve stezku prošlapanou tisícovkami horolezců za sezonu. Jak uvádí Eckerhard Radehose ve své knize „Od Aljašky po Ohňovou zemi“. „Když jsem v roce 1977

trávil Vánoce na Aconcagui,⁷ byli jsme v základním táboře Plaza de Mulas úplně sami; dnes je na tomto místě v hlavní sezóně 100 i více stanů, a v důsledku toho již ztratilo toto překrásné místo svůj půvab.“ (s. 35–36)

Další příklad za všechny uvádí Reinhold Messner: „*Když jsem přišel v létě 1997 do základního tábora Gašerbrumu, nebyl jsem schopen spočítat stany, které tu stály – takové množství jich tu bylo.⁸ V délce dvou kilometrů vyrostlo stanové město a to se stále zvětšovalo, neboť přicházeli další a další horolezci.“ (Messner, 2004, s. 5) Masové zdolávání velehor s sebou přináší množství ekologických problémů a dělá z kdysi nedotčené přírody nejvýše položené smetiště na světě (Ebenhöh, 1983, s. 3). O mnoho lepší to ale není v okolí některých turistických chat v českých horách nebo v okolí navštěvovaných skal.*

V České republice se většina významnějších horolezeckých objektů nalézá ve zvláště chráněných územích. Skály a pohoří jsou totiž z hlediska dlouhodobého vývoje lidské společnosti místem, kam člověk nezavítal příliš často a pokud je navštívil, delší dobu se zde nezdržoval. Úkryt zde hledali spíše jedinci nebo malé skupinky utíkající před rukou zákona anebo lovců. A tak klid a vývoj těchto pustých míst nebyl narušován lidskou činností v takové míře, jak tomu bylo v silně osídlených úrodných údolích. Na těchto územích jsou často zachována vzácná rostlinná a živočišná společenstva v jejich původní podobě a vztazích. Skály tak mohou v dnešní době být biotopem zvláště chráněných rostlin a živočichů a významným prostředím pro uchování všech typů biodiversity. Krajina v místech kdysi opuštěných skal je jedinečná i pro svou estetickou hodnotu. Horolezecké terény často tvoří unikátní krajinné celky a významné krajinné dominanty. Díky zachovalým částem přírody se taková místa stala jedinečnými a se vznikem ochrany přírody byla začleněna do zvláštní územní ochrany. Provozování činnosti v určité lokalitě znamená větší či menší ovlivnění tohoto místa.

4.1. Možné negativní dopady horolezectví na přírodu

Na skutečnost, že volnočasové aktivity a mezi nimi i horolezectví mají na přírodu potenciálně škodlivý vliv, lze usuzovat již ze skutečnosti, že je nutné tyto aktivity regulovat zákony a dalšími normami. Také zařazení ochrany životního prostředí mezi hlavní zájmy

---

⁷ Aconcagua je s nadmořskou výškou 6 962 m n. m. nejvyšší horou Ameriky, nalézající se v západní části Argentiny (Redhose, 2002, s. 162).

⁸ Skupina velehor Gašerbrum, kterou tvoří 5 vrcholů, z nichž dva přesahují výšku 8.000 metrů, se nalézá v pohoří Karákoram na severozápadě Pákistánu a leží mezi dvěma dalšími velehorami Pamírem a Himálajemi. Je druhým nejvyšším pohořím světa (Venables, 2008, s. 160–163).

ČHS na existenci konfliktů horolezectví a ochrany přírody poukazuje. O dopadech horolezeckých aktivit je možné získat podrobnější informace v různých odborných člancích zaměřených na téma ochrany přírody nebo na horolezectví.

Téměř v každém odborném článku či publikaci, ve které jsou vlivy horolezectví na přírodní prostředí uvedeny, je na prvním místě zmiňováno **poškození povrchu skal lezením**. Skalní horolezectví stejně jako bouldering způsobuje na určitých místech poškození povrchu skal. Nejvíce patrné je toto poškození na skalách pískovcových, neboť ty jsou měkčí a při lezení se ze skály oddrolují křemenná zrnka písku. Odírání mohou způsobit podrážky bot nebo lano (Malík, 2006). Poškození povrchu skal hrozí hlavně v oblastech s vysokou koncentrací lezců a pískovce jsou náchylnější k oděru za mokra. Proto je po dešti a jarním tání na většině pískovcových skal lezení zakázáno (Horosvaz, *Pravidla*, 2009).

Horolezectví však mění přirozený vzhled skal také umístováním prostředků pro **fixní jištění** a slaňování, jako jsou jisticí kruhy, skoby, expanzní a vrtané skoby a slaňovací kruhy (Hušek, 2008). V některých skalních oblastech, obzvláště žulových a vápencových, jsou jednotlivé prvky fixního jištění rozmístěny velmi hustě za sebou a jen těžko se dají přehlédnout. Také umístování vrcholových krabic, do kterých se lezci po zdolání vrcholu mohou zapsat, mění přirozený vzhled skal.

S poškozováním povrchu skal a se samotným skalním lezením souvisí i **narušování vegetačního krytu** na skalách a narušování přírodního povrchu skal při vytváření nových cest, tzv. prvovýstupů. K narušování vegetačního krytu může docházet i úmyslně odstraňováním volných kamenů a vegetace, „čištěním“ spár, vyřezáváním dřevin atd. (Hušek, 2008). Vegetační kryt je horolezci narušován buď neúmyslně, například ušlápnutím nebo nechtěným vytrhnutím, nebo úmyslně, cíleným odstraňováním. Některé lezecké útvary jsou totiž zarostlé a v lezeckých cestách roste bujná vegetace. Horolezci pak často keře rostoucí v cestě vyřezávají, mech a lišejník vydrolují nebo seškrabují. Úmyslné odstraňování vegetace je někdy nazýváno „čištěním“ skal. Tato tendence je spojována hlavně se sportovním lezením, kdy jsou vyhledávány stále těžší cesty na omezeném množství skal. V Kanadě na skalnatých svazích okolo řeky Niagary vědci zjistili, že četnost výskytu túje obecné (*Thuja occidentalis*) je nižší v místech, která jsou hojně navštěvována lezci, než v místech, která jsou pro lezce neatraktivní. Kromě početnosti tújových porostů byly v oblasti zjištěny ještě další vlivy horolezectví na skalní vegetaci. Na tújích byly nalezeny oděry způsobené lanem a na některých místech byly větve tújí zcela uřezány (Kelly; Larson, 1997).

Dalšími významnými vlivy jsou sešlap terénu v okolí skal a na přístupových cestách, **eroze** a „**pobytové znaky**“ po horolezcích – ohniště, představující nebezpečí vzniku požáru a poškození půdního krytu i vegetace, odpadky a exkrementy (Hušek, 2008). Hattingh, autor knihy Horolezectví, ve které uvádí možné negativní vlivy horolezectví na přírodu, uvádí jako příklad poškozování půdy na úpatí frekventovaných pěšin v lezeckých skalních oblastech v lokalitě Arco v Itálii. Pěšiny jsou zde silně erodované a z celých oblastí vymizela vegetace (1999, s. 31).

Velmi závažným vlivem horolezecké činnosti může podle metodických listů být „**rušení živočichů** v jejich přirozeném prostředí, zvláště pak **ptáků** vázaných na skalní dutiny při hnízdění (např. dravci – sokoli, sovy, krkavci, kavky)“ (Hušek, 2008). Giuliano, který se zabýval výzkumem dopadů horolezectví na horskou přírodu, uvádí, že rušení ptáků horolezci může mít za následek to, že ptáci opustí svá hnízda s vejci a dojde k jejich zachlazení, či hnízda s již vylíhnutými potomky a to může následně vést k jejich vyšší úmrtnosti (1994). Hnízdění ptáků a horolezecká sezóna se totiž časově překrývají. Po tom, co jarní sluníčko rozpustí poslední sníh a ohřeje skály, se horolezci vydávají po zimním lezení v halách do přírody.

Hattingh uvádí další příklad negativního vlivu rušení ptáků člověkem na stav přírodního prostředí v oblastech severní Afriky: „*Přítomnost člověka zkracuje dravcům dobu, kdy mohou lovit, což vede k náhlému zvýšení počtu druhů, které bývají jejich kořistí a následnému ničení vegetace*“ (Hattingh, 1999, s. 30). Na tomto příkladu je vidět důležitost rovnováhy v přírodě, pro jejíž narušení stačí působení na jeden článek z řetězce jejich křehkých vztahů.

Kromě ptáků jsou skály domovem i jiným živočichům, jako jsou například ještěrky, netopýři, plchové a hmyz. I přesto, že se v českých skalách s žádným z druhů medvěda nesetkáme, je zajímavý také výzkum dopadů přítomnosti lezců na chování **medvěda grizzlyho** v Horském národním parku Montana. Medvěd grizzly tam v letních měsících pátrá po potravě. Vědci zjistili, že jestliže je medvěd rušen lezci, tráví o 53 % méně času pasením se a o 23 % více času se projevuje agresivním chováním (White et al., 1999).

Estetickým problémem je také používání **magnézia**, které se používá na vysoušení rukou pro omezení rizika podklouznutí a zlepšení přilnavosti rukou k podkladu. To zanechává nápadné bílé stopy na skále a není vyloučeno ani negativní chemické působení této substance na citlivější ekosystémy. Chemické působení ale dosud nebylo jednoznačně prokázáno ani vyvráceno (Hušek, 2008). Saský lezecký spolek o vlivu magnézia na pískovec ve své studii uvádí, že magnézium působí škodlivě na pískovec, protože

podporuje proces zvětrávání. Škodlivý účinek podle studie není způsoben změnou povrchu chytu od magnézia, ale rozpustností a tvorbou solí různých hydratačních stupňů na povrch a vnitřní porézni systém pískovce (Alpenverein).

Doprovodným, ale poměrně častým problémem je vjíždění a parkování **motorových vozidel** v blízkosti skal mimo zákonem povolená a vyhrazená místa (Hušek, 2008).

4.2. Pravidla a regulace horolezectví

Státní dokumenty vzniklé za účelem OP v CHKO

Základním právním předpisem pro zabezpečení ochrany přírody v České republice je již zmíněný zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a prováděcí vyhlášky MŽP k zákonu. V tomto zákoně je upraveno i provozování horolezectví na území zvláště chráněných území. Kromě citovaného zákona jsou podmínky pro horolezectví ve zvláště chráněných územích upraveny i dalšími legislativními předpisy podzákoného **charakteru**, zejména příslušnými nařízeními vlády nebo vyhláškami, kterými byly CHKO zřízeny a návštěvními řády jednotlivých CHKO.

Zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, je dle § 16 odst. 1 písm. f na celém území národních parků zakázáno provozovat horolezectví mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody. Shodnou formulaci zákazu horolezectví v ZCHÚ obsahuje i § 29 písm. f) citovaného zákona, kde je tento zákaz zařazen mezi základní ochranné podmínky národních přírodních rezervací.

Zákaz horolezectví se tedy výslovně objevuje v základních ochranných podmínkách národních parků a národních přírodních rezervací. V chráněných krajinných oblastech však ze zákona provozování horolezectví zakázáno není.

Pokud je národní přírodní rezervace (dále jen NPR) součástí území CHKO, jako například NPR Jizerskohorské bučiny, kde je celé území s plochou přes 27 km² součástí 1. zóny CHKO Jizerské hory, potom zákaz pro provozování horolezectví v této oblasti platí pro toto území národní přírodní rezervace. V některých CHKO (např. Český ráj) je však horolezectví **na základě bližších ochranných podmínek** stanovených v jednotlivých právních předpisech, kterými se CHKO vyhlašují, vázáno **na souhlas** příslušného orgánu ochrany přírody.

Podle § 44 z. č. 144/1992 Sb. mohou totiž být při zřízení CHKO stanoveny tzv. bližší ochranné podmínky omezující pohyb a činnost v dané CHKO. Správa CHKO také může

některé lokality v 1. zóně dočasně úplně uzavřít, takovou uzavírku ale musí v terénu viditelně vyznačit. Rekreační využití CHKO je podle zákona přípustné, pokud nepoškozuje přírodní hodnoty chráněných území. Tam, kde je horolezectví ze zákona zakázáno, může být dle § 43 požádáno o **výjimku** ze zákazu nebo dle § 78 o **vyhrazení místa pro provozování horolezectví**.⁹

Přitom je třeba tyto pojmy rozlišovat: na rozdíl od výjimky ze zákazu nebývá totiž vyhrazení místa pro provozování činnosti omezeno na konkrétního žadatele.

Správa CHKO také může vydat souhlas k vyznačení cest tam, kde je zákaz vstupovat mimo vyznačené cesty a tím vlastně umožnit provozování horolezectví. **Výjimka (ze zákazu) ani souhlas (s provozováním horolezectví či vyznačením cesty)** nejsou běžně vydávány na žádost jednotlivců. Podmínky pro výkon horolezecké činnosti s orgány ochrany přírody v České republice vyjednává Český horolezecký svaz. Obecně lze výjimky ze zákazu některých činností povolit v případě, kdy jiný veřejný zájem převažuje nad zájmem ochrany přírody nebo v zájmu ochrany přírody nebo tehdy, pokud povolovaná činnost významně neovlivní zachování stavu předmětu ochrany zvláště chráněného území. Povolení má pak podobu úřední listiny „rozhodnutí“ a je zpravidla vydáváno na omezenou dobu, obvykle na 2 až 4 roky. Po skončení platnosti rozhodnutí vyhodnotí orgán ochrany přírody vliv horolezecké činnosti na dané území a buď vydá povolení nové nebo nadále horolezeckou činnost zakáže. V případě, že se jedná o výjimku ze zákazu činnosti, tato se obvykle vztahuje pouze na členy ČHS a členy zahraničních horolezeckých organizací sdružených v UIAA.

V praxi to znamená, že jestliže horolezec není členem ČHS a nemůže se tak prokázat průkazkou člena, platí pro něho dále zákaz provozování horolezectví. „Rozhodnutí o vyhrazení míst“ se většinou vztahuje obecně na osoby provozující horolezectví. Někdy je ale i přímo v „rozhodnutí o vyhrazení míst“ uvedeno, že se vztahuje jen na členy velkých organizací.¹⁰

Omezování okruhu adresátů na členy ČHS je při vyhrazování míst zdůvodňováno tím, že ČHS své členy ovlivňuje a řídí svými interními pravidly, vydává pro jednotlivé oblasti regionální sportovně-etická pravidla lezení, provádí metodickou a osvětovou činnost a je tedy schopen za své členy a jejich chování odpovídat a z případného porušování podmínek rozhodnutí uplatňovat vůči svým členům i sankční opatření (MŽP, 2007). Jednotlivá rozhodnutí se vždy vztahují na konkrétní skalní objekty, které jsou

---

⁹ V posledních letech je více využíváno vyhrazování míst k provozování horolezectví než výjimka.

¹⁰ Např. rozhodnutí MŽP o souhlasu s vyznačením přístupových cest a vyhrazování míst pro horolezeckou činnost na území NPR Jizerskohorské bučiny (MŽP, 2007).

vyjmenovány ve výčtu rozhodnutí.

Ve výjimce mohou však být uvedena také omezení stanovující podmínky a povinnosti, které mají horolezci dodržovat. Tato omezení mohou například určovat roční období či měsíce, kdy je povoleno na skalách v dané oblasti lézt, vymezit přístupové cesty, po kterých je možno se v chráněném území pohybovat, které skály či sektory skal jsou zakázané, jaké smějí být použity jistící prostředky, kudy sestupovat z vrcholu skály. Jednotlivé konkrétní podmínky by horolezci jakožto „poučená veřejnost“ měli znát a dodržovat. Tyto informace jsou většinou uváděny v příslušných průvodcích po oblastech, v Bulletinech ČHS, na **internetových stránkách svazu** nebo jednotlivých horolezeckých oddílů. Již bylo zmíněno, že pro jednotlivé skalní oblasti je ČHS povinen stanovit tzv. **správce skal**. Ti sledují stav horolezeckého terénu, přístupových cest i dodržování podmínek uvedených v rozhodnutích. Jejich úkolem je také informovat orgány ochrany přírody o případném poškození přírodního prostředí či např. o zjištěném zahníždění ptáků. Správci skal spolu s příslušnou oblastní vrcholovou komisí řeší otázky týkající se horolezecké činnosti v dané oblasti a jsou prostředníky mezi ČHS a orgány ochrany přírody.

ČHS jsou v rozhodnutí často uloženy povinnosti udržovat na svůj náklad přístupové cesty ke skalám a zajišťovat je tak, aby nedocházelo k erozi půdy, zajišťovat čistotu v okolí lezeckých skalních objektů a provádět jiná opatření vedoucí k eliminaci poškození přírodního prostředí (např. Rozhodnutí Správy CHKO Český ráj o udělení souhlasu s provozováním horolezecké činnosti na území CHKO Český ráj (SCHKO ČR, 2008 s. 3, 7). Kladná rozhodnutí jsou odůvodňována dlouholetou tradicí provozování horolezectví na územích, která jsou dnes součástí CHKO a také snahou ČHS o eliminaci poškození přírodního prostředí.

Rozsah kladného rozhodnutí o provozování horolezecké činnosti na území ZCHÚ může orgán ochrany přírody omezit nebo takto povolenou činnost i znovu zakázat, pokud by mohla způsobit nedovolenou změnu obecně nebo ohrozit zvláště chráněné části přírody.

S horolezeckými aktivitami je provázána řada dalších činností, které stát zákonem č. 114/1992 Sb. reguluje. Na celé území CHKO se vztahují například zákazy tábořit a rozdělávat oheň, zneškodňovat odpady mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody, vjíždět a setrvávat s motorovými vozidly mimo silnice a místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody, měnit dochované přírodní prostředí v rozporu s bližšími podmínkami ochrany chráněné krajinné oblasti (§ 26). Volný pohyb mimo značené stezky je na rozdíl od území NP povolen, kromě zákazu

vstupu mimo značené stezky platného v prvních zónách, na celém území CHKO. Zákaz vstupu může být dále rozšířen návštěvním řádem.

Hrozí-li poškozování území v první zóně chráněných krajinných oblastí zejména nadměrnou návštěvností, může orgán ochrany přírody použít § 64 z. č. 114/1992 Sb., ve kterém se uvádí, že po projednání s dotčenými obcemi může formou vyhlášky omezit nebo zakázat přístup veřejnosti do těchto území nebo jejich částí. Zákaz či omezení vstupu musí být řádně vyznačeny na všech přístupových cestách a vhodným způsobem i na jiných místech v terénu.

Zákon dává orgánům ochrany přírody možnosti, jak zakázat prakticky jakoukoliv činnost i mimo zvláště chráněná území a to například podle § 66 z. č. 114/1992 Sb.: „*Orgán ochrany přírody je oprávněn stanovit fyzickým a právnickým osobám podmínky pro výkon činnosti, která by mohla způsobit nedovolenou změnu obecně nebo zvláště chráněných částí přírody, popřípadě takovou činnost zakázat.*”

Horolezectví v CHKO se mohou týkat i ustanovení dalších zákonů, která však nemají přímý vztah k ochraně přírody v CHKO. Správy CHKO pro svoji činnost považují zákon o ochraně přírody a krajiny za základní právní normu a dodržování případných dalších předpisů příliš nesledují. Rovněž z hlediska zaměření této práce by bylo zahrnutí dalších předpisů nad její vymezený rámec.

Dokumenty ČHS týkající se OP

Horolezci se kromě individuálního zodpovědného chování snaží předcházet neshodám s orgány ochrany přírody formalizovaným sdružováním zmíněným v předchozích kapitolách. Český horolezecký svaz se k aktivní ochraně přírody hlásí prostřednictvím svých **stanov**, kde přímo v preambuli uvádí, že kromě poslání „*chránit práva svých členů tak, aby se mohli svobodně věnovat horolezectví, skalnímu lezení a dalším aktivitám s těmito činnostmi spojeným*“ zároveň je jeho „*posláním aktivně se podílet na ochraně přírody v místech, kde jsou horolezecké aktivity provozovány*“ (2010). ČHS spolupracuje s orgány ochrany přírody, přičemž aktivně vystupuje jako sdružení, jehož posláním je vedle horolezecké činnosti i ochrana přírody.

Hned zpočátku sportovního horolezectví vznikla i pravidla původně udržovaná pouze ústním podáním. Postupem času bylo nutné je konfrontovat s novými prvky výstroje, s nárůstem počtu lezců na pískovcových i nepískovcových skalách a s novými pohledy na působení horolezce na přírodu, obzvláště v nově vyhlášených chráněných územích. Pravidla bylo nutno přesně formulovat a písemnou formou rozšířit mezi lezce. Tak vznikla

pravidla lezení, která byla během minulosti několikrát upravena a znovu vydávána.

Kromě stanov, v nichž se hlásí k aktivní ochraně přírody, tak ČHS v současné době vydává dvoje pravidla lezení. Prvními jsou **Pravidla lezení ve skalních oblastech ČR**, která byla schválena Výkonným výborem ČHS dne 11. dubna 2007. Ta platí ve většině skalních oblastí včetně moravských písků s výjimkou pískovcových skalních oblastí v Čechách, které vzhledem k odlišnému historickému vývoji mají samostatná pravidla lezení. Po prvním období „dobývání“ vrcholů skal si totiž lezci uvědomili, že příroda je křehká soustava, kterou je snadné poškodit a navíc, že při použití neomezeného množství technických pomůcek při výstupu¹¹ je každá cesta vylezitelná, ale hodnota sportovního výkonu klesá. Obojí vedlo ke stanovení zásad a pravidel pro lezení na skalách. Z „Pravidel pro skalní lezení“ je pro ochranu přírody snad nejdůležitější následující: v souvislosti s ochranou přírody je kromě obecných povinností nutno chovat se tak, aby nedocházelo k poškozování přírody, dbát na čistotu a pořádek v ZCHÚ, jsou-li určeny, využívat k lezení pouze určené lokality a přístupové a sestupové trasy a řídit se značením umístěným oprávněnými subjekty, lezcům je zakázáno jakkoliv měnit povrch skal *za účelem úpravy a vytváření chytů a stupů, při manipulaci s lanem poškozovat třením povrch skal a používat při lezení zimní horolezeckou výstroj* (Horosvaz, *Pravidla*, 2007).

Nejen na našich nepískovcových skalních oblastech, ale i na všech pískovcových skalách, které jsou využívány k horolezecké činnosti, platí závazná pravidla sportovního lezení. Pro pískovcové skály jsou zásady lezení obsaženy v dokumentu **Pravidla lezení v pískovcových skalních oblastech v Čechách**, nově schváleném Valnou hromadou ČHS dne 21. 3. 2009. Pravidla jsou specifická tím, že respektují tradici lezení na českých pískách. Jsou v nich stanoveny podmínky provozování horolezecké činnosti v pískovcových skalních oblastech na území České republiky s výjimkou pískovcových lezeckých objektů na Moravě. Pískovcové skály jsou mnohem křehčí než skály ostatní a proto je na pískovcových skalách kromě obecných povinností a zákazů uvedených již pod pravidly lezení ve skalních oblastech pak také zakázáno lézt na mokřích a vlhkých skalách, lézt v botách s tvrdou podrážkou, při zakládání a odstraňování textilních smyček poškozovat skálu a rostliny a používat takových jisticích prostředků, které poškozují skálu (Horosvaz, *Pravidla*, 2009).

Pravidla sportovního lezení jsou obvykle uváděna v průvodcích po jednotlivých skalních oblastech. Dohled nad dodržováním těchto pravidel přísluší všem lezcům, kteří jsou povinni upozornit na jejich porušování místně příslušnou oblastní vrcholovou komisí,

---

¹¹ Např. tesání stupů do skály, žebříčky, třmeny a speciálně upravené odsedávačky.

případně správce skal. Lezci jsou také povinni informovat se o případných omezeních platných pro danou skalní oblast nebo lezecký objekt a řídit se jimi. Porušení pravidel je sankcionováno podle disciplinárního řádu ČHS. V disciplinárním řízení lze jednotlivcům ukládat tresty, zejména veřejné napomenutí, omezení činnosti, zastavení činnosti, zákaz výkonu funkce, peněžitou pokutu a vyloučení z ČHS (Horosvaz, *Disciplinární řád*, 2009).

Zásady sportovního lezení definované v Pravidlech přinesli na území Česka němečtí lezci, kteří v Saském Švýcarsku založili tradici pískovcového lezení. Pravidla byla v minulosti několikrát inovována a vycházela v Čechách jako neprodejně Metodické dopisy, které byly zasílány horolezeckým oddílům za účelem vzdělávání jejich cvičitelů. Metodických dopisů bylo více druhů a obvykle se zabývaly jedním tématem, spjatým s horolezectvím. V roce 1983 byly vydány i Metodické dopisy s názvem Horolezecká činnost v chráněných územích, sepsané Jiřím Ebenhöhem. Jak již název napovídá, uvádí zde autor zákony a vyhlášky vztahující se v tehdejší ČSSR k horolezectví a ochraně přírody na území tehdejších chráněných území.

4.3 Vybrané chráněné krajinné oblasti

CHKO Jizerské hory

Chráněná krajinná oblast Jizerské hory byla vyhlášena na přelomu let 1967–1968. Zahrnuje území Jizerských hor a jejich podhůří o rozloze 368 km² a její součástí jsou i 4 národní přírodní rezervace (Miko, 2003, s. 41). V současné době patří CHKO Jizerské hory k velmi kontrastním územím. Na jedné straně stojí rozsáhlé plochy imisních holin a poškozených lesních porostů, na straně druhé naopak mimořádně hodnotná území se zachovalými přirozenými společenstvy, zejména rozsáhlý komplex bučin na severních svazích hor, zbytky klimaxových smrčín a unikátní společenstva rašelinišť se vzácnou flórou a faunou (SCHKO Jizerské hory, 2010). Oblast položená severně od města Liberec nabízí lezení na žule severních úbočí Jizerských hor, na křemencových skalách nedaleko Ještědu a předhůří Jizerských hor a na filitech u Železného Brodu. Skály jsou v horách roztroušené a v terénu hůře přístupné. Tato skutečnost je pravděpodobně příčinou toho, že skály Jizerských hor nedosahují takové návštěvnosti jako jiné nepískovcové lezecké terény (Frank et al., 2007, s. 574). V horolezeckých oblastech, které se nacházejí na území NPR Jizerskohorské bučiny a na území ochranného pásma NPR Jizerskohorské bučiny, je horolezectví Rozhodnutím MŽP z roku 2007 povoleno celoročně nebo s časovým omezením na skalách v Rozhodnutí uvedených. Zároveň jsou v Rozhodnutí stanoveny

přesné a jednoznačné podmínky, za kterých lze horolezectví v lokalitě NPR provozovat (MŽP, 2007).

CHKO Český kras

Od Prahy jihozápadním směrem k Berounu se rozkládá území Českého krasu. Vápencový podklad, který zde tvoří převážnou část geologické stavby, je rozryt krasovými kaňony a roklemi, provrtán mnoha jeskyněmi. V roce 1972 byla na téměř celém území vyhlášena chráněná krajinná oblast. CHKO Český kras se rozkládá na území 128 km² (Miko, 2003, s. 33) a na jeho území se nalézají také 2 národní přírodní rezervace. První lezecké pokusy v této oblasti lze datovat do období před rokem 1940, kdy byly některé partie skal využívány k ojedinělé horolezecké činnosti (SCHKO Český kras, 2010). Podobně jako v Českém ráji se zde dnes projevuje značná kumulace lezců. Ta je pravděpodobně zapříčiněna snadnou dostupností krasu z hlavního města. Horolezecká činnost je celoročně povolena na některých skalách v okolí Srbska, jako například: Plotna pod Srbskem, Vlastina stěna, Blážina stěna, Stěna kotlů, stěny v lomu Alkazar. Vícedélkové lezení nabízí Svatý Jan. Lezecké oblasti zde kromě přírodních skal tvoří opuštěné lomy.

K provozování horolezectví v oblastech rozsáhlého krasového území NPR Karlštejn, která je součástí 1. zóny odstupňované ochrany přírody CHKO Český kras, jsou v Rozhodnutí MŽ vyhrazena místa, ve kterých lze za splnění podmínek v Rozhodnutí uvedených horolezeckou činnost provozovat. Území vyhrazené pro horolezeckou činnost musí být v terénu vyznačeno horolezeckými značkami (MŽP, 2006).

CHKO Kokořínsko

Chráněná krajinná oblast Kokořínsko, vyhlášená v roce 1976, se rozkládá na území celkem 265 km² (Miko, 2003, s. 43) mezi městy Mělník, Česká Lípa a Litoměřice. V současné době připravuje MŽP a AOPK její rozšíření o tzv. Máchův kraj ve dvou částech, dokeské u Doks a kokořínské. Kokořínsko je turisticky velmi atraktivním územím s dlouhou horolezeckou tradicí a to především jeho část Kokořínský důl. Území CHKO tvoří oblast České křídové tabule s ojedinělým geomorfologickým reliéfem z měkkých kvádrových pískovců, takto označovaných vzhledem k blokovému rozpadu podél puklin. Základní rysy reliéfu určuje vztah dvou hlavních skupin povrchových tvarů, plošin a často hluboce zahloubených několikapatrových údolí, na jejichž hranách se vytvořila skalní města. Nejznámější jsou „skalní pokličky“, na hrubozrnném pískovci tzv. voštiny, dále

Skály u Brusného, Skály u Harasova, Skály u Hlučova, Skály u Kokořína a Hradská, Skály u Lhotky a Štampachu, Skály u Vojtěchova, Skály v Kokořině Vrbodole, Skály v Močidlech (SCHKO Kokořínsko, 2010). Díky členitosti zalesněných soutěsek je oblast vhodná spíše pro horolezce romantiky. Největší význam mají pro horolezce skály mezi Úštěkem a Vlhoštěm, Kokořínský důl a samotný vrch Vlhošť. Návštěvnost zde nedosahuje takového počtu jako v blízké CHKO Český ráj. Lezení je zakázáno či omezeno na základě bližších ochranných podmínek na období mimo hnízdění ptáků především na území přírodních památek a přírodních rezervací.

CHKO Český ráj

Chráněná krajinná oblast Český ráj o rozloze 181,5 km² (Miko, 2003, s. 35) byla vyhlášena jako první CHKO v naší republice v roce 1955. Jejím posláním je ochrana geomorfologických hodnot, zachování typického vzhledu krajiny a udržení celkové biologické rozmanitosti. CHKO Český ráj zahrnuje rozsáhlou oblast mezi Turnovem, Mnichovým Hradištěm, Jičínem a Železným Brodem.

Většina skalních měst na území CHKO Český ráj je v současnosti chráněna jako zvláště chráněná území v kategoriích národní přírodní památka, přírodní památka a přírodní rezervace. Území skalních měst leží převážně v I. a II., okrajově ve III. zóně odstupňované ochrany přírody a krajiny CHKO a zároveň se jedná o území, která jsou součástí územního systému ekologické stability krajiny (dále jen ÚSES). Některá skalní města jsou součástí evropsky významných lokalit soustavy Natura 2000 a jsou biotopem zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů (SCHKO ČR, 2010).

Český ráj je horolezci hojně navštěvovanou lokalitou. Skály zde tvoří především měkký coniacový jemnozrnný pískovec. Ten byl tvořen sedimenty s málo pevným tmelem uprostřed pánve. Nejznámějšími jsou zde Skály na Mužském, Hruboskalsko, Sedmihorky a Prachovské skály. Jen na severu Českého ráje na okraji tak zvaného Lužického zlomu se nacházejí hřebeny z tvrdého cenomanského pískovce, vyzvednuté na povrch z větší hloubky (Hejtmánek, 2001, s. 6), které jsou velmi vyhledávané (Suché skály, Panteon, Frýdštejn).

Horolezectví je v CHKO Český ráj vázáno na základě bližších ochranných podmínek na souhlas Správy CHKO. V roce 2008 byl Rozhodnutím Správy CHKO Český ráj znovu udělen souhlas s provozováním horolezecké činnosti členům ČHS a členům horolezeckých svazů sdružených v UIAA, platný do 31. 12. 2011. Horolezecká činnost může být provozována ve vymezených lezeckých oblastech a za podmínek uvedených v

příloze Rozhodnutí. Zde je i přesně stanoveno období, ve kterém je lezení povoleno a na kterých skalách. Členové ČHS a členských organizací UIAA při výkonu horolezecké činnosti jsou povinni dodržovat pravidla v Rozhodnutí stanovená (SCHKO ČR, 2008).

EMPIRICKÁ ČÁST

5. METODIKA

Na následujících stránkách vysvětlím, jakým způsobem jsem provedla výběr zkoumaných oblastí a respondentů rozhovorů a jakými postupy jsem zpracovala a vyhodnotila data. Kromě výpovědí respondentů v této části vycházím i z informací získaných z dokumentů v předešlých kapitolách.

5.1. Výběr zkoumaných území

Pro výzkum vlivů horolezeckých aktivit na přírodu a krajinu jsem vybrala z chráněných krajinných oblastí 4 zástupce. Při výběru hrály hlavní roli faktory jako poloha chráněné krajinné oblasti, velikost, složení skal, návštěvnost, lokalita, početnost lezeckých oblastí v dané chráněné krajinné oblasti a dopady horolezeckých aktivit na přírodu a krajinu tak, jak jsou uvedeny v Metodickém listě AOPK.

Ne všechna CHKO mají významné lezecké lokality a naopak, ne všechny významné lezecké lokality se nacházejí na území CHKO. V Metodickém listu AOPK jsou uvedeny jednotlivé CHKO podle zastoupení a váhy horolezecké aktivity v jednotlivých CHKO.

CHKO, kde je horolezectví provozováno intenzivně a působí problémy:

Broumovsko, Český kras, Český ráj, Kokořínsko, Labské pískovce, Moravský kras, Pálava

CHKO, kde se leze relativně intenzivně, bez větších problémů:

Jizerské hory, Lužické hory, Žďárské vrchy

CHKO, kde se leze lokálně nebo málo:

Beskydy, Bílé Karpaty, Blanský les, České středohoří, Jeseníky, Křivoklátsko, Orlické hory, Slavkovský les, Železné hory

CHKO zcela bez lezeckých terénů:

Blaník, Litovelské Pomoraví, Poodří, Třeboňsko, Český les

Z tohoto výčtu jsou pro prováděný výzkum důležité CHKO z prvních dvou kategorií, ve kterých je horolezectví provozováno intenzivně a působí problémy nebo relativně intenzivně bez větších problémů. Kategorie oblastí, ve kterých se leze lokálně nebo málo a oblastí zcela bez lezeckých terénů nejsou pro výzkum vlivů horolezecké činnosti na přírodu a krajinu příliš zajímavé.

Jak je již uvedeno v předchozích kapitolách, lezecké skály se v ČR základně dělí na skály pískovcové a ostatní. Ve výzkumu by tedy měly být zastoupeny chráněné krajinné oblasti, kde jsou pískovcové skály i oblasti, kde jsou skály jiného typu. Pro jednoduchost a pro možnost srovnání volím dvě oblasti od každého typu skal, z čehož se pokusím o takový výběr referenčního vzorku, aby v něm byly zastoupeny horolezci hojně navštěvované CHKO s daným typem skal i CHKO stejného typu skal s návštěvností nižší.

Podíváme-li se na mapu skalních oblastí ČR (obr. 1), je zřejmé, že většina pískovcových skal je na severu a severovýchodě Čech. Držme se pořadí prvních dvou kategorií výše uvedeného rozdělení oblastí podle zastoupení a váhy horolezecké aktivity v jednotlivých CHKO z Metodického listu. Porovnáním mapy a kategorií metodického listu zjistíme, že lezecky významné pískovcové oblasti jsou podle nich zastoupeny v CHKO: Broumovsko, Český ráj, Kokořínsko, Labské pískovce, Moravský kras a Lužické hory.

Moravské pískovce, spadající pod CHKO Moravský kras, mají rozdílný charakter od pískovců v Čechách. Pískovce na Moravě patří do flyšového pásma Karpat a jsou výrazně tvrdší. Moravský kras tedy pro zařazení do zkoumaného výběru dvou typických pískovcových oblastí není příliš vhodný.

CHKO s nepískovcovými skalními oblastmi, ve kterých je horolezectví provozováno intenzivně nebo relativně intenzivně, jsou Český kras, Pálava, Jizerské hory a Žďárské vrchy. Pálava je oblastí s vápencovými skalami na jihu Moravy. Jak je uvedeno v předešlém odstavci, bude výzkum CHKO s pískovcovými skalami situován na sever Čech. Pro výběr nepískovcových skal tedy zvolím též CHKO nacházející se na území Čech pro lepší dostupnost i pro snížení rizika ovlivnění srovnání skrytými faktory, jako je odlišná geomorfologie a podobně.

Po těchto krocích zůstaly ve výběru některé CHKO, ve kterých je horolezectví provozováno intenzivně nebo relativně intenzivně. Pro možnost porovnání doplňuji údaje o jejich rozloze a rozčleňuji je do kategorií pískovcových skal a skal nepískovcových.

CHKO s nepískovcovými skalami, kde je horolezectví provozováno intenzivně a působí problémy:

Český kras 128 km²

CHKO s nepískovcovými skalami, kde se leze relativně intenzivně, bez větších problémů:

Jizerské hory 368 km²

Žďárské vrchy 709 km²

CHKO s pískovcovými skalami, kde je horolezectví provozováno intenzivně a působí problémy:

Broumovsko 432 km²

Český ráj 181,5 km²
Kokořínsko 265 km²
Labské pískovce 242 km²
Lužické hory 264 km²

Následně jsem z tohoto zúženého výběru za nepískovcové lezecké oblasti pro výzkum zvolila CHKO Český kras jako zástupce hojně navštěvovaných lezeckých oblastí a CHKO Jizerské hory jako oblast, která není horolezci navštěvována v tak hojném počtu. Tyto dvě CHKO jsou totiž svojí rozlohou s uvedenými CHKO s pískovcovými skalami lépe porovnatelné. CHKO Žďárské vrchy se rozprostírá na území 709 km² a je tak pro srovnávání s plošně menšími CHKO s pískovcovými skalami příliš rozlehlá.

Typická česká pískovcová skalní města můžeme nalézt v CHKO Broumovsko, Český ráj, Kokořínsko a Labské pískovce, kde se v období druhohor rozšířilo mělké moře a docházelo zde k usazování pískovce. Celý takto vzniklý útvar se nazývá Česká křídová tabule. CHKO Lužické hory se skalními městy z hornatiny tvořené pískovcem s průniky neovulkanitů čedičů a znělců (Sitenský, 1994, s. 45) podobně jako moravské pískovce typickou pískovcovou oblastí není. Broumovsko je z hlediska intenzity horolezecké činnosti a návštěvnosti srovnatelné s oblastmi Českého ráje a Labských pískovců. Z těchto tří jsem jako zástupce horolezci více navštěvovanou CHKO vybrala Český ráj. V Českém ráji má horolezectví dlouhou tradici. První výstupy Čechů jsou zaznamenány již před rokem 1910, zatímco pískovcová skalní města na území CHKO Broumovsko jsou nejmladším pískovcovým lezeckým centrem v Čechách. Dalším důvodem pro výběr CHKO Český ráj je skutečnost, že skalní město na území CHKO Broumovsko je největším celistvým skalním městem v České republice (Sitenský, 1994, s. 80) a pro srovnávání s CHKO Český kras, oblastí nepískovcových skal hojně navštěvované horolezci, je to území příliš rozlehlé. CHKO Labské pískovce, jejíž areál pískovcových skal je znám jako Českosaské Švýcarsko a od roku 2000 je z části CHKO zřízen stejnojmenný národní park (resp. sousedící národní parky na území dvou států, České Švýcarsko a Saské Švýcarsko), je v porovnání s CHKO Český kras též příliš rozlehlá. Při výběru byla rovněž zohledněna dostupnost posuzovaných lokalit pro provedení vlastního výzkumu.

Pro výzkum CHKO s pískovcovými skalami, kde intenzita návštěvnosti není tak velká, zbývá tedy Kokořínsko, které je sice v „Metodických listech“ zařazeno mezi oblasti, kde je horolezectví provozováno intenzivně a působí problémy, ale v porovnání s Českým rájem je navštěvované mnohem méně. Kromě toho je poměrně blízko Českému ráji, tudíž je pro výzkumníka též dobře dostupné a charakter pískovce je zde velmi podobný pískovci

na Hruboskalsku¹² – měkčí pískovec. Návštěvnost zde zdaleka nedosahuje takového počtu, jako je tomu v Českém ráji či na Broumovsku, neboť skály jsou zde spíše roztroušené v zalesněném terénu. Kokořínsko bude tedy ve výběru zastupovat kategorii CHKO, ve kterých horolezectví není provozováno příliš intenzivně.

Správnost a vhodnost výběru mi byla při ústní konzultaci potvrzena vedoucím CHKO Jizerské hory a zároveň vedoucím pracovní skupiny AOPK pro rekreaci, sport a turistiku Ing. Jiřím Huškem.

5.2. Metoda sběru dat

Jak jsem již uvedla v kapitole Cíle a metodologie, hlavním nástrojem pro sběr dat této práce je polostrukturovaný rozhovor s vybranými respondenty (Bryman, 2001, s. 314; Miovský, 2006, s. 159). Před rozhovorem jsem si vždy vyžádala informovaný souhlas se záznamem rozhovoru. Z rozhovorů byly pořízeny audiozáznamy, jejichž části jsem poté selektivně přepsala a následně analyzovala. Při selektivním přepisování byly z rozhovoru vypuštěny věty, které nenesly žádnou podstatnou a pro výzkum důležitou informaci. Protože je pro výzkum důležitá především obsahově-tématická rovina rozhovoru, přepis rozhovoru byl přenesen do spisovného jazyka a upraven stylisticky (Hendl, 2005, s. 208). Průměrný rozhovor trval 0,5 až 1,5 hodiny.

5.3. Výběr a představení respondentů

Kvalitativní přístup je založen na přímém kontaktu s malými skupinkami osob (Petrušek, 1993, s. 45). Ve své práci se zaměřuji na úzký počet respondentů, kteří se na jednotlivých správách CHKO zabývají agendou sportovních aktivit. Původním záměrem bylo účelovým výběrem respondentů (Disman, 2002, s. 112; Miovský, 2006, s. 130) získat z každé SCHKO rozhovor od zhruba čtyř pracovníků stejného nebo alespoň podobného pracovního zařazení a vzdělání, jejichž náplň práce souvisí s vlivem provozování horolezeckých aktivit na přírodu v dané oblasti. Z každé CHKO bych tak v rámci výzkumu získala rozhovory od biologů, zoologů, lesníků a terénní strážce. Tento výběr respondentů se mi ale příliš neosvědčil, protože každý z respondentů má na jednotlivých SCHKO jinou náplň práce a jen málo z nich má hlubší přehled o provozování sportovních aktivit na území CHKO. Později mi během konzultace Ing. Jiří Hušek doporučil vést rozhovor jen s

---

12 Oblast v Českém ráji.

jedním pracovníkem z každé vybrané SCHKO, který má ve své působnosti přímo sportovní aktivity a jejich povolování na území CHKO. Na základě tohoto doporučení jsem tedy zvolila vedení rozhovorů pouze s pracovníky, kteří mají předmětné téma v pracovní náplni a jsou tedy schopni poskytnout nejúplnější informace. Pro zajištění validity výzkumu, pro potvrzení a doplnění informací, jsem se rozhodla vést rozhovory ještě s vedoucími SCHKO, kteří by měli mít nadhled a zobecnili by vlivy sportovních aktivit na danou oblast.

Na vybrané SCHKO jsem rozeslala e-mailovou poštu prosbu o rozhovor a o doporučení pracovníků, kteří mají problematiku sportovních aktivit v CHKO na starosti. Vedoucí správ mi obvykle doporučili jednoho budoucího respondenta, čímž mi potvrdili nesprávnost původního záměru výběru.

V rámci výzkumu jsem navštívila čtyři správy chráněných krajinných oblastí. Rozhovor proběhl s osmi respondenty v rozmezí únor až červenec 2010 ve vybraných CHKO, a to buď přímo v budově správy nebo v terénu. Všichni oslovení pracovníci, kteří kromě dvou pracují v dané oblasti v oboru déle než 5 let, byli ochotni se do výzkumu zapojit. Každý z rozhovorů mne obohatil o mnoho cenných informací, využitelných v rozhovoru.

Pro přehlednost jsem údaje o respondentech, místě a času rozhovorů uspořádala do následující tabulky.

Tabulka 1. přehled respondentů

Respondent	SCHKO	Pracovní zařazení	Místo rozhovoru	Datum
Ing. Jiří Hušek	Jizerské hory	Vedoucí SCHKO	Správa CHKO Jizerské hory	31.3. 2010
Ing. Vladimír Vršovský		Vedoucí oddělení ochrany přírody		31.3. 2010
RNDr. Jaroslav Obermajer	Český kras	Vedoucí SCHKO	Správa CHKO Český kras	30.6. 2010
Ing. Vojen Ložek		Zástupce vedoucího		30.6. 2010
Ing. Ladislav Pořízek	Kokořínsko	Vedoucí SCHKO	Správa CHKO Kokořínsko	12.7. 2010
Ing. Slavomír Valda		Krajinář a ekolog		12.7. 2010
Ing. Jan Mocek	Český ráj	Vedoucí SCHKO	Správa CHKO Český ráj a terén v okolí Hruboskalska	10.8. 2010
Petr Kořínek		Vedoucí terénní služby		10.8. 2010

Zdroj: vlastní výzkum

5.4. Otázky rozhovoru

Polostrukturovaný rozhovor kvalitativního výzkumu má oproti strukturovanému rozhovoru s uzavřenými otázkami, který se používá většinou ve výzkumu kvantitativním, tu výhodu, že respondent může svobodně vyjádřit své subjektivní pohledy a názory (Hendl, 2005, s. 166). Je také možné otázky upřesnit, jestliže dotazovaný otázce neporozuměl, či je prohloubit takzvaným probingem, který zahrnuje další sondážní otázky (Hendl, 2005, s. 170). Každému z respondentů jsem kladla sérii předem stanovených otevřených otázek, takže výpovědi jsou navzájem porovnatelné. Pořadí kladených otázek bylo pro plynulost a návaznost rozhovoru často rozdílné a umožňovalo získání více informací než při kladení otázek v přesném předem stanoveném pořadí. Kromě předem připravených otázek jsem pro rozvinutí z hlediska výzkumu zajímavých odpovědí rozhovor doplnila i o některé předem nepřipravené a sondážní otázky.

Otázky polostrukturovaného rozhovoru jsem vytvořila a seřadila na základě výzkumných otázek, studia odborné literatury, vztahující se k tématu diplomové práce, konzultace s pracovníky CHKO a dlouholeté vlastní zkušenosti; nemalou inspirací mi byly i internetové diskuze, ve kterých lezci živě a mnohdy ne příliš vyběravým způsobem diskutují s ochránci přírody na témata regulace horolezectví.

Jak varuje Disman: „Na některé otázky dnes pravděpodobně nedostanete pravdivou odpověď. Jen málokterý respondent je ochoten přiznat, že je rasista, nebo že bije manželku.“ (2002, s. 64). Stejně tak může být pro ochránce přírody těžké přiznat netoleranci vůči skupině, která hájí svou zájmovou aktivitu. Vzniká tak riziko zkreslení odpovědí respondentů. Proto jsem zvolila kontrolu validity odpovědí nepřímými otázkami, které by umožnily zjistit, zda respondentovy odpovědi nejsou zkresleny. Za nepřímé otázky považuje Disman takové, jejichž zjevná podoba či formulace není na první pohled shodná se samotným záměrem šetření (Disman, 2002, s. 64). Kromě přímých otázek typu „Jaký máte názor na provozování horolezectví v dané CHKO?“ jsem se tedy respondentů dotazovala například na to, zda mají osobní zkušenost s horolezci v CHKO, případně jakou, zda byl pracovník někdy nucen vymáhat dodržování regulativních předpisů například uložením pokuty, jak často a podobně.

Odpověď na hlavní výzkumnou otázku „Jak vybraní pracovníci SCHKO subjektivně vnímají horolezce a horolezecké aktivity v CHKO v jejich působnosti?“ může být ovlivněna mnoha faktory. Takovým faktorem může být i skutečnost, zda se respondent sám považuje za horolezce nebo má s horolezectvím osobní zkušenosti. Zda se respondent

považuje za horolezce, samozřejmě nemusí být dáno jen tím, že byl někdy členem vysokohorské expedice nebo lezl v horách. Podle definice z Horolezecké abecedy tak můžeme pro účel této práce nazývat i lezce, který svůj koníček provozuje ve skalních terénech. Hlavní výzkumná otázka tedy vedla k dotazům zkoumajícím, jaký vliv má na vnímání provozování horolezectví na území daného CHKO to, zda je pracovník sám horolezcem nebo horolezectví někdy provozoval. Dalším faktorem ovlivňujícím odpověď na výzkumné otázky může být například délka výkonu povolání na Správě CHKO nebo doba, jakou pracovník tráví v terénu.

Dotazování jsem zpravidla začala otázkami zaměřenými na neproblémové skutečnosti, týkající se popisu a návštěvnosti CHKO. V další fázi rozhovoru jsem se orientovala na názory na přítomnost lezců v CHKO a zkušenosti pracovníka s nimi a na respondentův obecný názor na ochranu přírody. Poté jsem se dotazovala na respondentovy zkušenosti s použitelností legislativní regulace horolezectví a na respondentovu predikci vývoje vztahu horolezectví a státní ochrany přírody do budoucna. Na konec rozhovoru jsem zařadila osobní otázky. Podle časového rozdělení začíná rozhovor otázkami, které se týkají přítomnosti, protože je snadnější takovéto otázky zodpovědět (Hendl, 2005, s. 168). Další otázky pak směřují k minulosti a otázky směřující do budoucnosti jsou situované na konec dotazníku.

V rámci předvýzkumu byl realizován rozhovor s pracovníkem jedné z vybraných SCHKO, během něhož byly za účelem zajištění srozumitelnosti konzultovány kromě jiného i otázky budoucích rozhovorů. Ukázka pokládaných otázek je v příloze č. 1.

5.5. Metoda analýzy dat

Základem vyhodnocování dat je tradiční kvalitativní kategorizace. Data jsem na základě systematického porovnávání a hledání pravidelností segmentovala do systému kategorií (Švaříček; Šed'ová, 2007, s. 109). Na začátku procesu zpracování a třídění dat stojí jejich kódování. Kódování je procesem, v němž neagregovaná data převádíme do datových segmentů, s nimiž je možno dále pracovat. V tomto procesu jsem identifikovala a přiřazovala těmto segmentům názvy (Miovský, 2006, s. 210). V další fázi jsem hledala témata, jevy a myšlenky, které spolu nějak souvisejí. Přitom jsem se snažila rozdělit velké obsahové celky na menší, porovnávat je a opět slučovat do celků nových. Proces třídění a klasifikace kvalitativních dat vyžaduje více než pouze mechanickou aplikaci předem navržených procesů, je kreativním procesem, kdy vytváříme kritéria pro systematickou

deskripci a klasifikaci a tato kritéria a na ně vázané procedury rozvíjíme a zdokonalujeme v průběhu práce. Jako dílčí postup analýzy sebraných dat jsem zvolila metodu vytváření trsů (Miovský, 2006, s. 220). Při zjišťování, jaké dopady horolezectví respondenti vnímají, jsem jednotlivá území posuzovala nejdříve samostatně, poté jsem použila metodu srovnávání (tamtéž, s. 223). Na deskripci jsem navazovala interpretací, která se k deskripci vztahuje.

6. ANALÝZA DAT

6.1. Názor na horolezce a fenomén horolezectví

Názor na Český horolezecký svaz a jeho členy

Při pátrání po tom, jak ochránci přírody vnímají horolezce, jsem často narážela na to, že respondenti obecně zaměňovali horolezce a organizaci Českého horolezeckého svazu. O ČHS se potom vyjadřovali většinou jako o partnerovi při hledání shody mezi oběma zájmy.

Jiří Hušek z CHKO Jizerské hory vyjadřuje svůj názor na **nutnost spolupráce** orgánů ochrany přírody a jednotlivých zájmových skupin. Mezi zájmovými skupinami a ochranou přírody je podle něho „*třeba hledat konsensus*“. ČHS v případě horolezectví s orgány ochrany přírody spolupracuje, neboť je v něm v Čechách sdružena valná většina organizovaných horolezců. Správy CHKO jednájí většinou s místně příslušnými vrcholovými komisemi, které v dané lokalitě zastupují ČHS. Hušek vyzdvihuje význam horolezeckých organizací a skupin v dané oblasti pro místní SCHKO, protože s ní mohou komunikovat a operativně řešit případné vzniklé problémy. „*Je to velmi komplikované, protože horolezci ze své podstaty jsou individualisté, jsou to lidé, kteří mají hodně volný, svobodný přístup k životu a těžko se nechávají svázat do nějakých pravidel v tom širším slova smyslu. Ale existuje tady ČHS, který je přirozeným partnerem a který by měl zastupovat podstatnou část horolezecké veřejnosti a s ním se nechá najít spousta vzájemně akceptovatelných poloh.*“ Proto podle jeho názoru „*je velmi důležitá spolupráce s nějakou místní skupinou horolezců,*“ ať už je to oblastní vrcholová komise, místně příslušný horolezecký oddíl nebo třeba nějaká formální skupina.

Výpověď Ladislava Pořízka s výše uvedeným koresponduje. U ČHS oceňuje, že je orgánům ochrany přírody „*partnerem*“ při jednáních. Oceňuje schopnost **komunikace a předávání informací ČHS svým členům**, neboť neinformovanost lezců o podmínkách stanovených orgánem ochrany přírody může být příčinou jejich porušování. U

neorganizovaných lezců vidí problém právě v tom, že jim je těžké informace doručit, jelikož v jejich případě neexistuje jeden společný adresát jako v případě organizovaných lezců. „*ČHS je sdružení, kde funguje interní komunikace. Když chceme něco projednat, tak máme partnera.*“

Vladimír Vršovský vidí ale ve vzájemné komunikaci a hlavně v osvětě a výchově k ochraně přírody, zajišťované ČHS pro své členy, jisté nedostatky. „*ČHS se nevěnuje jiné osvětě než bezpečnostní a technické. Má komisi bezpečnostní, komisi metodickou i komisi ochrany přírody, ale ta už asi nefunguje nebo její činnost je latentní.*“ **ČHS má** podle něho určitou **rezervu v působení na své členy i v nějaké podobě výchovy ve vztahu k ochraně přírody.** Podle něho by se ČHS měl věnovat zlepšení osvětě o ochraně přírody, protože „*Pokud jejich členové budou nějakým způsobem vedení v tomto směru, tak se budou ke skalám chovat tak, že ještě zmenší nebo minimalizují ten svůj impakt.*“ Přímou v preambuli stanov ČHS stojí: „*Posláním Českého horolezeckého svazu, o. s., je rozvíjet zájmy a chránit práva svých členů tak, aby se mohli svobodně věnovat horolezectví, skalnímu lezení a dalším aktivitám s tím spojeným. Zároveň je jeho posláním aktivně se podílet na ochraně přírody v místech, kde jsou horolezecké aktivity provozovány.*“ (Horosvaz, Stanovy, 2010) Vršovský se na obsah úředních dokumentů, zavazující ČHS a jeho členy k ochraně přírody, dívá skepticky: „*Pokud si ČHS dal do stanov, že ochrana přírody bude jednou z jeho hlavních činností, tak si prostě nedělám iluze o tom, že většina jejich členské základny se opravdu bude chovat a myslet jako ochránci přírody.*“

Dalším, kdo se v rozhovoru zabývá spoluprací s ČHS, je Kořínek. V souvislosti se vztahem orgánů ochrany přírody a ČHS uznává schopnost zveřejňovat informace. „*Co je potřeba uveřejnit na webu, tak ČHS docela funguje.*“ Také ale poměrně dlouhou dobu mluví o diskutovaném zákazu používání magnézia na pískovcových skalách. Tento zákaz byl ještě nedávno zakotven v Pravidlech lezení v pískovcových skalních oblastech, ze kterých byl však vyjmut. Změna Pravidel byla schválena Valnou hromadou ČHS dne 21. 3. 2009 i přes bouřlivé debaty jak mezi lezci a orgány ochrany přírody, tak mezi lezci navzájem. „*Ta sportovní část (ČHS – pozn. autorky), čím dál víc převažující, si vynutila, že se vyškrtlo z pravidel pískovcového lezení magnéziium, tak si říkám někdy, takový čistě ochránářský pohled, jestli vůbec povolovat takovému subjektu nějakou činnost. Kdyby pan vedoucí (SCHKO Český ráj – pozn. autorky) byl ochoten to ustát, tak příští rozhodnutí bude negativní.*“ V ČHS v současné době převážil vliv příznivců sportovního lezení a ti prosadili, že se z Pravidel pískovcového lezení vypustil zákaz používání magnézia. Podle Kořínka je z pohledu ochrany přírody na zvážení, jestli vůbec povolovat činnost organizací,

kteřá má ve svých pravidlech to, co je podle jeho slov „*přímó v rozporu*“ s ochranou přírody. Při rozhodování o udělování výjimek ze zákazu je potřeba vycházet z toho, že v ochraně přírody nejde až o zpětnou nápravu škod a postihování deliktů, ale o předběžnou opatrnost, protože příroda je fungování systému v čase a určitém prostoru. Přestože Kořínek přiznává, že sám je také lezec, je z kontextu odpovědi zřejmé, že za současného stavu se přiklání spíše k neudělování výjimek ze zákazu lezení a v oblasti ochrany přírody při vyžadování dodržování pravidel a vyřizování přestupků a deliktů upřednostňuje razantnější přístup.

V nynější době může používání magnézia zakázat orgán ochrany přírody stanovením podmínek ve vyhlášovacích dokumentech nebo v „Rozhodnutích“ o výjimce či o vyhrazení míst pro provozování horolezeckých aktivit. Před vypuštěním zákazu z „Pravidel“ se „*do určité míry spoléhalo na to, že ČHS, který sdružuje většinu lezců, svými mechanismy zajistí dodržování zákazu; nyní je dohled jen na orgánu ochrany přírody. Ale i v oficiálních materiálech ČHS jsou lezci s magnéziem na písku, ti vrcholoví sportovci jsou finančně dotováni z fondu ČHS a porušují pravidla a jsou ještě podporováni v tom porušování.*“ (Kořínek) Ve zdůvodnění vydávaných „Rozhodnutí“ o výjimce se často uvádí kromě horolezecké tradice i to, že se vydává jen pro členy ČHS, který na ně může působit nejen metodicky, ale také zajišťovat osvětu a výchovu členů v oblasti ochrany přírody. Tak tomu bylo i v případě zákazu používání magnézia, kdy byli rozhodnutím disciplinární komise ČHS postihováni lezci, kteří zákaz nedodržovali. Kořínek se po vypuštění zákazu magnézia z „Pravidel“ obává, že to, že ČHS odmítá příslušnou zodpovědnost na sebe vzít, bude mít negativní dopady a lezecká veřejnost „*bude škodit přírodě víc*“ než dosud, protože už ji ČHS nebude kontrolovat. Odpovědi Petra Kořínka na otázky spolupráce SCHKO s ČHS navozují dojem, že vztah mezi těmito subjekty z pohledu terénního pracovníka SCHKO příliš vřelý není. Přesto, že je dle svého vyjádření s horolezeckou činností v kontaktu prakticky od dětství, kdy jeho rodiče lezli klasickým stylem a výchovně tím na něho působili, uplatňuje na problematiku i čistě ochránářský pohled, který nad zájmem lezeckým vítězí. Dokonce by se dalo odvodit, že ČHS, který jako zainteresovaná instituce pro své členy vyjednává podmínky provozování horolezecké činnosti v chráněných oblastech, si vypuštěním zákazu používání magnézia z „Pravidel pískovcového lezení“ značně poškodila své postavení důvěryhodného partnera pro orgány ochrany přírody. Z odpovědi Petra Kořínka je zřejmé, že by současný stav mohl vést i k omezení vyhrazených míst pro provozování horolezectví.

To, že ČHS už není partnerem pro orgány ochrany přírody a že by zvýšil

restrikci vůči horolezeckým aktivitám na území CHKO, Kořínek v rozhovoru několikrát opakuje. Je ale vůbec myslitelné uzavřít pro horolezce oblast, která je pro pískovcové lezení tradiční, se sportovní činností, provozovanou zde více než 100 let a přitom ji nechat otevřenou pro jiné sportovní aktivity, které na přírodu nesporně mají také negativní vliv? To, že je častokrát velmi těžké rozeznat, která aktivita má v chráněném území podíl na určitém poškozování přírody, je zřejmé z výpovědí respondentů uvedených v následující kapitole.

Houbař, lezec nebo turista?

Nejméně polovina z dotázaných uznává, že ne všechny vlivy na přírodu na území chráněných oblastí, které jsou přičítány horolezcům, musí být nutně zapříčiněny jen jimi. Hušek uvádí příklad: *„Třeba u sešlapu pěšin je docela problém odlišit horolezce od ostatních návštěvníků.“* Na toto téma hovoří i Obermajer. *„Tady je spíš takový problém, že tam, co se leze na skalách mezi Berounem a Srbskem, tak zároveň vede i cyklostezka a turistická cesta.“* Skalní lokality jsou totiž atraktivní nejen pro lezce, ale samozřejmě i turisté a cyklisté do skal rádi zavítají a projdou se nebo projedou po romantických cestičkách mezi skalními věžemi. A nejen po cestičkách, které jsou značené, jak někteří z respondentů z vlastní zkušenosti v rozhovorech uvedli. Častokrát i přes to, že na zajímavé místo *„nevede značená cesta, tak se tam mají lidé tendenci jít podívat.“* (Hušek)

Kromě turistů a cyklistů se po chráněných krajinných oblastech pohybuje také spousta houbařů, zvláště v podzimním období, *„kdy v těch skalních oblastech potkáte třeba deset horolezců, ale padesát nebo sto houbařů a těžko to od sebe odlišovat“.* (Hušek)

Při uvádění jednotlivých vlivů horolezectví na přírodu zmínili někteří respondenti jako jeden z doprovodných vlivů i rozdělování ohňů na území CHKO. Vršovský ale právě k tomuto vlivu, který hodnotí jako *„problém“*, uvádí: *„Ono se často nepozná, co je vlivem horolezců a co je vlivem lidí, kteří jdou do přírody spát.“*

Pokud tedy nejsou dopady horolezeckých aktivit vidět přímo na povrchu nebo v přímém okolí skal, dalo by se podle výpovědí respondentů říci, že je velmi těžké rozeznat, zda ti, co působí na přírodu nejmarkantněji jsou lezci, turisté, houbaři či členové dalších zájmových skupin v CHKO se pohybujících.

Názor na neorganizované lezce

V otázkách rozhovorů jsem lezce na organizované a neorganizované nerozlišovala, neboť jsem chtěla zjistit, zda respondenti sami ve spojitosti s vlivy horolezeckých aktivit na

přírodu tyto dvě skupiny vůbec rozlišují. Názorů na neorganizované lezce se v rozhovorech neobjevovalo takové množství jako názorů na lezce obecně nebo na ČHS jakožto organizaci lezce zastupující.

Podle odhadů Aleny Čepelkové, předsdkyně ČHS, je počet neorganizovaných lezců trojnásobný oproti horolezcům sdruženým v ČHS (Turek, 2006). V ČHS je podle statistik organizováno zhruba 10 tisíc členů, z čehož vyplývá, že 30 tisíc horolezců není sdruženo v žádné organizaci a není tudíž zastupováno žádným zastřešujícím orgánem.

Slavomír Valda tyto dvě skupiny rozlišuje a v části rozhovoru, ve které se vyjadřuje o snadné dostupnosti lezeckých zážitků, jako kdyby naznačoval, že **členství v ČHS dává lezci zásady a morálku**, zatímco neorganizovaní lezci mají představu, že žádné jiné zásady než dané legislativními předpisy dodržovat nemusí. Podle něho se často stává, že neorganizované lezce „někdo jistí zespodu, což zase je věc, která odporuje „Pravidlům“, ale ta nejsou závazná, zvláště když ani nejsou členy (členy ČHS – pozn. autorky)“. Lezení s vrchním jištěním je stylem v horolezecké terminologii označovaným jako „top rope“ nebo také česky „na rybu“, kdy je lano vedeno vratným bodem na vrchu cesty a ten, kdo lezce jistí, stojí na zemi. Toto je pravděpodobně nejbezpečnější způsob lezení, umožňuje ale zkoušet přelézt cestu i lezcům, kteří by si na ni s jištěním zdola netroufli a díky tomu mohou být jejich pohyby méně koordinované a mohou tak povrch skály poškodit. Při lezení s tímto stylem jištění se také stává, že jestliže je vratný bod na vrcholové plošině, lano musí nutně být po této plošině vedeno a oděrem může poškodit povrch skály.

Členem ČHS se ovšem zájemce může stát pouze zaplacením poplatku a není tu žádné pravidlo, které by ukládalo povinnost absolvovat nějaký kurz či osvětu. Je ale pravdou, že v horolezeckých oddílech, kde se většina horolezců sdružuje, skoro vždy osvěta spolu s metodikou probíhá, například ve formě přednášek. „Pravidla lezení“, vydaná ČHS, jsou pro členy závazná a při jejich nedodržení může hrozit postih disciplinární komisí. Stalo se tak například dne 31. 10. 2007, kdy disciplinární komise ČHS rozhodla udělit disciplinární trest zastavení sportovní činnosti na dobu jednoho roku s odkladem na zkušební dobu jednoho roku Adamu Ondrovi, který je jedním z deseti nejlepších lezců světa. Provinění se měl dopustit tím, že vědomě porušoval vnitřní předpisy ČHS, jmenovitě „Pravidla lezení v pískovcových skalních oblastech v Čechách“, konkrétně zákaz používat chemické a minerální látky, které by měly sloužit ke zvýšení tření a přilnavosti pokožky na skalách¹³ (Horosvaz, *Rozhodnutí*, 2007).

Jak je uvedeno výše, někteří z respondentů kladně hodnotí schopnost ČHS

---

13 Např. magnézium.

informovat své členy o omezeních ze strany orgánů ochrany přírody. „*Důležité je nějakým způsobem informovat tu neorganizovanou skupinu lezců.*“ (Pořízek) Vidí ale potíž v tom, že nečleny není možné kontaktovat, a to jak za účelem předávání informací, tak pro projednávání jednotlivých opatření. „*U neorganizovaných jednotlivců jaksi není partner a tak dojde ke komunikaci až při vzniku nějakého problému.*“ Neorganizovaní lezci, jak je možné soudit i z vyjádření Ladislava Pořízka, jsou některými považováni za neinformované a problematické. „*Spíš se trochu obávám, že **problém není s organizovanými lezci, jako spíš s těmi divokými, kteří se nám objevují v poslední době.***“

Staré dobré časy

Na skutečnost, že mezi horolezectvím v Čechách v dnešní době a horolezectvím provozovaným v minulosti je velký rozdíl, upozornila při rozhovoru více než polovina z respondentů. Podle nich se mění způsob a kvalita provozování horolezectví, což má za následek i změnu vlivu na přírodu, ve které je horolezectví pěstováno. Jaké rozdíly vidí, můžeme odvodit z jejich vyjádření.

Jiří Hušek uvádí, že horolezectví je v dnešní době v podobě nevázané zábavy přístupné pro daleko víc lidí než kdysi. „*Dříve to byla výběrová záležitost pro pár nadšenců, ale dnes je to tak, že všichni mají bez problémů dostupné vybavení, což dřív nebylo. Všichni mají dostatek času, a pak je tu také mediální a komerční tlak na to, aby se prodávalo vybavení a produkty cestovního ruchu a to táhne lidi zase.*“

S Huškem více méně souhlasí Valda, který se z hlediska pískovcového lezení zamýšlí nad tím, zda v současnosti rozšířenou komercializovanou formu lezení jakožto volnočasovou aktivitu, kterou si může každý vyzkoušet, ještě vůbec nazývat horolezením nebo pro tuto aktivitu volit jiné označení, „*protože to nemá s tím horolezením, s etikou pískovcového lezení moc společného. Já bych to bral jako **takové ty kratochvíle**, kdy dneska je vybavení dostupné poměrně lehce i levně ve všech možných marketech, kde se prodává vybavení do přírody, a každý si to touží vyzkoušet. Stačí, když jeden člověk z party se tomu věnuje, tak samozřejmě pak se tomu začnou chtít věnovat i další, zvláště když zjistí, jak je to snadné s dnešní technikou.*“ Oba dva spatřují v lezectví dnešní doby nezávazné komerčně podporované povyražení, na které je, jakožto na téměř masovou zábavu, kladen požadavek dobré bezpečnosti. Podle názoru obou mají v dnešní době **možnost si kdysi adrenalinové outdoorové sporty díky dostupnosti technického vybavení nezávazně zkusit téměř všichni**, aniž by se jim něco stalo. Tím, že lezení může být pojímáno jako sport dostupný všem bez podstupování většího rizika, se zájem o ně mezi lidmi velmi rychle šíří.

V dnešní zrychlené době je „těch vjemů potřeba hodně. Je to v podstatě zážitková věc lidí, kteří **potřebují spoustu vjemů**, když nemají starost o život a takové ty běžné problémy, tak si **hledají ty problémy jinde**. Jenže **oni ten adrenalin chtějí s pojišťovnou**. On se **chce bát, ale nechce, aby se mu něco stalo**, a k tomu **potřebuje zase mít někoho, kdo mu tohle všechno zajistí, kdo mu to naservíruje na zlatém tácku**, na těch skalách třeba udělat pěšinu až ke skále, **skálu zajistit** takovým způsobem, aby se ani náhodou nestalo vůbec nic, kdyby se nedej bože spadlo, a to **je takový ten obecný přístup ke všem těm aktivitám**.“

Jiřím Huškem zmiňovaný „servis se zárukou, naservírovaný na zlatém tácku“ poskytují například komerční společnosti a cestovní kanceláře, které pořádají různé outdoorové aktivity v rámci svých **teambuildingových programů**. „**Oni tam přivedou třeba celý autobus**“, komentuje problém s komercionalizací horolezectví Ladislav Pořízek.

S provozováním dnešní komercionalizované podoby lezectví je spojený již zmiňovaný „větší nárok na infrastrukturu a úroveň služeb“ (Hušek), který je dnes také naprosto rozdílný oproti minulosti. „Když někam šli pěší turisté, bývalo to tak, že se do lokality dostali nějakou hromadnou dopravou, vlakem nebo autobusem. Dneska každý jede autem.“ (Hušek). Z toho všeho lze soudit, že Hušek má dojem, že dnešní lezci jsou pohodlnější, než byli lezci v minulosti. Dnes podle něho většina lezců jezdí do blízkosti skal automobilem, a to ještě co nejbližší to jde, aby se nemuseli namáhat chůzí, případně aby měli možnost dopravit se rychle na místa jiné „zábavy“. Otázkou zůstává, zda je podle jeho názoru na vině lezec nebo snadná dostupnost technických vymožeností a komerčních služeb.

Valda zastává názor, že starší horolezci jsou uvědomělejší a mají lepší vztah k přírodě než lezci mladší, kteří se lezectví nevěnují tak dlouhou dobu. „*Ta populace těch horolezců stárne*,“ konstatuje, jako by se horolezci mohli nazývat jen ti starší, dlouhodobě lezecky aktivní. „*Dá se říci, že ubývá aktivních lezců, těch, co se tomu věnují dlouhodobě a s lepším vztahem k přírodě a je pozorován nárůst lezců, kteří nejsou organizovaní v žádném klubu ani kroužku, nejsou to tedy ani tak lezci, ale spíš lidé, kteří byli jednou dvakrát na překližkové stěně a teď si to chtějí vyzkoušet, tak je někdo vezme do skal a akorát tam bohužel po nich je samý nepořádek nebo obroušená skála*.“ Lezci, které zná osobně, mají podle jeho názoru k přírodě „*pozitivní vztah, protože chtějí mít i ten svůj kus krajiny, kam jezdí, pěkný*“. Do protikladu těmto přírodu respektujícím lezcům, kteří ji vnímají jako něco, co je součástí horolezectví, ale staví lezce, kteří berou přírodu jen jako překážku, kterou je nutné svými svaly překonat. „*Pokud k tomu někdo přistupuje jen jako k adrenalinovému*

sportu, kdy tu krajinu nevnímá, bere to jen jako prostor, kde může dělat, co se mu zlíbí, aniž by musel platit nějakému provozovateli stěny, tak to už je potom něco jiného.“

Petr Kořínek mluví o celkovém přístupu, o chování a o etice. Pozitivní vztah k přírodě si podle něho horolezci vytvářeli hlavně v minulosti. Dnešní dobu reflektuje podobně jako Hušek tak, že lezci a obecně lidé dnešní doby jsou úspěšní, chtějí stihnout co nejvíce věcí najednou, vstřebat co nejvíce vjemů a na oltář takovému jednání padá hloubka prožitku a plnost vztahů. Tento jev nazývá „*zrychlením doby*“. Pro ilustraci dává příklad toho, jak v 70. letech horolezci jezdili do Českého ráje většinou trávit více než jeden den, jak je tomu obvykle dnes „*Tady tak do konce 70. let (lezci – pozn. autorky) přijeli vlakem a utábořili se tady a byli tady do neděle, třeba 14 dní, tři neděle, měsíc, jak kdo měl dovolenou, většina jeskyní tady byla obsazena, romantika, opékaly se buřty, kytara.*“ Což hodnotí jako úplně jiný přístup než „*když tady přijede borec autem kam až to jde, vyběhne si dvě tři cesty a hned zase odjede.*“ V tomto, stejně jako Hušek, vidí rozdílnost doby, životního stylu, způsobů a chování a jejich změn v pojetí času.

Kromě **komprese horolezectví** do čehosi, co se včetně dopravy na místo provozování této „*kratochvíle*“ (Valda) vejde **do jednoho odpoledne**, si Kořínek všimá i dalšího jevu, který se mezi lezci na pískovcových skalách Českého ráje projevuje. Hodnotí ho dokonce jako „*horší*“ než okem pozorovatelné negativní vlivy, které po lezcích zůstanou. „*To je olezení a jiné poškození skal, sešlapané cestičky, nepořádek, který po nich zůstane, ale spíš je horší takový ten úpadek morální. Když tito mladí lidé dospějí a budou tak vychovávat svoje děti, tak ty už to budou brát jako svůj standard a nebudou chápat, proč by se něco mělo měnit. Už teď je spousta lidí, kteří k tomu písku nepřičichli tím, že by odsud pocházeli nebo že by k tomu tíhli a někdo starší že by je k tomu vedl, tak nechápu.*“ Morální úpadek, který pozoruje, bude podle něho mít dopad na další generace lezců, kteří již nebudou rozumět lezecké etice a klasickému pískovcovému pojetí lezení.

Od odklonu od tradičního pojetí pískovcového lezení dob minulých a o nových tendencích v lezecké etice mluví i Jan Mocek: „*I část horolezců ČHS jsou tzv. modernisté a chtějí používat některé nové prvky, jako je lepení chytů pryskyřicemi nebo používání magnézia těmi, co chtějí snadněji, rychleji trasu vylézt, nebo naopak ti, kteří nejsou tak obratní a používají magnézium k lezení obtížnějších cest, do kterých by se bez něho nepustili.*“

Lezci ochranáři

Někteří respondenti vnímají horolezce hlavně jako lidi, kteří si do přírody jezdí odpočinout a mají k ní, stejně jako ochránci přírody, kladný vztah. Jak se vyjadřuje

Slavomír Valda: „Lezci, co znám, jsou naprosto fajn lidi, mají přírodu rádi a starají se o ní, třeba odpadky uklízejí. Určitě mají k přírodě kladný vztah. Nemají zájem něco poškodit.“

Ochránci přírody pak u lezců s takovým cítěním oceňují snahu zmírnit dopady negativních vlivů na přírodu v chráněných krajinných oblastech, vznikající v důsledku jejich aktivit. Jan Mocek z CHKO Český ráj k tomuto uvádí: „Část těch horolezců, hlavně organizovaní, ať už jsou z Turnova TJ Turnov, nebo z Mnichova Hradiště či z Tachova, tak se o to skalní město pomáhají starat.“ Petr Kořínek, taktéž z Českého ráje, na toto téma doplňuje: „Místní oddíl dělá **otvírání a zavírání Skaláku**, chápou to jako povinnost, každý člen musí a sejdou se i kamarádi, třeba z Moravy, pak se půl dne dělá a půl dne lezou a nejen že **sesbírají odpadky**, ale pomáhají **opravovat třeba i schody**. Oni se ozvou třeba i dopředu s dotazem, co je potřeba udělat, takže **dělají i to, co nesouvisí s lezením**. Také na Prachově jsou **brigády**, takže tam se domluví také a **vyřezávají nějaké akáty nebo vejmutovky**.“ Otvírání a zavírání Skaláku je mezi lezci známou akcí, kterou pořádá Horolezecký oddíl Český ráj a zúčastňuje se ho přes 100 brigádníků, převážně z řad lezců. Jak je patrné ze slov Petra Kořínka, horolezci uklízejí odpadky, opravují cesty a i jinak se angažují při ochraně přírody.

Podle Kořínkových slov v CHKO Český ráj probíhá i další forma spolupráce při ochraně přírody. Pokud je některý z horolezců majitelem firmy s vhodným zaměřením činnosti, smluvně provádí i některé z prací stanovených plánem péče o CHKO, přestože se většinou jedná o odlehlá a pro techniku hůře přístupná místa a vyšší nároky na kvalitu provedení prací. „Pak tady i někteří z horolezců, pokud mají firmu, dělají na smlouvu, pokud jsou peníze z plánu péče o krajinu. Jsou to věci, které se tady třeba dříve dělaly normálně, ale teď, když už louky nikdo neseká kvůli tomu, že by potřeboval seno, když se to nechá být bez udržování, tak to zaroste olšemi a ty orchideje a další druhy potlačí a s nimi zmizí i na ně třeba vázání bezobratlí.“ Konkrétně uvádí kosení luk, které jako součást dřívějšího zemědělského využívání pozemků již ztratilo význam, ale z ochrannářského hlediska je nezbytné. Bez této údržby dochází k sukcesi, jevu, který je tvořen složitým vývojem vztahu jedinců a společenstev a vede k jejich postupnému samovolnému vývoji. Sukcese je trvale přítomna v každém okamžiku života přírody a její vývoj ovlivňují jak faktory dlouhodobé, jako jsou klima, množství živin v půdě a v případě luk i dlouhodobý způsob hospodářského využití, tak i jednorázové vlivy, jako přívalové srážky, požáry nebo poškození povrchové vrstvy půdy lidskou činností. Pokud by údržba luk kosením nebyla prováděna, došlo by k jejich postupnému zarůstání náletovými dřevinami a proměně na les

a vymizení pro tuto oblast typických druhů chráněných rostlin a živočichů, vázaných na stanoviště lučního charakteru.

Kromě úklidu a pomáhání se sanačními pracemi Kořínek u lezců také oceňuje, „že **sami lezci řeknou**“, se kterými se zná, „že **támhle něco hnízí**“ i přesto, že vědí, že to pro ně bude znamenat omezení.

Z další citace je zřejmý Kořínkův názor, podle kterého mají v dnešní době pozitivní vztah k přírodě především místní lezci. To je vcelku logické vzhledem k tomu, že si k místu tvoří pevný vztah tím, že tu žijí. O jejich jistém vztahu k přírodě a potřebě ji chránit vypovídá i další jev, který Kořínek v rámci horolezectví hodnotí jako pozitivní. Tento jev by se s trochou nadsázky dal nazvat jako „místní domobrana“ a opět souvisí nejen se vztahem k přírodě, ale i se vztahem k místu. „**Ti místní** (lezci – pozn. autorky) **zakročí, když je to potřeba, na místě a je to lepší, než kdyby někam volal, támhle někdo leze „na rybu“**, a já než tam dojedu, seženu policisty, občanku, než zahájím nějaké řízení, tak se proinvestuje všemi těmi mechanismy víc, než ta pokuta vůbec je. Ne, že bych to dával jako zářný příklad, ale jsou to lidi, kteří se pohybují venku.

O spolupráci s horolezci mluví i Vojen Ložek z CHKO Český kras „**Horolezci vyřezávají takový ten nálet dřevin, který se uchytí na těch teráskách, což se nám hodí, protože to taky utlačuje bylinnou vegetaci, takže jsme se dohodli, že to můžou vyřezat.**“ V tomto případě nejde sice o iniciativu lezců motivovanou potřebou ochrany přírody, nýbrž o uvolnění a zprůchodnění lezeckých cest, které horolezci dělají se souhlasem SCHKO ve vlastním zájmu, ale současně tím přispějí k zachování rázu lokality.

I v Jizerských horách by se dalo mluvit o jakési spolupráci lezců se Správou CHKO. Podle výpovědi Jiřího Huška „**V některých místech se přistoupilo k tomu, že se určeným způsobem vybudovaly přístupové cesty, které jsou vyznačené jako horolezecká pěšina, dokonce na části těch míst, kde již eroze byla znát, byly v režii CHKO vytvořeny určité zábrany eroze, třeba schody na zpevnění pěšin. Ty dělala většinou správa a přitom tam byla i kooperace s horolezci.**“

Výsledky brigád horolezců a jejich iniciativa při zmírňování negativních dopadů jsou z výpovědí respondentů nejvíce patrné v CHKO Český ráj. Nejspíše je to zapříčiněno tím, že Český ráj patří mezi nejnavštěvovanější horolezecké oblasti s nejdelší tradicí. Podle výpovědí respondentů jsou brigády iniciovány a organizovány horolezeckými oddíly z blízkého okolí, jejichž členové do nich postupně dokázali zapojit i své známé ze vzdálenějších míst, rozšířit povědomí o pořádané akci mezi horolezci a vytvořit z ní tradici. Místní mají obvykle lepší vztah k ochraně přírody ve „své“ lokalitě nejen z důvodu

„lokálního patriotismu“, ale zejména proto, že místo navštěvují častěji a tak mají větší možnost vnímat proměny způsobené negativními vlivy v průběhu času. Pokud se takových akcí zúčastní někdo i bez silněji vyvinutého kladného vztahu k ochraně přírody, spíše pro možnost setkání s přáteli, dá se předpokládat, že takto vynaložené úsilí v kolektivu, věnované úklidu nepořádku po jiných návštěvnících nebo práci k uchování původního stavu lokality, na něho má i výchovný účinek a posílí jeho vztah k přírodě.

6.2. Shrnutí názorů na horolezce a fenomén horolezectví

Z výpovědí v této kapitole jednoznačně vyplývá, že žádný z respondentů nepovažuje horolezce vyloženě za nepřítel přírody, ale spíše za ty, se kterými je nutné najít společnou cestu k její ochraně. Respondenti naopak sami poukazují na to, že horolezci jako jedni z prvních začali skály a přírodu okolo nich chránit. Svou úlohu vidí ve zvýšení jejich informovanosti o tom, jak se v přírodě chovat, aby na ni měli co nejmenší negativní vliv.

V rozhovorech je možné zřetelně rozpoznat, že respondenti vyzdvihují význam organizovaného horolezectví. Výhody vidí v tom, že organizovaným lezcům lze snáze distribuovat informace prostřednictvím organizace, ve které jsou sdruženi. Za další a možná ještě větší výhodu organizovaných lezců považují respondenti stav, kdy mají partnera při vyjednávání podmínek, za kterých lezcům povolují provozování jejich aktivit na území daných CHKO. Organizace totiž mají možnost na lezce metodicky působit a to nejen v oblasti výuky horolezeckých technik, ale i ve sféře ochrany přírody a šetrného způsobu chování vůči přírodě při provozování jejich koníčků.

Ovšem i v osvětovém působení v oblasti ochrany přírody vidí někteří respondenti jisté rezervy. Například Vladimír Vršovský se skepticky domnívá, že ČHS snahu o ochranu přírody spíše jen latentně demonstruje jako jeden ze svých cílů, než aby prakticky za tímto účelem jednal například pomocí osvětové činnosti.

Zmíněné kladné hodnocení ČHS jako vhodného partnera pro orgány ochrany přírody je však podle mínění jednoho z respondentů zpochybněno nedávným vyjmutím zákazu používání magnézia z „Pravidel lezení v pískovcových skalních oblastech“, a to dokonce až do té míry, že by mohlo ohrozit vydání dalšího souhlasu s provozováním horolezectví na území dané pískovcové CHKO. Používání magnézia může sice být v jednotlivých CHKO zakázáno bližšími ochrannými podmínkami nebo podmínkami danými v „Rozhodnutí“ o povolení výjimky ze zákazu, avšak podle Kořínka, který nad vyjmutím zákazu z „Pravidel“ vyjadřuje největší rozhořčení, tu pak ale zbude jen orgán ochrany

přírody, který bude na dodržování zákazu dohlížet. Tak v jeho očích ČHS ztrácí statut partnera orgánů ochrany přírody.

Členové ČHS nebo jiné, větší, lezecké organizace jsou respondenty hodnoceni příznivěji a není to jen tím, že tu většinu individuálních nesdružených lezců nemá v jednáních s orgány ochrany přírody kdo zastupovat. Neorganizované lezce hodnotí většina respondentů shodně jako více problematické, protože podle nich postrádají morální zásady. Problematičnost respondenti vidí také v tom, že je těžké individuální lezce informovat o omezeních vydaných orgány ochrany přírody.

Většina respondentů v rozhovorech vyjádřila, že vnímají jistý rozdíl mezi horolezectvím v dnešní době a horolezectvím v dobách minulých. Sami přesně nespecifikovali, jak vzdálené časy mají na mysli, z většiny vyjádření je ale patrné, že srovnávají mladší a starší generaci lezců. Starší generaci považují obecně za uvědomělejší vůči přírodnímu prostředí, s celkově jiným pojetím horolezectví i z hlediska času lezení věnovanému a morálních zásad. Mladší lezci podle jejich názoru pojmají lezení spíše jako kratochvíli a skály jako tělocvičnu.

Ochránci přírody ale horolezce vnímají také jako lidi, kterým na přírodě záleží a to bez rozdílu věku. Opět se tu však objevuje názor, že jsou to hlavně organizovaní lezci, kteří kromě odpovědnějšího přístupu k přírodním hodnotám také organizují brigády a pomáhají se sanačními pracemi.

6.3. Vliv horolezeckých aktivit

Pro získání podkladů k zodpovězení podotázek průzkumu jsem se ptala pracovníků Správ CHKO přímo na dané téma, abych tak dostala pokud možno co nejúplnější výčet jimi pozorovaných vlivů na území CHKO v jejich působnosti. Kromě těchto přímých zjišťovacích otázek jsem pokládala také doplňovací otázky, které měly doplnit jejich subjektivní názory a mé pozorování o další detaily. Takové otázky byly zaměřeny například na frekvenci pokut udělených v CHKO, zda je respondent sám lezcem, nebo jak dlouho pracuje na SCHKO.

Aniž bych při úvodním seznámení respondenta s účelem rozhovoru a cílem výzkumu zmiňovala nebo naznačovala, že mezi ochranou přírody a provozováním horolezectví v ZCHÚ může vznikat nějaký střet zájmů, který lze vysledovat i z některých ustanovení regulativních dokumentů, všichni spontánně začínali uvádět, jaké pozorují negativní působení lezců na přírodu na území v jejich působnosti. Na to, jestli na

horolezectví lze nalézt v souvislosti s ochranou přírody i nějaká pozitiva, jsem se musela většiny z nich sama zeptat.

CHKO Jizerské hory

Stupeň konfliktnosti:

V Jizerských horách horolezectví podle toho, jak ho vnímají vedoucí Správy Ing. Jiří Hušek a Ing. Vladimír Vršovský, který má na starosti NPR v Jizerských horách, v nichž je lokalizována většina skal, není z pohledu ochrany přírody vyloženě problematické. „*V podstatě v naší CHKO to lezení není takový problém.*“ (Vršovský) A ani v minulosti problematické nebylo. „*To lezení tady nepůsobilo nějaké zásadní konflikty s přírodou, ani s její ochranou.*“ (Hušek)

Proč střet ochrany přírody a horolezectví není v této oblasti vnímán jako problém, Hušek komentuje: „*Ta oblast je poměrně specifická, díky tomu sem tolik lidí nechodilo a logicky ty konflikty se zájmy ochrany přírody tady nebyly nikdy vyhrocené.*“ Podle všeho střet zájmů zde není vyhrocený v dnešní době a nebyl ani v minulosti a to hlavně díky tomu, že oblast nebyla a ani v současnosti není navštěvovaná v takové míře, aby ke konfliktům docházelo. Vzhledem k tomu, že zátěž je přímo úměrná míře návštěvnosti, mohl by podle Vršovského problém nastat v budoucnosti: „*Problém tady s lezením bude teprve tehdy, když to nějak masivně naroste a pak bude impakt na území tím nárůstem nějak zásadní, což tady v Jizerských horách nečekám.*“ Nijak se toho ale neobává. Za příčinu toho, „*že četnost užívání skalních terénů tady byla vždycky relativně malá*“, považuje Hušek to, „*že dostupnost jednotlivých lokalit je poměrně problematická.*“ Vršovský na toto téma uvádí: „*Ty terény v podstatě se samy brání tomu živelnému nárůstu. Není to třeba takový problém jako je to například v některých lokalitách Českého ráje, které jsou přístupné terénně i dopravně.*“

Kromě špatné dostupnosti lezeckých objektů „*další okolností je to, že charakter té skály tady není úplně přívětivý pro takové ty salonní horolezce, protože ona to je poměrně drsná žula s velkými vyrostlicemi živců a křemenů a ono to hodně bolí*“. Také proto tu podle Huška není nárůst počtu lezců „*tak znatelný a pořád se to pohybuje tak okolo řádu stovek lidí i v těch nejexponovanějších oblastech.*“

Dále Hušek uvádí: „*Také část lidí, kteří tady horolezectví provozovali, byla zapojena i do ochrany přírody. Byl tam určitý průnik mezi aktivními horolezci a tehdejší stráží přírody. Takže určitá samoregulace těch horolezců tam byla. A hlavně ta samoregulace byla přes etiku, nikdy se sem nedostaly takové ty komerční přístupy k*

lezení.“ Skutečnost, že v minulosti byla ochrana přírody provázána s horolezeckou komunitou, mohla způsobit, že ochránci přírody na lezce, mezi kterými se pohybovali, měli vliv v oblasti etiky a mohli na ostatní lezce působit i osvětou v oblasti chování k přírodě šetrnějším způsobem. Nad poměry dobré vztahy se zdejšími lezci mají i dnešní pracovníci ochrany přírody, jak uvádí Vršovský při odhalování další možné příčiny faktu, kdy dva veřejné zájmy si vzájemně nevadí. „*Je to asi způsobeno i tím, že máme poměrně dlouholeté a korektní vztahy s místní lezeckou komunitou. Myslím si, že nejsme v tomhle úplně typickým případem, že ty vztahy jsou nadstandardní v rámci tohoto státu.*“

Negativa:

Přesto, že se oba shodují na tom, že vliv horolezectví v Jizerských horách není nikterak tragický, přece jen zaznamenávají určité negativní vlivy, které jsou podle Huška znatelné „*pokud člověk chodí a dívá se po nich*“. Pak jsou i pro laika, který s profesionální ochranou přírody nemá nic společného, rozpoznatelné a pak je „*určitě najde*“.

Vedoucí Správy CHKO Hušek uvádí jako nejčastější negativní vlivy, které se v Jizerských horách projevují: „*Samozřejmě, lidi se někudy k těm skalám musí dostat, takže logicky tam vznikají **přístupové pěšiny** a pod skalami jsou **pobytové stopy**. To znamená, sešlap přímo pod skalami. Mohou se objevit **odpadky**, může se objevit někde nějaké **ohniště**. Vlastní lezení má vliv v menší míře **na samotnou skálu**, i když v Jizerských horách není pískovec, to znamená, že tu není rychlá eroze, ale nějaké **shození volných kamenů**, k tomu tady dochází, nebo k **úpravám vegetace**. Nebo třeba k **rušení ptáků na hnízdě** a tak dále.*“

Za výčetem negativních vlivů ale hned dodává: „*ale nejsou to věci, které by se děly masově. Je to vedlejší produkt té aktivity, ale skoro si myslím, že to je tady v nějakých relativně udržitelných měřítcích.*“ Čímž znovu potvrzuje, že i přes to, že vliv horolezeckých aktivit v Jizerských horách není nulový, pracovníky ochrany přírody nijak zvlášť netrápí. Po tomto utvrzení pokračuje ve výčtu: „*Dneska **každý jede autem**. Dva lidi v autě je problém obecně, je tam větší negativní vliv na životní prostředí než u toho vlaku, to je jedna věc, druhá věc je, že je tam zase **potřeba nějaké parkoviště***. Nakonec shrnuje: „*Kvalita provozování těch aktivit se radikálně mění a jejich vliv samozřejmě taky.*“

Vladimír Vršovský, profesí lesník, uvádí další negativní pozůstatky, které lze najít po působení lezců v lokalitě Jizerských hor: „*Člověk chodí po skalách a najde nějaké takové excesy, jako třeba **bivaky** nebo **ohniště**. Občas tam je takový nějaký případ.*“ Zdůrazňuje, že „*ty ohně jsou problém,*“ větu ale dokončuje ve stejném duchu, ve kterém se nese jeho i Huškova celá specifikace negativních vlivů lezců na přírodu a krajinu v CHKO

pod jejich Správou: „ ... *ale jsou to případy jednotlivé.*“

Pozitiva:

Horolezectví Jiří Hušek nepovažuje za „*natolik velký veřejný zájem, že by měl přebít veřejný zájem ochrany přírody*“, ale myslí si, že „*to určitě své pozitivní má*“. Odkazuje do minulosti, kdy se horolezectví nevyvíjelo jen jako čistě sportovní aktivita, ale zároveň také jako vlastivědná záležitost, která měla za hlavní cíl poznání přírody, krajiny a jejich zákonitostí. I díky tomuto poznávání později vznikly přírodní vědy, na jejichž základě je ochrana příroda postavena. „*Lidé tím, že chodili jako turisté a horolezci, tak si budovali **jasný vztah k těm horám**, ten vztah byl **pozitivní**. Oni v podstatě tím přírodě moc neškodili a zase na druhou stranu **byli schopni přírodu chránit proti nějakým devastacím vlivům**. Takže to je věc, která vlastně **přesahuje z toho negativního technického vlivu a je pozitivní** – pozitivní vliv horolezectví, technicky vzato, si nedokáží představit, ale **takové ty věci v tom sociálním rozměru, to ano. Jako třeba **identifikace lidí, kteří horolezectví provozují, s přírodou a její hlubší poznání**. No a samozřejmě, že lezení jako sport a sport jako veřejný zájem nějak funguje.***“

Vladimír Vršovský uvádí pozitiva horolezectví podle toho, z jaké pozice k této aktivitě přistupuje. „*Z hlediska mé profese ochránce přírody žádný pozitivní aspekt nevidím. Horolezectví **může pouze neškodit**. Mohu říkat, že ti lidé přece jenom **vidí přírodu a mohou k ní získat nějaký vztah a mohou se potom k přírodě lépe chovat**, ovšem obsahy různých diskuzí na internetu tomu nenasvědčují.*“ Z hlediska profesního pozitivní aspekty horolezectví vidí jen ve velmi omezené míře, a to i v důsledku toho, že ze zkušeností s názory v internetových diskuzích s horolezci vyvozuje, že horolezci pozitivní vztah k přírodě ani vlivem jejich častého pobytu v ní nezískávají. Z hlediska soukromého už pozitivní stránku horolezectví spatřuje, a to hlavně v pozitivním účinku na zdraví člověka vlivem provozování sportovní aktivity a s trochou nadsázky při uvádění příkladu prevence vykrádání bank i v prevenci sociálně patologických jevů: „*Z hlediska osobního si myslím, že ten vliv toho horolezení pozitivní určitě je. Je to sportovní činnost, která pokud není provozována nějakým špičkovým způsobem, tak **posiluje zdraví***. Po chvíli zamyšlení s lehkou dávkou cynismu dodává: „*Ničí to rodiny, ničí to rodinné rozpočty, ničí to zdraví a někdy to vede ke smrti, ale je to zájmová činnost, která je **určitě lepší, než když někdo vykrádá banky**. Je to prostě sport.*“

CHKO Český kras

Stupeň konfliktnosti:

V Českém krasu, v oblasti vápencových skal, je podle slov Ing. Vojena Ložka, zástupce vedoucího SCHKO, horolezectví „*mírně problematické*“. Subjektivně se domnívá, „*že se intenzita trochu snížila na některých místech. Zvýšila se snad jen na Svatém Jáně. Takže ten stav je takový setrvalý a celkem přijatelný. Ta činnost se dá určitě rozdělit do nějakých oblastí, kdy se dá říci, že na určitých místech neškodí a nevádí ničemu a někde jsou negativní vlivy nesporné. Skály, na kterých lze na území CHKO Český kras vidět lezce, jsou buďto opuštěné lomy, tedy lezecké terény vytvořené činností člověka, nebo skály přírodního charakteru. K tomu Ložek uvádí: „Na těch přirozených skalách, v podstatě se dá říci, že všude horolezecká činnost negativní vliv má.“ Vedoucí SCHKO RNDr. Jaroslav Obermajer uvádí: „Na druhou stranu se neobáváme nějakého vyloženého poškození“.*

V CHKO Český kras jsou na území národních přírodních rezervací, ve kterých je lezení ze zákona zakázáno, Ministerstvem životního prostředí vyhrazena místa pro horolezectví. Podle Ložka „*Těch míst vyhrazených je tady dost. V podstatě horolezci co mohou chtít, tak to tady najdou.*“ Lézt se v NPR smí při splnění podmínek, které jsou specifikovány v „Rozhodnutí“ o vyhrazení míst k horolezecké činnosti. Podle slov J. Obermajera „*když se v horolezectví stanovená pravidla dodržují, tak to není na závadu ochrany přírody*“.

Velké množství horolezeckých cest se nachází v opuštěných lomech, „*hlavně v lomu Alkazar, to je směrem na Beroun a to nám nevádí vůbec,*“ říká Ložek. Skalní sektory Alkazar a Na Bříči poblíž Srbska byly kdysi aktivními lomy na vápenec a také se v jejich štolách připravovala válečná výroba. Dnes patří mezi lezci nejvíce navštěvované lokality. „*Další terény, jako je například Šanův kout, bych řekl, že tam se leze hodně málo, takže tam se ten negativní vliv neprojevuje,*“ pokračuje Ložek. Rozdíl mezi lezením v Alkazaru a v Šanově koutě je obrovský. Šanův kout je terén, na kterém je možné vidět, jak vypadal kaňon Berounky před těžbou. Skála se láme, je drsná a v lezeckých cestách jsou často šípky a jiné keře, kterými se lezec musí prodrat, jestliže se chce dostat na vrchol.

Negativa:

Pro CHKO Český kras oba pracovníci Správy CHKO považují za nejvýznamnější negativní vliv tvoření nových, skobami zajištěných cest v oblasti NPR Srbsko, která je součástí Českého krasu a v níž je horolezectví ze zákona zakázáno. Že je to v době

rozhovoru respondenty vnímáno jako markantní a aktuální negativní vliv lze usuzovat z délky té části rozhovoru, ve které se o daném překročení zákazu zmiňovali, i z umístění na začátku rozhovoru. Jaroslav Obermajer tento výsledek díla neukázněného horolezce komentuje: „*Jestliže někdo **nedodrží horolezecké zásady**, tak může i poškozovat skály, protože se zbytečně dělají **nějaké nové cesty i z hlediska horolezectví**. Letos tam někdo natloukl novou cestu, o které jsme se pak dohodli, že bude odstraněna, protože je v místě, kde se neleze.*“

Problém s tvořením nových cest v oblasti Srbska rozebírá i Vojen Ložek: „*Ted' v poslední době nastal problém v Srbsku. Po dohodě s ČHS byla ze seznamu míst vyhrazených pro horolezectví vynechána oblast Červených skal, o kterou horolezci neměli ani zájem, protože tvrdili, že se to láme. Ted' se při kontrole zjistilo, že tam **někdo osadil spoustu jištění** na cestě, zejména v tom převisu, protože dneska je tendence vymýšlet hodně těžké věci.*“ Podobný problém nedodržení podmínek se stal před patnácti lety v jiné lokalitě. Ložek popisuje: „*Na Svatém Jánú to bylo problematické v tom, že těch cest tam bylo méně a byla tam **snaha vytvářet cesty nové**. To bylo tak před patnácti lety. Při budování nového jištění a vůbec té cesty místní **vegetace trpí**, dneska už se to snad neděje, alespoň jsme to nezaznamenali.*“

Jaroslav Obermajer vidí negativa hlavně v rušení netopýrů v jeskyních, které jsou v krasových oblastech typickým jevem: „*Samozřejmě na těch skalách jsou chráněné druhy. Třeba tam jsou netopýři, takže když tam lidé lezou v zimě, do nějakých těch škvír, tak tam **netopýři** ruší v zimním spánku, podobně je ruší i v takovém tom období na konci letní sezóny, kdy jsou netopýři ještě aktivní, ale občas si někam zalezou.*“ Netopýři mají úzký vztah ke zvláštním podmínkám krasu a lze jich zde zastihnout okolo 14 druhů (SCHKO ČR, Fauna, 2010). Jsou velmi citliví vůči rušení v místech úkrytů, zejména zimních. Samotné vyrušování delším pobytem člověka nebo jeho nějakou činností v prostoru blízko kolonie může mít za následek její rozpad nebo minimálně „přesídlení“ kolonie do náhradního úkrytu. Tyto a další faktory mohou vést k drastickému zmenšování netopýřích populací (Vlašín; Málková, 2004, s. 1). K negativním dopadům toho, že lidé „*lezou do těch jeskyní*“, se Obermajer během rozhovoru několikrát vrací: „*Jsou dva typy škod, buď **poškozují jeskyni**, ale tady zase nejsou jeskyně s takými výzdobami. Druhý typ škod v jeskyních nebo štolách by byl třeba na Alkazaru, kdyby tam lidi **chodili rušit netopýry**, hlavně v zimě, kdy tam přezimují, zvláště kdyby horolezci rozdělávali oheň.*“

Co se týká rušení hnízdicích ptáků, které je často uváděno jako negativní vliv horolezectví, Obermajer zastává názor, že „*tady na těch skalách v současné době **nehnízdí***“

nic, co by mohlo být moc rušeno. Skály tady nejsou tak vysoké, aby to bylo pro ptáky tak atraktivní.“ Ložek uvádí případ, kdy střet zájmů horolezectví a ochrany přírody, týkající se hnízdění chráněných druhů ptáků, zaznamenal v minulosti v oblasti Tomáškova lomu: *„tam byly určité problémy, ale to už je skoro 20 let, že se tam budovaly obtížné cesty metodou osazení těch prvků seshora a tam je docela významné **hnízdiště**. Stanovila se nějaká pravidla, že to budou dělat až od července, kdy už je po hlavní hnízdní sezóně, a asi 14 dní potom, někdy v půlce května, se zjistilo, že na té cestě pořád pracují, tedy v době, kdy ptáci hnízdí a kdy nemají být rušeni.*“ Z výpovědí respondentů lze usuzovat, že problém s rušením ptáků na hnízdech se objevoval v minulosti, ale v současnosti nepřetrvává. To, že Obermajer nemluví o střetech ochrany přírody a horolezectví sahajících do minulosti, je pravděpodobně zapříčiněno tím, že, jak uvádí při odpovědi na jednu z otázek, je zaměstnancem SCHKO Český kras jen *„jeden rok*“.

Dopady přítomnosti lezců na život chráněných ptáků, kteří mají ve skalách hnízda, snižují ochranáři přírody uzavírkami skal nebo celých skalních oblastí. Uzavírky skal také umožňují chránit i rostliny ve vegetačním období i v období, kdy jsou v závislosti na svém biologickém cyklu rostliny nejvíce náchylné k poškození. To uvádí Ložek: *„Je tady určité časové omezení, které se většinou interpretuje jako sezona hnízdění ptáků, i když tady si myslím, že je to důležitější z hlediska ochrany vegetace, která je v zimě nebo na konci zimy a na jaře a na podzim daleko citlivější na sešlap než pak v létě, když už jsou ty skály suché.*“

Kromě chráněných druhů živočichů jsou na skalách a v okolí skal podle Obermajera *„samozřejmě **kytky chráněné**, ale u těch rostlin většinou nejde až úplně o toho jedince. Když tam jednou za čas někdo ušlápne nějakou chráněnou kytku, tak ušlápne i nějaké další její konkurenty zrovna tak, takže jí často může vytvořit i nějaký prostor.*“ Ložek vidí působení lezců na skalní vegetaci v mírně horším světle: *„Na těch přirozených skalách, v podstatě se dá říci, že všude horolezecká činnost negativní vliv má, protože skály jsou tady jedním z důležitých biotopů zejména pro rostlinná společenstva. Hlavní stěny jsou celé hustě pokryty cestami a **pak tam opravdu nic nevyroste, a jestli tam něco vyrostlo, tak už to zmizelo, protože to bylo zadupané a strhané.***“ Vzápětí ale svoje tvrzení zmírňuje: *„Ale není to zdaleka převažující část skal, takže zase tak negativní to není*“.

Další negativní působení lezců, které podle Ložka *„trochu vadí,*“ je *„otázka přístupových cest hlavně v těch lesních etážích, které pak vedou mimo lomy. Co nám tak ještě dřív vadilo, ale to se již vylepšilo, že dřív se **lezlo většinou až na vršky skal a scházelo se pěšky.** Dneska se v podstatě všude bez výjimky slaňuje.*“

Zmiňuje se i o magnéziu jako o v dnešní době běžně používaném prostředku, díky němuž se pozná, s jakou intenzitou jsou které skály lezené. „*Dneska se používá běžně magnézium, takže se to tak pozná* (kde se intenzivně leze – pozn. autorky). *Tady asi magnézium nevádí na tom vápenci. Spíš to na skále ošklivě vypadá, protože je to na vápenci strašně vidět.*“ Z toho, co uvádí, je patrné, že podle jeho názoru na vápencových skalách Českého krasu magnézium negativní vliv následkem změny chemismu povrchu nebo okolí skal nemá. Estetická stránka přítomnosti magnézia na skalách Ložkovi připadá v Českém krasu jako mnohem větší újma.

Vedoucí správy vidí spíše problémy, které se mohou vyskytovat vinou přeplněnosti oblasti skupinami s rozdílnými zájmy, které nebudou dodržovat podmínky a budou si navzájem překážet a chovat se nejen vůči sobě navzájem, ale i vůči přírodě netolerantně. „*Tady je spíš takový problém, že jak se leze tady na těch skalách mezi Berounem a Srbskem, tak tam zároveň vede i cyklostezka a turistická cesta a pak je to spíš o tom, že se tam střetávají různé zájmové skupiny a ty si můžou vadit.* (...) řekl bych, že trochu problém je v tom, že pokud ty skupiny si počínají netolerantně, tak to vede k tomu, že to **nabaluje další skupiny, které přírodu mohou poškozovat.** Třeba když horolezcům řekneme, že tady nemohou lézt na stěnách jak chtějí a kde chtějí, a když to nedodrží a nic se jim nestane, tak **přijdou motorkáři a další skupiny.**“

Vlivem, který v teoretické části práce, čerpající z písemných zdrojů, chybí, je značení lezeckých cest na skalních útvarech. Jako negativní ho hodnotí Vojen Ložek. „*Značení cest je také na těch skalách rušivým prvkem.*“ Toto značení může působit z estetického hlediska v přírodním prostředí cizorodě, stejně jako technické jisticí prvky, vrcholové krabičky nebo stopy po magnéziu.

Mluví i o „*škodách,*“ které v přírodě mohou zavinit nejen horolezci, ale i ostatní návštěvníci: „*No samozřejmě jsou tam i negativní jevy, které jsou celospolečenské, lidé zahazují odpadky, vypije tam limonádu, zahodí prázdnou láhev, je mu zima, tak si rozdělá oheň a spálí na něm kde co, ale není to specifikum pro horolezce.*“

Ložek také vyjadřuje svůj názor na malé možnosti SCHKO, která má podle jeho slov v dnešní době méně pracovníků. „*Když jsme měli víc strážců, tak jsme dělali nějaké průzkumy frekvence horolezecké činnosti, ale to dnes není reálné.*“ Kontrolní činnost pracovníků, kteří jsou vytíženější administrativní činností, z časových důvodů není tak důsledná jako v minulosti a tak pravděpodobně ani na většinu dopadů zájmových aktivit patrných v terénu nepřijdou.

Pozitiva:

Vedoucí SCHKO Český kras na téma pozitivních aspektů horolezectví uvádí: *„Je dobré, když lidé do přírody chodí a taky když tam lezou, tak si myslím, že se v nich vytváří nějaký pozitivní vztah k přírodě a dřív nebo později pak mají potřebu ji chránit.“* A dodává: *„Sami vlastně ti horolezci volají po ochraně.“* Obermajer zastává názor, podle kterého se pozitivní vliv horolezectví projevuje přeneseně tím, že jestliže v přírodě člověk stráví nějakou dobu, dojde sám k přesvědčení, že je potřeba ji chránit.

„Naše ekosystémy, které tady jsou předmětem ochrany, jsou na vliv člověka adaptované a dokonce jeho vlivem podmíněné. Pokud se chrání nějaké bezlesé stepi nebo i skalní stepi, tak ty se musí částečně narušovat a jde vždycky o to, najít vhodnou míru.“ Přítomnost člověka je podle slov Jaroslava Obermajera pro určité ekosystémy, které jsou předmětem ochrany v CHKO Český kras, vlastně pozitivní. To vysvětluje i na příkladu chráněných druhů rostlin, kterým antropogenní disturbance může otevřít prostor pro kolonizaci nových stanovišť. *„Jsou tam samozřejmě chráněné květiny, ale u těch rostlin většinou nejde až úplně o toho jedince. Když tam jednou za čas někdo ušlápne nějakou chráněnou rostlinu, tak ušlápne i nějaké další její konkurenty zrovna tak, takže jí často může vytvořit i nějaký prostor.“*

Vojen Ložek uvádí podobnou situaci působení horolezců, kdy říká, že *„jediné pozitivní je, že horolezci vyřezávají takový ten nálet dřevin, který se uchytil na těch teráskách, což se nám hodí, protože to taky utlačuje tu bylinnou vegetaci.“*

CHKO Kokořínsko

Stupeň konfliktnosti:

Jak vidí vztah horolezectví a ochrany přírody v CHKO Kokořínsko vedoucí Správy CHKO Ing. Ladislav Pořízek, je patrné z jeho slov: *„Horolezecká činnost tady není příliš problematická. Profesionální či organizovanou, kterou tady reprezentuje ČHS, vnímám jako docela dobrou. Další otázkou jsou nějaké individuální návštěvy. Není to tady ale zase tak rozšířené.“* Z jeho výpovědi lze usuzovat, že organizovaní lezci s orgány ochrany přírody v zásadě nejsou v konfliktu, zatímco u lezců, kteří nejsou členy ČHS, k nějakým konfliktům čas od času dochází. Obecně je ale možné říci, že *„negativní vlivy horolezecké činnosti nejsou tak rozšířené“* a *„lezce tu nevnímají jako problém“*. Podobně danou situaci vidí i ekolog Ing. Slavomír Valda: *„V současné době, jak to tu dosud probíhá, tak to není něco, co by šlo vnímat jako negativní vůči ochraně přírody nebo vůči přírodě jako takové.“* Nízká konfliktnost je pravděpodobně zapříčiněna tím, že v CHKO Kokořínsko *„není*

takový nával lezců a těch věží je hodně, takže nějakou přetíženost území“ Ing. Pořízek nevnímá. Souhlasí i Ing. Valda: *„Tady ale ta intenzita není tak veliká. Můžeme tu sice zaznamenávat nárůst z toho důvodu, že tu nejsou tak náročné objekty a jsou dobře dostupné, na dosah od Prahy, ale zatím to není patrné. Člověk, když jde lesem, tak na lezce narazí málokdy.“*

Negativa:

Výčet negativních vlivů, které vidí v CHKO Kokořínsko jako závažné, začíná Ing. Slavomír Valda *„poškozováním skal obrusem lan nebo případně sešlapem lezeckou obuví.“* To je zde patrné hlavně na místech *„kde je to více navštěvované a tam, kde jsou měkčí pískovce, protože je tu dost velká variabilita tvrdosti, takže ne všude je ten dopad stejný, ale jsou zde místy případy, kde jsou patrna poškození povrchu skal vyloženě vlivem obrusu ať už nohou, rukou nebo lanem. Poškození povrchu skal má vliv určitě na mikrorelief, ale také na estetickou stránku. Poškození skal není jen v tom, že povrch je poškozený, ale dochází také k zvýraznění barevnému. Čerstvě obroušený povrch je světlejší, takže svítí do dálky, nevypadá to úplně nejlépe.“* Charakteristické zbarvení pískovce je závislé na chemickém složení tmelícího materiálu. Žluté, žlutohnědé, rezavohnědé, někdy až červenohnědé zbarvení je způsobeno obsahem Fe₂O₃. Čistě křemenné pískovce s nízkým obsahem oxidu železa jsou až bělavé (Sitenský, 1994, s. 36).

Ve výčtu negativních vlivů Valda pokračuje: *„Místy se stávají případy, že dojde k nějakému odstranění vegetace, nějakého stromku. Byl tady i případ vykácení lesa. Parta lidí nebyla spokojená s tím, že paseka tam zarůstá dřevinami, tak si vykáceli asi čtyřmetrový pruh podél skal, aby tam byl prostor.“* Vykácení lesa, nebo jak se k tomuto případu vyjadřuje Pořízek *„zničení vysázených stromků“* na nástupových místech je ale projevem extrémního chování a podle slov obou *„to jsou ojedinělé případy a nejsou rozsáhlé“*.

Valda i Pořízek se shodují na negativních vlivech horolezectví, které mají na přírodu v CHKO Kokořínsko největší dopad. *„Každopádně je to rušení v případě hnízdění ptáků, ale i jiných živočichů.“* (Valda) Pořízek vysvětluje: *„Jsou to konkrétně dravci, ať už jsou to u nás sokoli, výři, poštolky, případně krkavci. To jsou vlastně druhy, které hnízdí na těch skalách a přítomnost lezců v blízkosti jejich hnízda v době zahnízdění je samozřejmě ruší.“* Uvádí i případ z vlastní zkušenosti: *„Já osobně mám konkrétní zkušenosti na Vlhošti, i když v průvodci Dubskými skalami je omezení od ledna do konce června, i když tam byly cedulky s oznámením o zákazu lezení na všech přístupových cestách a přímo i v lese, aby*

kolem toho člověk musel projít, přestože jsme tam ta sokolí hnízda hlídali a přitom jsem tam měl konflikt s lezci, kteří přes všechna tato opatření si přímo pod sokolím hnízdem rozdělávali výstroj a chystali se lézt na skálu.“ Horolezci užívají pro své sportovní výkony stejná místa, která ptáci vyhledávají pro zahnízdění. Spáry a pukliny ve skalách jsou častým úkrytem živočichů a toho mála vegetace, která se na skalách drží a právě spáry a pukliny jsou místa, kam lezec klade své končetiny, aby se zachytil a překonal gravitaci. Římsy a police lezcům často slouží jako místo pro dobírání druholezce, a tak tam nezřídka tráví delší dobu než patnáct minut. Tytéž římsy a police by ale mohly sloužit jako místo pro zahnízdění ptáků. Ve většině skalních oblastí, ve kterých hnízdí vzácné druhy ptáků, je proto po čas jejich hnízdění, které ve většině lokalit probíhá od března do června, část skalních území pro horolezce a někdy i pro turisty uzavřena.

Spíše estetickým dopadem lezeckých aktivit jsou podle Valdy **„jistíci body a vrcholové krabičky a ty taky samozřejmě při bližším pohledu působí negativně. Je to prostě technický prvek, kde někdo čeká přírodní útvary, mikrorelief pískovce a jsou v tom takovéhle rušivé technické prvky.“**

Dalším negativním vlivem horolezectví v CHKO Kokořínsko dle Valdy **„je eroze půdy přístupových míst. Vyskytuje se v oblastech, kde je půda náchylnější k sešlapu a tam je ta eroze výrazně negativní.“**

V neposlední řadě Valda upozorňuje na magnézium, o jehož vlivu na přírodu se vedou spory. V CHKO Kokořínsko je jeho používání zakázáno bližšími ochrannými podmínkami. Valdův názor je takový, že **„minimálně to estetické poškození tam je neoddiskutovatelné.** Nad tím, zda magnézium ovlivňuje chemismus skalního povrchu nebo okolí skály a působí tím negativně, chvíli polemizuje a pak uzavírá tím, že **„to je nasnadě“.** Poté pokračuje: **„Dalším negativem magnézia je nejen poškozování jako takové, ale také zpřístupňuje objekty jedincům, kteří by na to neměli morálně, ale když to magnézium mají, tak jim to samozřejmě samo ulehčí výstup, ale i psychicky je podpoří a tím pádem se zvyšuje návštěvnost a intenzita.“**

Požízek zmiňuje ještě jeden „fenomén“, který se v Kokořínsku v poslední době objevuje: **„Asi nejhorší, protože ti neorganizovaní horolezci, to jsou přece jenom jednotlivci, ale v posledních letech se nám objevuje fenomén společností, které pořádají různé outdoorové aktivity jako teambuildingovou aktivitu, tak oni tam přivezou třeba celý autobus někam do lesa na nevhodné místo.“** Pořízek vidí problém v tom, že je horolezectví provozováno jako komerční činnost, což hodnotí jako **„nemorální“.** Protože si jedinci **„nechávají zaplatit za to, když někdo bude porušovat předpisy o ochraně přírody díky jejich**

pokynům.“

Celkově má Pořízek podobný názor na lezce v CHKO Kokořínsko jako Valda, organizované lezce z ČHS nevidí jako veliký problém. Problematičtější jsou, jak soudí, lezci, kteří jsou „*divoci*“. Ti ale díky tomu, že nepůsobí ve velkém počtu na jednom místě, nepůsobí škodu takového rozsahu jako lezci, kteří provozují horolezectví jako komerční aktivitu se skupinou dalších lidí na místech, která pro horolezectví nejsou vyhrazena.

Jako určitou potíž vidí Pořízek i skutečnost, že si lezci zkracují cestu ke skalám a vjíždějí auty do lesa i tam, kde je to zákonem o ochraně přírody a krajiny i lesním zákonem zakázáno. „*Dochází k zajiždění aut do lesních porostů mimo cesty a tím, jak si chce vylézt skálu větší množství lidí, tak přijedou až přímo pod ni.*“

Pozitiva:

Slavomír Valda si stejně jako většina z dotazovaných respondentů myslí, že díky horolezectví člověk získává k přírodě pozitivní vztah a díky tomu si uvědomuje nutnost přírodu nepoškozovat či nedevastovat a následně ji i chránit. Valda upozorňuje na rozdíl tradičního pojetí horolezectví, které má velmi blízko k principu trvale udržitelného rozvoje a horolezectví, které je často nazýváno sportovní, při kterém lezec vnímá přírodní skály spíše jako tělocvičnu. Pozitivní aspekty nachází u tradičního horolezectví: „*Určitě to tradiční horolezectví je pozitivní, protože vychovává lidi k určité úctě a pokoře před přírodou a k pozitivnímu vztahu k ní. Ale pokud k tomu přistupují z toho sportovního hlediska, tak je to věc, která člověka posouvá někam jinam.*“

CHKO Český ráj

Stupeň konfliktnosti:

Na otázku, jak hodnotí lezecké aktivity ve vztahu k ochraně přírody, mi vedoucí Správy CHKO Ing. Jan Mocek odpověděl: „*To lezení na písku, to sportovní (podle rozdělení v teoretické části – klasické – pozn. autorky) lezení má určitě v Českém ráji svoje místo.*“ K tomu, že horolezectví je Ing. Janem Mockem vnímáno jako aktivita, která „*má v Českém ráji svoje místo*“, patrně přispívá skutečnost, že horolezectví má v CHKO Český ráj více než stoletou tradici (SCHKO ČR, 2008, s. 4). Český ráj je tradiční pískovcová lezecká oblast, která je pro české „*píškaře*“ naprosto zásadní oblastí. Sami lezci si již v minulosti začali uvědomovat, že pískovec je hornina velmi citlivá, rychle podléhající erozi a skalní města v Čechách jsou vzácné přírodní úkazy. Stanovili proto pravidla, která by se měla při lezení na pískovci dodržovat. Pravidla pískovcového lezení vznikla dlouho před

tím, než se ustanovily státní instituce pro ochranu přírody. To potvrzuje i vedoucí SCHKO Jan Mocek: „*Český ráj je pískovcová CHKO a ten pískovcový fenomén začali chránit jako jedni z prvních turisté i horolezci.*“

Problematicčnost horolezectví v Českém ráji vidí hlavně na intenzivněji navštěvovaných místech a to nejen lezci, ale i turisty. „*Samozřejmě poškození tu je a to obzvlášť v místech, kde je třeba turistická cesta, hodně navštěvovaná lezecká oblast, vyhlídka a podobně a je to frekventované místo.*“

To, že vysoká návštěvnost je pro území problematická, dokazuje i výpověď Kořínka o znovuyhlašování CHKO, kdy si tehdejší vedoucí Správy CHKO uvědomila, že návštěvnost může kvůli různým skupinovým akcím ještě narůst a je nutné, aby byly vytvořeny legislativní podmínky, ji v případě ohrožení stavu přírody regulovat. „*Když se znovu vyhlášovala CHKO v roce 2002 v rozšířené podobě, návrh podmínek ochrany zpracovávala tehdejší vedoucí Správy. Tím, že si včas uvědomila, že do té doby tu byly tak dvakrát do roka nějaké orientáky, občas tu pracovali nějakí filmaři, no prostě pohoda. Jí to sepnulo, že všude vládne jen komerce a může se to dostat do nějakých vyšších obrátek. Takže v podmínkách je, že hromadné sportovní, kulturní a jiné společenské akce jsou možné jen se souhlasem Správy.*“

Horolezectví je v Českém ráji podle bližších ochranných podmínek obsažených v nařízení vlády, kterým je vyhlášena Chráněná krajinná oblast Český ráj, možné provozovat jen se souhlasem Správy CHKO (Vládní nařízení č. 508/2002 Sb, § 5). Z důvodu ochrany přírodních hodnot je v některých uzavřených oblastech se silným erozním poškozením nebo se zvýšenou ochranou druhů rostlin a živočichů lezení zakázáno nebo časově omezeno. Seznam lokalit s konkrétním uvedením chráněné přírodní hodnoty, podmínkami ochrany a péče o lokalitu a časové vymezení aktivit je zahrnut ve schváleném plánu péče. „*Díky tomu ty, kteří nezažádají a nemají souhlas s pořádáním akce vydaný Správou CHKO, můžeme postihnout, a těm, co si zažádají, stanovíme podmínky. Protože režisér vidí scénérii a přestane myslet. Člověk to chápe, každý, kdo dělá nějakého koníčka od srdce, tak nevidí napravo nalevo.*“ vysvětluje Petr Kořínek nutnost regulace nebo vyloučení některých aktivit z území CHKO.

Podmínky vyhlášovacích dokumentů a Plánu péče nejsou zaměřeny čistě proti horolezeckým aktivitám, ale celkově na regulaci cestovního ruchu tak, aby bylo možné podle principů trvalé udržitelnosti zachovat hodnoty přírody a krajiny. Kořínek vzápětí vysvětluje, že je podle jeho názoru někdy nutné Rozhodnutím Správy, kterým uděluje souhlas s provozováním horolezectví na území ve své působnosti, uzavřít celou oblast,

pokud by nedostačovalo, aby byly zavřené jen některé věže v lezeckých oblastech, protože není snadné na celém území CHKO kontrolovat dodržování podmínek „*Tady je ten materiál daleko citlivější než žula nebo vápno a jak jsem říkal, takhle když zakážeme někde pár lezeckých cest, protože jsou olámané, tak aby člověk chodil, protože nemůžeme celou sezónu objíždět autem celý Český ráj. Tak je jednodušší, když se zavře celá oblast a vylezu na vyhlídku, chvíli poslouchám a vím, co se kde děje.*“ Neuvádí však, že by celou oblast uzavřel například kvůli hnízdění ptactva, ale kvůli tomu, aby mohl kontrolovat dodržování zákazu.

Negativa:

Jako první a „*nejmarkantnější*“ negativní dopad horolezeckých aktivit na věže a masivy Českého ráje uvádí Petr Kořínek v rozhovoru „*poškození mikroreliefu, ale to je taková zátěž dlouhodobější.*“ K poškození mikroreliefu může dojít jak podrážkami bot oděrem, okopem, tak horními končetinami olamováním výčnělků. Povrch skalních masivů a věží bývá totiž jen výjimečně zcela hladký. Většinou je hrbolatý, s nepravidelnými jamkami, spárami a výstupky, které jsou výsledkem eroze a zvětrávání. Nejběžnější útvary, podobné včelím plástvím, se nazývají voštiny (Sitenský, 1994, s. 39). A právě výčnělky a voštiny na povrchu skal jsou nejnáchylnější k olámání. „*Pak samozřejmě ještě víc než samotné lezení takovým tím olámáním poškodí skály lano. Při stahování nebo při dobírání lidi jsou líní si prodloužit lano od slaňáku a jít viset až někde na hranu, tak sedí radši na vršku a lano přes tu skálu dře,*“ upřesňuje Kořínek.

Poškození skalních tvarů pískovcových povrchů skal neboli mikroreliefu zmiňuje i Ing. Jan Mocek. „*Třeba v Prachovských skalách je několik věží, kde už je patrné poškození lanem při jištění, takže jsou povoleny už jen některé věže a třeba u toho jištění se jedná o poškození povrchu skal. Nejmarkantnější je logicky poškození na věžích a masivech, které přitahují nejvíce lezců.*“

Ing. Mocek se o jiném poškození povrchu skal než lanem nezmiňuje, můžeme z toho usuzovat, že poškození způsobenému oděrem lezecké obuvi, okopem nebo olamáním nepřikládá takovou váhu jako poškození skály lanem. Ze slov obou respondentů lze tedy vyvodit, že poškození lanem je na skalách markantnější než poškození oděrem v důsledku pohybu lezce po skále.

Na téma eroze Kořínek říká: „*Dost silný dopad je vidět spíš na východu skal, na jejich okolí, právě na přístupových cestách.*“ Z rozhovoru s Ing. Mockem lze vysledovat podobný názor: „*Zvýšený lezecký provoz má za následek i určité narušení půdního*

povrchu, ve skalním městě na těch pískovcových oblastech je jenom tenoučná vrstvička a nějaké chaotické chození by dost poškozovalo povrch a s ním celý ekosystém. K poškození půdního krytu dochází jak zvýšeným provozem lezců, případně turistů, kteří se na ně dívají, tak atmosférickými vlivy, zvláště v místech, kde je třeba turistická cesta, vyhlídka a podobně a je to frekventované místo.“

Jako závažné hodnotí Kořínek i „**vedlejší dopady**“ horolezectví v CHKO. „*Samozřejmě jde lézt, vezme s sebou rodinu nebo kamarády, a teď kolem ti psi a rojící se ratolesti tam ryjí v písku.*“ Na příkladu vysvětluje, co přesně má na mysli. „*Tohle mi došlo, když jsem bydlel u Jičina a pohyboval jsem se častěji na Prachově. Tam třeba vznikla spousta nových věží. Já jsem hodně chodil fotit a pak jsem podle fotografií zjistil, že tam, co je regulérní věž, během roku **zmizel veškerý porost od paty skály, kolem dokola.** Nebylo to tam ještě zdupané jako nějaká koryta, ona zvěř také chodí po lese, ale tam to bylo až od té doby, co to bylo regulérní věží. Přitom, když si vezmu zápisy ve vrcholové knížce, tak tam přišlo zhruba 6 až 10 lezců ročně. Kdyby tam s ním přišla manželka s dětmi (...), je to de facto minimální zátěž, ale už to stačilo na to, aby **tam zmizelo borůvčí a mech.**“ Erozní poškození půdního krytu je poškozením vázaným na horolezectví v mnoha ZCHÚ. Je vcelku logické, že čím je zatížení oblasti návštěvností větší, tím bude větší poškození. V odborných studiích je uvedeno, že škody na písčítých terénech představují většinou ireverzibilní změny a sebemenší zvýšení zátěže nad únosnou mez znamená nastartování lokální až plošné eroze. Ta, pokud nedojde k odstranění příčin poškození, postupuje velmi rychle. To potvrzují i slova Petra Kořínka. Na příkladu, který ze své zkušenosti uvádí, je vidět, že za rok stačí i velmi malé množství lezců, kteří opravdu vylezou až na vrchol pískovcové věže, jako příčina k tomu, aby v okolí několika metrů přestala růst vegetace a tím byly vytvořeny podmínky pro začátek eroze půdního krytu.*

Při rozhovoru Kořínek upozornil i na negativa používání magnézia: „*Správa zastává názor, že **chemické, technické a jiné prostředky, které ulehčují výstup, poškozují stav přírody, protože umožňují činnosti, které by normálně neproběhly.***“ Okrajově ještě zmiňuje další negativní vlivy přítomnosti horolezců v oblasti CHKO: „*Takové ty doprovodné, třeba odpadky, jak jsou ty obaly od energetických tyčinek a podobně.*“

Pozitiva:

Kořínek, stejně jako většina ostatních respondentů, vidí pozitivum hlavně ve vytváření vztahu k přírodě a předávání tohoto vztahu dalším generacím, ať už lezců nebo nelezců. „*Pokud to pro ně není jen sport, tak třeba i jejich děti jsou nějak podobně*

vedeny.“ Kořínek tady v podstatě říká, že pokud se horolezectví nebere jenom jako sportovní činnost zaměřená na posílení svalů, tak si lezci k přírodě získávají vztah, který předávají svým dětem, což je pro přírodu tím největším pozitivním přínosem, překonávajícím všechny brigády a podobné aktivity. *„Tito lidé budou mít k přírodě jiný vztah, než kdyby seděli doma u počítače nebo chodili do herny. Myslím, že tohle je daleko větší pozitivum než to, jestli někdo někde sbírá odpadky, což samozřejmě také není zanedbatelné, ale je to tak nějak do té budoucnosti.“* Mezi dalšími pozitivními vlivy horolezectví na stav přírody uvádí již zmíněnou brigádnickou činnost.

Pro Jana Mocka je horolezectví *„vyhraněný sport“*, ale také *„sympatická forma turismu, kdy lidi z měst přijíždějí do oblasti, zajímají se o přírodu, vylezou si tam jednu nebo několik cest, zůstávají v té oblasti, přinášejí tam nějaký ruch, finance.“* Jan Mocek také upozorňuje na to, že působení horolezců v CHKO má sice negativní dopady na přírodu, ale horolezci se na rozdíl od turistů, jejichž přítomnost má nepochybně na přírodu v CHKO také záporné dopady, aktivně účastní snahy o eliminaci poškození přírody vlivem jejich zájmové činnosti. *„Část horolezců, hlavně organizovaní, ať už jsou to z Turnova, Mnichova Hradiště nebo Tachova, tak se o to skalní město pomáhají starat. Na rozdíl od běžných turistů, kteří tam projdou po stezkách, které jim připraví Český klub turistů, horolezci nebo někdo jiný.“*

6.3. Shrnutí vlivů horolezeckých aktivit

Tabulka 2. Negativní vlivy vnímané pracovníky SCHKO

CHKO	Jizerské hory	Český kras	Kokořínsko	Český ráj
Návštěvnost	Nízká	Vysoká	Nízká	Vysoká
Konfliktnost	Není problematické	Problematické v některých oblastech	Není příliš problematické	Problematické v některých oblastech
Skála	Žula	Vápenec	Pískovec	Pískovec

Negativní vlivy	Vlivem samotného lezení	Eroze půdy - přístupových cest - sešlap okolo skal Úpravy vegetace Poškození skal (jen v malé míře) - shození volných kamenů Rušení hnízdicích ptáků Magnézium	Eroze půdy - sestupové cesty (v minulosti) Úpravy vegetace Rušení hnízdicích ptáků (v minulosti) Magnézium – esteticky Přetíženost území skupinami Rušení netopýrů Tvorba cest na území zákazu Značení skal	Eroze Úpravy vegetace Poškození skal - lanem - obuví - olamem - barevné zvýraznění Rušení ptáků a jiných živočichů Magnézium - změna chemismu - estetika - zpřístupnění Technické prvky na skalách - jištění - krabíčky	Eroze půdy - přístupové cesty Úpravy vegetace Poškození skal - lanem - obuví - okopem Magnézium – zpřístupnění Přetíženost území
	Pobytové negativní vlivy	Odpadky Bivaky Ohniště Doprava autem Potřeba parkoviště	Odpadky Ohniště		Odpadky

Zdroj: vlastní výzkum

Z rozhovorů jednoznačně vyplývá, že mezi horolezectvím a ochranou přírody dochází ke střetu zájmů. V tabulce 1. jsou pro přehlednost srovnány respondenty uvedené negativní vlivy ve všech vybraných CHKO. Negativní vlivy jsou seřazeny za sebou podle četnosti výskytu, na začátek jsou řazeny ty, které jsou pro všechny nebo většinu CHKO společné. Jak můžeme vidět, ve všech CHKO respondenti uvedli negativní vliv horolezectví na erozi půdy. Většinou jde o erozi půdy na přístupových cestách, v některých CHKO uvedli sešlap okolo skal a v Českém krasu i erozi sestupových cest, kterou zaznamenávali v minulosti, ale v současnosti ji již za problematickou nepovažují. Dalším společným negativním vlivem, uvedeným respondenty ve všech CHKO, je úprava vegetace, ať už na skalách, okolo skal nebo na přístupových cestách. Další uváděné negativní vlivy nejsou již pro všechny CHKO společné.

Uvedeme-li další negativní vlivy v jednotlivých CHKO, v Jizerských horách je to podle respondentů vliv na skálu shazováním kamenů, rušení hnízdicích ptáků a z pobytových negativních vlivů zanechávání odpadků, bivakování, tvoření ohnišť, dopravu jednotlivců nebo dvojic automobilem s parkováním co nejbliže k atraktivnímu místu. V Českém krasu vyjmenovali rušení hnízdicích ptáků, které bylo problémem spíše v minulosti, estetické změny povrchu skal používáním magnézia, rušení netopýrů, vytváření nových cest na nepovolených místech, přetížení území aktivitami různých zájmových skupin a značení cest na skalách. Z pobytových negativních vlivů uvedli zanechávání odpadků a vytváření ohnišť.

Na území CHKO Kokořínsko vyhodnotili jako další negativní dopad horolezectví poškození povrchu skal lanem, lezeckou obuví, olamem, a také barevné zvýraznění vinou

poškození povrchu skal. Dále rušení ptáků a jiných živočichů, narušení estetického vjemu přítomností magnézia na skalách a v jejich okolí a jeho možné chemické působení na skálu, větší počet lezců v těžších cestách a opět narušení estetického vjemu používáním technických prvků, jako jsou jistící prvky a krabičky na zapisování lezců na vrcholcích skal.

Na území Českého ráje řadili k dalším negativním vlivům poškození skal okopem, olamem a oděrem lezeckou obuví, působení magnézia jak estetické, tak možné chemické, přetíženost území vysokou návštěvností, z pobytových negativních vlivů pak zanechávání odpadků.

Srovnáme-li uváděné negativní vlivy v CHKO s nepískovcovými skalami Jizerských hor, kde jsou skály převážně žulové a Českého krasu, kde jsou skály tvořeny hlavně vápencem, s CHKO pískovcových skal, tedy Kokořínska a Českého ráje, zjistíme, že v pískovcových skalách je hlavním negativním vlivem poškození skal. Jedná se o poškození skalního povrchu, který je velmi náchylný k oděru. Respondenti z CHKO s pískovcovými skalními oblastmi shodně uvádějí, že z poškození povrchu skal je nejpatrnější oděr lanem. O něco menší dopady jsou způsobeny okopem nebo olamem, oděrem lezeckou obuví. Slavomír Valda z CHKO Kokořínsko upozorňuje i na barevnou odlišnost odřených částí skal. V CHKO s nepískovcovými skalami oproti tomu taková poškození vůbec neuvádějí nebo jen v malé míře, zejména pak ve formě shozených volných kamenů.

Druhou nápadnou odlišností při rozdělení skalních oblastí na pískovcové a nepískovcové je respondenty uváděný vliv magnézia. Magnézium podle respondentů z nepískovcových oblastí má ve skalních oblastech hlavně estetický dopad, kdežto v pískovcových, případně i ve vápencových oblastech se k estetickému hledisku přidává i možný vliv změnou chemie povrchu skal a jejich okolí. Při srovnávání dopadů horolezecké činnosti na pískovcové a nepískovcové skalní oblasti je také třeba vzít v úvahu, jak intenzivně jsou oblasti navštěvovány.

Při vyjadřování svých názorů na horolezce a na to, čím je vlastně zapříčiněn vznik negativních vlivů na přírodu při provozování jejich aktivit, někteří respondenti vyjádřili názor, že hlavní příčinou negativních vlivů na přírodu je nedodržování stanovených podmínek ochrany ze strany lezců. Shrňme-li na závěr vlivy horolezecké činnosti, je zřejmé, že většina negativních vlivů horolezectví nemá obecně na přírodu devastační účinky. Míra dopadů horolezeckých aktivit na přírodu závisí na intenzitě provozování této činnosti, na velikosti území, na charakteru a tvrdosti horniny a v neposlední řadě také na

uvědomělosti lezců.

Jestliže budeme pátrat po tom, zda má horolezectví i nějaké pozitivní aspekty, z rozhovorů můžeme vyčíst, že jednoznačně ano. Podle vyjádření respondentů ale nejde ani tak o vlivy horolezectví na přírodu přímo, ale spíše naopak o působení přírody na člověka při provozování horolezectví. Tím, že se lezec pohybuje v přírodě, vytváří si k ní, podle slov respondentů, pozitivní vztah. Pozitivní vztah k přírodě pak v lezci vyvolává potřebu chovat se k přírodě co nejšetrněji a vědomě ji chránit. Takovou ochranou může být například uvědomělý přístup k přírodnímu prostředí při provozování svých aktivit, pochopení důvodů a akceptování omezení daných orgány ochrany přírody nebo již zmiňované brigády, kterými se lezci snaží negativní vlivy svého působení napravit.

Za pozitivní aspekt horolezectví považují respondenti také pozitivní vliv na zdraví člověka a prevenci výskytu patologických jevů ve společnosti. Jako pozitivum také jeden z respondentů uvedl přínos cestovního ruchu ve formě „sympatického“ měkkého turismu. Pozitivní vliv horolezectví přímo na přírodu byl zmíněn pouze jeden. Tím je žádoucí antropogenní disturbance vegetace v oblastech, kde je ochrana zaměřena na skalní stepi, které jsou adaptované na přítomnost člověka. Zde ovšem opět záleží na intenzitě narušení. Vzhledem k povaze zjištěných pozitivních aspektů horolezectví, jak je vnímají pracovníci SCHKO, nepovažují za nutné porovnávat jednotlivé názory podle oblastí působnosti pracovníků, neboť nejde o pozitivní vlivy přímo na přírodu, vázané na specifická území.

Při dotazování respondentů mě také zajímalo, zda dotyční sami horolezectví provozují. Mohlo by to totiž ovlivnit jejich názor na lezce, jejich aktivity i vnímání vlivů horolezectví, ke kterému by mohli cítit náklonnost spíše než ti respondenti, kteří k horolezectví žádný osobní vztah nemají. Číselně vyjádřeno, čtyři dotazovaní horolezectví ani žádnou jeho formu neprovozují. Tři z dotázaných aktivně lezou a jeden se za horolezce nepovažuje, ale „na skály“ občas zajde. Jestliže se podíváme (viz tab. 2) na rozdělení ochránců lezců a nelezců podle jejich názorů na intenzitu negativních vlivů na přírodu a názorů na horolezectví v CHKO, zjistíme, že to, zda ochránce přírody je sám lezcem, s největší pravděpodobností na jeho názory nemá příliš velký vliv. Lezení se věnuje Jiří Hušek a Vladimír Vršovský z CHKO Jizerské hory, kteří horolezectví v dané lokalitě jako problém nevidí. Jizerské hory jsou ale málo navštěvovaným územím a to ať už díky špatné dostupnosti lezeckých objektů nebo drsnému charakteru skály. Další SCHKO, ve které pracují ochránci provozující horolezectví, je Český ráj. Jan Mocek, který je občasným lezcem, si myslí, že horolezectví do Českého ráje historicky patří, nicméně spolu s ostatním turistickým ruchem na intenzivně navštěvovaných místech problematické pro

ochranu přírody je. Petr Kořínek se na horolezectví dívá přísnějším okem a to i přes to, že se od dětství horolezectví věnuje. V CHKO Český ráj ho hodnotí jako problematické.

Tabulka 3. možné ovlivnění názoru respondentů

Respondent	CHKO	Lezec/nelezec	Návštěvnost	Názor na problematičnost horolezectví
Ing. Jiří Hušek	Jizerské hory	lezec	nízká	neproblematické
Ing. Vladimír Vršovský		lezec		neproblematické
RNDr. Jaroslav Obermajer	Český kras	nelezec	vysoká	neproblematické
Ing. Vojen Ložek		nelezec		problematické v některých lokalitách
Ing. Ladislav Pořízek	Kokořínsko	nelezec	nízká	není příliš problematické
Ing. Slavomír Valda		nelezec		není příliš problematické
Ing. Jan Mocek	Český ráj	lezec (občasný)	vysoká	problematické v intenzivně navštěvovaných lokalitách
Petr Kořínek		lezec		problematické

Zdroj: vlastní výzkum

ZÁVĚR

V této práci jsem se na základě polostrukturovaných rozhovorů s osmi pracovníky Správ chráněných krajinných oblastí snažila zjistit, jaké mají názory na horolezce a horolezectví obecně. Kromě jejich názorů na horolezectví jsem také zjišťovala, jaké jeho vlivy na přírodu v oblastech své působnosti pozorují.

Z výpovědí pracovníků CHKO je více než zřejmé, že návštěvnost hor a skal se díky nárůstu volného času a vymožeností moderní doby stále zvyšuje. Skutečnost, že turistický ruch a většina volnočasových aktivit má na přírodu potenciálně negativní vlivy, je zřejmá též. Při zvýšené intenzitě se tyto negativní vlivy snadno dostávají za hranici samovolné regenerace ekosystémů a stávají se trvale neudržitelnými. Podle odpovědí respondentů se dá soudit, že vliv horolezeckých činností na přírodu v CHKO je za určitých podmínek akceptovatelný, záleží ovšem na jejich intenzitě. Chráněná území jsou velice zranitelná a mají-li být zachována s neporušeným přírodním prostředím v, pokud možno, původním stavu, je nutná regulace některých na jejich území provozovaných aktivit.

K tomuto účelu orgány ochrany přírody stanovily a v případě potřeby dále upravují podmínky k provozování různých aktivit, včetně horolezeckých, jak ve zvláště chráněných územích, tak i v částech přírodního prostředí bez speciální ochrany. Obecné regulační prostředky, které slouží k tomu, aby nedocházelo k nepřiměřenému užívání nebo poškozování přírodního prostředí, jsou zakotveny například v příslušných zákonech a prováděcích vyhláškách, bližší ochranné podmínky ve vyhlášovacích dokumentech jednotlivých CHKO, specifické místně platné podmínky pak v „Rozhodnutích“ o vyhrazení míst pro provozování lezeckých aktivit nebo o výjimkách ze zákazu provozování horolezectví v dané oblasti.

Jak je uvedeno v kap. 3 (Ochrana přírody), jsou základní limity pro provozování horolezectví v CHKO stanoveny zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a pro jednotlivá území rozvedeny a doplněny podzákonnými normami. Při regulaci horolezecké činnosti a kontrole či přímo vymáhání dodržování těchto podmínek mají nezastupitelnou úlohu státní orgány ochrany přírody. Z odpovědí lze však usuzovat, že orgány ochrany přírody nemohou tento úkol plnit důsledně a v potřebném rozsahu, zejména z důvodu personální kapacity neúměrné rozloze svěřeného území, narůstající frekvenci návštěvnosti a neustálých pokusů o rozšiřování spektra různých činností v chráněných přírodních územích.

K usměrňování horolezeckých aktivit jsou určena také Pravidla, vydávaná ČHS, ta jsou však závazná jen pro jeho členy, kteří však mají morální povinnost upozorňovat ostatní neorganizované lezce na jejich porušování. Jak je však z odpovědí patrné, občas tato Pravidla porušují i členové ČHS.

V atmosféře polistopadové doby byl neutěšený stav životního prostředí v České republice považován za jeden z hlavních negativních pozůstatků předchozího zřízení a většina obyvatel i politiků byla zajedno v názoru na nezbytnost ochrany životního prostředí i ochrany přírody a krajiny. Postupem času se však pozornost veřejnosti na úkor ochrany životního prostředí začala stále více obracet k otázkám ekonomickým, politickým, technickým a ke zvyšování efektivity a rychlosti činností, které vedou především k urychlenému zlepšování materiálních složek životní úrovně, hledání nových požitků a vjemů a komercializace odvětví, která dříve komerční nebyla. Podobné tendence lze podle výpovědí respondentů pozorovat i u horolezců.

Při hodnocení horolezectví jako zájmové aktivity pracovníci Správ často naráželi na to, že v dnešní době je horolezectví proti minulosti pojímáno velice odlišným způsobem. To dávali do souvislosti se stylem současného života, který se neuvěřitelně

zrychlil a u některých společenských vrstev nebo skupin zpovrchněl. K modernímu stylu patří v co nejkratší době získat co nejvíce materiálních i duševních požitků. Člověk moderní doby tak touží mít co největší dům, nejdražší a nejrychlejší automobil, navštívit nejatraktivnější lokality – největší město, nejvyšší horu, nejstarší kulturní památky, vyniknout nad ostatními. Je stále více těch, kteří vyhledávají adrenalinové zážitky a u řady z nich vědomí, že se jedná o zakázanou činnost, tento zážitek umocňuje. Bohužel, i tato poslední charakteristika, podle výpovědí ochránců přírody, některé z horolezců vystihuje. Část pracovníků Správ podvědomě řadí horolezce mezi ty, kteří mají k přírodě kladný vztah. Přitom ale rozlišují, zda jde o člena ČHS, který má tento vztah vybudován dlouholetými zkušenostmi, podloženými často i výchovou v dětství, vyznávajícího klasické zásady a přístupy ke svému sportu i k ochraně přírody nebo o vyznavače moderních sportovněji zaměřených odvětví, pěstovaných hlavně v uměle vytvořeném prostředí nejen jako rekreační sportovní aktivita k upevnění zdraví, ale rovněž jako soutěžní sportovní disciplína pro poměrování fyzických a psychických schopností. Jak si respondenti uvědomují, většina vyznavačů sportovních směrů horolezectví však přitom nebyla vedena, ani neměla čas a příležitost vypěstovat si kladný vztah k přírodě a její ochraně. Podle mínění respondentů průzkumu považuje tento druh horolezců při pěstování svého sportu přírodní prostředí spíše za vhodný terén nebo kulisu pro svůj sportovní výkon bez vnitřní potřeby přírodu chránit a pravidla ochrany buď neznají, nebo je přehlížejí. Tyto případy pak poškozují mínění ostatních o kladném vztahu horolezců k přírodě a její ochraně.

Jestliže se podíváme na shrnutí části výzkumu zaměřené na vlivy horolezectví na přírodu, viděné očima ochránců přírody, zjistíme, že každá zkoumaná oblast má svá specifika a určité přírodní podmínky, typické právě pro ni. Od toho se odvíjejí i vlivy, které na přírodu provozováním sportovních aktivit, jako je horolezectví, působí. Respondenti ve všech oblastech vnímají shodně negativně dopady přítomnosti lezců, jako je eroze a poškození vegetace. Další vnímané negativní vlivy jsou společné jen některým oblastem nebo jsou pozorovány jen v jedné ze sledovaných CHKO. Kromě již zmíněných patří k negativním vlivům, které ochránci často uvádějí, například rušení hnízdicích ptáků a jiných živočichů, estetické dopady používání magnézia a osazení skal technickými prvky, případně vrcholovými schránkami. Z pobytových negativních vlivů bylo pracovníky Správ často uváděno tvoření ohnišť (kupodivu nikoli riziko požárů), zanechávání pobytových stop v přírodě, bivakování v přírodě, zajiždění automobily a jejich parkování i přes zákazy vjezdu co nejbliže ke skalám. Takové negativní působení na přírodu však nemusí být

specifické jen pro horolezce. Negativními vlivy, vnímanými v jedné z oblastí, je například vytváření nových cest tam, kde to není povoleno nebo rušení netopýrů v jeskyních v Českém krasu. Intenzivněji navštěvované CHKO jsou hodnoceny jako přetížené aktivitami různých zájmových skupin. Často opomíjený a v průvodcích a člancích vyjmenovávajících negativní dopady horolezecké činnosti na přírodu většinou neuváděný vliv, na který ochránci přírody upozorňují, je značení cest na skalách.

Při porovnávání respondenty uváděných negativních vlivů v oblastech s pískovcovými a nepískovcovými skalami jsou patrné nejmarkantnější rozdíly v hodnocení dopadu lezení na povrch skal (měkký pískovec je ohrožen více) a působení magnézia, kdy v obou hodnocených pískovcových oblastech i ve vápencové oblasti kromě estetického hlediska přidávají ještě možnost chemického ovlivnění povrchu skal a jejich okolí. Za pozitivní na horolezectví respondenti hodnotí právě to, že je provozováno v přírodě, ač ji tím negativně ovlivňuje. Shodují se na tom, že pobytem v přírodě si k ní člověk vytvoří kladný vztah a dříve nebo později dojde k tomu, že je nutné ji chránit. Někteří ale zároveň vyjadřují pochybnosti o tom, zda si dnešní mladá generace lezců při rychlosti, ve které svůj život žijí, stihne takový vztah vytvořit.

Ač by se dalo předpokládat, že ochránci přírody, kteří sami horolezectví provozují, budou mít k této aktivitě na území CHKO benevolentnější přístup, jak se při výzkumu ukázalo, nemusí tomu tak vždy být. Striktní přístup horolezce a zároveň vedoucího terénní služby Petra Kořínka tento předpoklad vyvrací. Kořínek, který patří zhruba do střední věkové kategorie, totiž zastává spíše zásady klasického lezení, od kterých se početně stále narůstající mladá generace lezců odklání.

K tomu, aby ochrana životního prostředí a ochrana přírody jako její nedílná součást nezůstala jen teorií zachycenou předpisy a snahou orgánů ochrany přírody tento stav změnit, je nezbytné, aby se v povědomí široké veřejnosti a tedy i lezců stala součástí každodenního života.

Z výsledků provedeného výzkumu však vyplývá, že zlepšení nebo alespoň zachování nynějšího stavu přírody ve zvláště chráněných oblastech není možno zajistit pouze cestou legislativních opatření, ale je nutné působit i na zvýšení osobní odpovědnosti a dobrovolné kázně u zainteresovaných skupin. Dosud široce pojatou osvětovou činnost je v případě zvláště chráněných území potřeba doplnit i o intenzivnější a efektivnější působení na poměrně úzce specializované skupiny jejich návštěvníků, jako jsou právě horolezci. Jednou z možností je hledání nových způsobů předávání informací a šíření informací a osvěty rozvíjením spolupráce státních orgánů ochrany přírody s Českým

horolezeckým svazem, redakcemi časopisů s horolezeckou tematikou, případně i s provozovateli různých tímto směrem zaměřených center a aktivit tak, aby potřebné informace byly k dispozici nebo přímo nenápadně „vnuceny“ nejen členům ČHS, ale i neorganizovaným horolezcům.

Na závěr je nutné dodat, že výsledky kvalitativního výzkumu z těchto čtyř CHKO nelze považovat za univerzální. Strategie kvalitativního výzkumu a výběr účelového vzorku respondentů totiž neumožňuje širokou generalizaci závěrů. Je však možné říci, že i přes to, že se nejednalo o reprezentativní vzorek, jak způsob výběru vzorku z řad odborníků, tak poměrně vysoká úroveň shody mezi pracovníky vybraných CHKO naznačuje, že by podobné názory mohli sdílet i další jejich kolegové, kteří se touto problematikou zabývají a mají s ní bezprostřední zkušenost. Nejde však jen o širokou názorovou shodu mezi pracovníky státní správy. Metoda výzkumu především zajišťuje poměrně vysokou věcnou výpovědní hodnotu závěrů, které snad pomohly o trochu rozšířit poznání dopadů (horo)lezectví na přírodu chráněných území České republiky a vztahu její ochrany k lezcům a jejich činnosti.

Na tuto práci by bylo vhodné navázat výzkumem mezi horolezci. Studie na toto téma by mohla například odhalit možné příčiny nedodržování nebo porušování podmínek stanovených ať už legislativně, dokumenty Správ CHKO nebo pravidly horolezeckého svazu. V takovém výzkumu by bylo potřeba zachytit názory jak organizovaných, tak neorganizovaných lezců. Dá se předpokládat, že horolezce, kteří nejsou členy některé z větších lezeckých organizací, by bylo obtížnější kontaktovat. Výzkum by však nepochybně prospěl oběma stranám, ochranářům i lezcům, jejich komunikaci i větší vzájemné důvěře a následně tedy i ochraně přírody a krajiny.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

Knižní publikace:

- BRYMAN, Alan. *Social Research Methods*. New York: Oxford University Press, 2001.
- DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2002.
- EBENHÖH, Jiří. *Horolezecká činnost v chráněných územích*. Praha: Sportpropag, 1983.
- FRANK, Tomáš et al. *Horolezecká abeceda*. Praha: Epoque, 2007.
- FRIEDL, Karel et al. *Chráněná území v České republice*. Praha: Informatorium, 1991.
- HATTINGH, Garth. *Horolezectví*. Praha: Svojtka, 1999.
- HEJTMÁNEK, Petr. *Horolezecký průvodce Český ráj: severní oblast*. NH Savana, 2001.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005.
- MESSNER, Reinhold. *G I, G II - výzva Gašerbrumu*. Praha: Brána; Euromedia Group - Knižní klub, 2004.
- MIKO, Ladislav et al. *Národní parky a chráněné krajinné oblasti České republiky*. Praha: ASCO, 2003.
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006.
- PETRUSEK, Miloslav. *Teorie a metoda v moderní sociologii*. Praha: Karolinum, 1993.
- RADEHOSE, Eckehard. *Americké hory snů: od Aljašky po Ohňovou zemi: vysokohorské horolezectví v Novém světě*. Praha: Freytag & Berndt, 2002.
- SITENSKÝ, Ladislav. *Skalní města v Čechách*. Praha: Dita, 1994.
- SÝKORA, B.: *Pískáři*. 1. vyd. Náchod: JUKO, 2004.
- ŠVAŘÍČEK, Roman; ŠEĐOVÁ, Klára et al. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007.
- VENABLES, Stephen. *Výstupy na nejslavnější hory světa*. Praha: Svojtka, 2008
- VLČKOVÁ, Jitka (ed.). *Průvodce ochranou životního prostředí pro veřejnou správu*. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, 2008.
- VOMÁČKO, Ladislav; BOŠTÍKOVÁ, Soňa. *Lezení na umělých stěnách: bouldering a obtížnost, bezpečné lezení, trénink: jak s dětmi*. Praha: Grada, 2003.

Odborné články a studie:

Alpenverein. *Studie Saského lezeckého spolku o vlivu magnézia na pískovec: Důsledky používání magnézia v Labských pískovcích* [online]. Dostupné z WWW: <www.alpenverein.de>, použit interní překlad ČHS. Dostupné z: WWW: <www.horyinfo.cz/download.php?soubor=113>.

GIULIANO, W. The impact of hiking and rock climbing in mountain areas [online]. *Environmental Conservation*. 1994, vol. 21(3), 278– 9. Dostupné z: WWW: <<http://journals.cambridge.org/action/displayIssue?jid=ENC&decade=1990&volumeId=21&issueId=03&iid=5937480>>.

HOLUB, Radovan. Odešel ekolog tělem i duší. *Šumava: čtvrtletník správy NP a CHKO Šumava*. Jaro 2008, roč. 13, s. 34.

JANDÍK, Petr. Magnézium, my a ochrana přírody. *Montana: horolezectví – paragliding – divoká voda – mountain bike*. 2007, roč. 18, č. 6, s. 34.

KELLY, P. E.; LARSON, D. W. Effects of rock climbing on populations of presettlement Eastern White Ceder (*Thuja occidentalis*) on cliffs of the Niagara escarpment, Canada. *Conservation Biology*. 1997, vol. 11 no. 5, p. 1125– 32.

MALÍK, Jiří. Představuje horolezectví nebezpečí pro ochranu přírody? *Veronica*. 2006, roč. 20, č., s. 2-3.

TUREK, Kuba. V Tatrách nespolehej na záchranáře [online]. *Horydoly*. 2006 [cit. 2010-05-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.horydoly.cz/vypsat.php?id=5072>>.

VLAŠÍN, Mojmir; MÁLKOVÁ, Ivana. *Ochrana netopyrů*. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 30. Brno ZO ČSOP Veronica, 2004. Dostupné také z: WWW: <http://www.veronica.cz/dokumenty/ochrana_netopyru.pdf>.

WHITE, D. et al. Potential energetic effects of mountain climbers on foraging Grizzly Bears. *Wildlife Society Bulletin*. 1999, vol. 27, no. 1, p. 146– 51.

Státní dokumenty:

HUŠEK, Jiří. *Výtah z metodického listu AOPK ČR - Horolezectví* [online]. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. 2008 [cit. 2010-06-23]. Dostupné z WWW: <<http://cs.euroclimbing.com/?p=4792>>.

Ministerstvo životního prostředí (MŽP). *Rozhodnutí o vyhrazení místa k provozování horolezectví v NPR Karlštejn*. [online]. 2006 [cit. 2010-06-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.horosvaz.cz/index.php?cmd=page&type=1&article=328&title=vyhrazeni-mist-pro-provozovani-horolezectvi-v-npr-karlstejn>>.

Ministerstvo životního prostředí (MŽP). *Rozhodnutí o vyhrazení místa k provozování horolezectví v NPR Jizerskohorské bučiny* [online]. 2007 [cit. 2010-06-23]. Dostupné z WWW: <<http://skaly.horosvaz.cz/document/Jadrova%20uzemi%20NPR%20JZHBuciny.pdf>>.

Správa CHKO Český ráj (SCHKO ČR). *Plán péče o Chráněnou krajinnou oblast Český ráj*. [online]. 2004 [cit. 2010-06-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskyraj.ochranaprirody.cz/res/data/086/012218.pdf>>.

Správa Chráněné krajinné oblasti Český ráj (SCHKO ČR). *Rozhodnutí o udělení souhlasu s provozováním horolezecké činnosti na území Chráněné krajinné oblasti Český ráj* [online]. 2008 [cit. 2010-06-23]. Dostupné z WWW: <http://skaly.horosvaz.cz/document/Souhlas-horolezectvi_Cesky-raj_2008.pdf>.

Státní program ochrany přírody a krajiny ČR [online]. [cit. 2010-04-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.ochranaprirody.cz/index.php?cmd=page&id=944>>.

Vládní nařízení č. 508/2002 Sb. ze dne 5. 12. 2002, kterým se vyhlašuje CHKO Český ráj [online]. 2002 [cit. 2010-06-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/c88d88f090866f9cc1256cb4004a575e?OpenDocument>>.

Zákon č. 114/ 1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Odborná skupina pro rekreaci, sport a turistiku Agentury ochrany přírody a krajiny (OS RST AOPK). *Zpráva z veřejného jednání SOP v Turnově* [online]. 2005 [cit. 2010-06-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.ochranaprirody.cz/res/data/072/010422.pdf>>.

Dokumenty ČHS:

Český horolezecký svaz (Horosvaz). *Disciplinární řád ČHS* [online]. 2009 [cit. 2010-04-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.horosvaz.cz/res/data/024/002771.pdf>>.

Český horolezecký svaz (Horosvaz). *Pravidla lezení v pískovcových skalních oblastech v Čechách* [online]. 2009 [cit. 2010-04-20]. Dostupné z WWW: <http://skaly.horosvaz.cz/4_ovk_index.asp?cmd=10>.

Český horolezecký svaz (Horosvaz). *Pravidla lezení ve skalních oblastech České republiky* [online]. 2007 [cit. 2010-04-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.horosvaz.cz/res/data/042/004895.pdf>>.

Český horolezecký svaz (Horosvaz). *Rozhodnutí disciplinární komise ČHS* [online]. 2007 [cit. 2010-04-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.horosvaz.cz/res/data/024/002771.pdf>>.

Český horolezecký svaz (Horosvaz). *Stanovy ČHS* [online]. 2009 [cit. 2010-04-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.horosvaz.cz/res/data/046/005331.pdf>>.

Český horolezecký svaz (Horosvaz). *Statut Centrální vrcholové komise a oblastních vrcholových komisí ČHS* [online]. 2009 [cit. 2010-04-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.horosvaz.cz/res/data/045/005190.pdf>>. (Horosvaz, *Statut*, 2009).

Český horolezecký svaz (Horosvaz). *Výsledky Ankety ČHS* [online]. 2009 [cit. 2010-04-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.horosvaz.cz/res/data/042/004895.pdf>>.

Internetové stránky:

Český horolezecký svaz (Horosvaz). *Více o ČHS* [online]. 2010 [cit. 2010-04-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.horosvaz.cz/index.php?cmd=page&type=7>>.

Český horolezecký svaz (Horosvaz). *Skalní oblasti ČR* [online]. 2010 [cit. 2010-08-20]. Dostupné z WWW: <http://skaly.horosvaz.cz/4_db_index.asp>.

Odborná skupina pro rekreaci, sport a turistiku Agentury ochrany přírody a krajiny (OS RST AOPK). Cíle odborné skupiny [online]. 2010 [cit. 2010-06-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.ochranaprirody.cz/index.php?cmd=page&id=3026&lang=cs>>.

Správa CHKO Český kras (SCHKO Český kras). *Homepage* [online]. 2010 [cit. 2010-05-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskykras.ochranaprirody.cz>>.

Správa CHKO Český ráj (SCHKO ČR). *Fauna* [online]. 2010 [cit. 2010-05-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskykras.ochranaprirody.cz/index.php?cmd=page&id=325>>.

Správa CHKO Český ráj (SCHKO ČR). *Homepage* [online]. 2010 [cit. 2010-05-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskyraj.ochranaprirody.cz>>.

Správa CHKO Jizerské hory a krajské středisko Liberec (SCHKO Jizerské hory). *Homepage* [online]. 2010 [cit. 2010-05-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.jizerskehory.ochranaprirody.cz>>.

Správa CHKO Kokořínsko (SCHKO Kokořínsko). *Homepage* [online]. 2010 [cit. 2010-05-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.kokorinsko.ochranaprirody.cz>>.

Union Internationale des Associations d'Alpinisme (UIAA). *Homepage* [online]. Bern, c2007 [cit. 2010-07-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.theuiaa.org>>.

Zdroje obrázků:

Obrázek 1: AOPK, Územní působnost správ chráněných krajinných oblastí, *Mapa ZCHÚ České republiky* [online]. [2010-27-07].

Dostupné z WWW: <<http://www.ochranaprirody.cz/?cmd=page&type=102>>.

Obrázek 2: Horosvaz, Skalní oblasti ČR. *Mapa skal České republiky* [online]. [cit. 2010-26-07]. Dostupné z WWW: <http://skaly.horosvaz.cz/4_index.asp>.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AOPK – Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky

ČAHV – Česká asociace horských vůdců

ČHS – Český horolezecký svaz

DAV – Deutscher Alpenverein

FTVS UK – Fakulta tělovýchovy a sportu Univerzity Karlovy Praha

HO – Horolezecký oddíl

CHKO – chráněná krajinná oblast

KČT – Klub českých turistů

MŽP – Ministerstvo životního prostředí

NP – národní park

NPP – národní přírodní památka

OEAV – Österreichischer Alpenverein

PR – přírodní rezervace

RHM – Rendez-vous Hautes Montagnes

SCHKO – Správa chráněné krajinné oblasti

TOM (též Tom) – turistický oddíl mládeže

UIAA – Union internationale des associations d'Alpinisme

ÚSES – územní systém ekologické stability (krajiny)

VHT – vysokohorská turistika

VV ČHS – Výkonný výbor Českého horolezeckého svazu

ZCHÚ – zvláště chráněné území

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Ukázka pokládaných otázek:

1. Vymezení CHKO

Jaké jsou nejnavštěvovanější lezecké lokality na území CHKO?

Považujete CHKO... za častý cíl horolezců?

2. Názor na přítomnost horolezců v CHKO

Jak se díváte na horolezeckou činnost a aktivity lezců ve vaší CHKO?

Pozorujete Vy osobně ve svém pracovním postavení nějaké vlivy horolezectví na přírodu a krajinu na území této CHKO?

Jak tyto vlivy posuzujete?

3. Zkušenost s lezci v CHKO

Máte osobní zkušenosti s horolezci?

Jak hodnotíte spolupráci ČHS, horolezeckých oddílů a SCHKO?

Byl jste někdy nucen vymáhat dodržování regulativních předpisů?

4. Názor na ochranu přírody obecně

Je třeba omezovat přítomnost lidí v CHKO?

Do jaké míry?

5. Legislativa související s lezením

Myslíte si, že legislativní opatření týkající se horolezectví, jsou nastavena dobře?

6. Očekávaný vývoj do budoucna

Jak si myslíte, že se bude vztah horolezectví a ochrany přírody vyvíjet do budoucna?

7. Osobní

Jak dlouho pracujete na SCHKO?

Jak často pracujete v terénu?

Věnujete se lezecké činnosti?